

g.a. 61

RECOGNITIO SANCTVARII CAPVANI

Per eundem eiusdem Collectorem

MICHAEL M MONACHVM.

Decretorum Doctorem Cathedralis Ecclesiæ
Capuanæ Canonicum Presbyterum

Addita.

*In qua multa, quæ in priori Editione desiderabantur
accuratissime, & per diligentem recollecta videntur.*

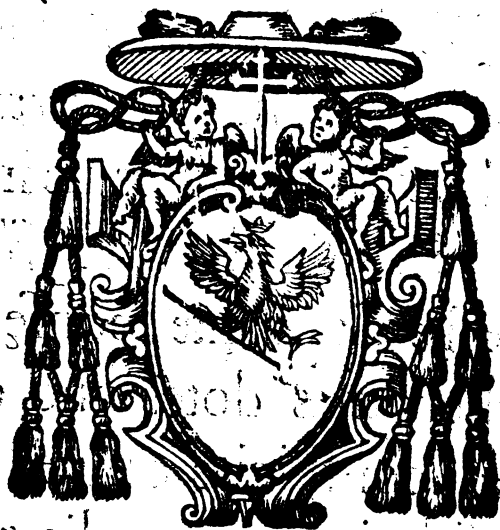

SANCTVS PRISCVS EPISCOPVS

DISCIPVLVS CHRISTI.

Neap. Ex Typographia Roberti Molli. 1637.

Illustris. & Reuerendis. Domino

D. CAMILLO MELTIO

ARCHIEPISCOPO CAPVANO,

MICHAEL MONACHVS F.

Anctuarium Capuanum à me sex
ab hinc annis euul-
gatum, & nūc ma-
nuscriptis Recognitionibus au-
a i Etum,

Quum, Illustrissimæ Dominationi tuæ inspiciendum repræsentato: vt hoc tui Pontificatus initio, **DEO DIGNE ANTISTES** Ecclesiæ Capuanæ sponse tuæ, pulcherrimas dotes vno quasi intuitu conspicias omnes: vtq; inter subditorum gaudia, gratulationes, obsequia, à mea quoque paruitate hoc gratulabundi, & reuerentis animi signum accipias. Tomum ergo reuerenter oblatum, pro tua in tuam Ecclesiam charitate completaris, ac me tui Cleri minimum pro tua in omnes benigni-

D. O. M. Illustrissimam Dominationem tuam incolumem

Teruet. v. Id. Maj 1636.

• 2010

[illegible]

NOTA.

Aditio ad fol. 66. lin. 22. verb. non formidauit, habetur in fine Sanctuarij, incipit Cum Sanctuarij, etc. in qua
~~propter Ganaculum, in quo Saluator Christus fecit ulti-~~
~~mam Cenam, fuisse S. Prisci Episc. & Marc.~~

Addit. ad fol. 218. ante primam lineam, est in fine
 Sanctuarij, incipit Hoc anno, &c. Tantum corrige
 SEP. TEMPORES, nam inscribendum erat SEPTEM-
 BRES, primo legi in obscuro, secundo relegi possum in
 loco decentiori.

Addit. ad fol. 231. post lineam 5. habetur in fine San-
 ctuarij, incipit 928. Petrus electus, &c.

Correctio.

In fine Recognitionis 13 fol. 11. post verb. quod repu-
 gnat, adde, Et re uera dies obitus, non anguste accipi de-
 bet pro illo ipso die, quo spiritus emittitur, sed ex morali
 quadam interpretatione, pro toto illo tempore, quando
 desperata est salus infirmi.

In Recogn. 39. Terracinenfis, inscribe, Iuuenacienfis.

Recogn. 41. fol. 38. lin. 22. menses pares, seu impares,
 corrige, menses in pares, seu impares.

Fol. 49. lin. 18. auis Cephal, corrige, Acephala.

Fol. 51. lin. 22. dic tollet, corrige, extollet ad, &c.

Candido Lectori S.

I quod scribendi genus, Amice
Lector, hoc habet, ut Opus pri-
ma scriptione perfici nequeat:
hoc planè antiquarum rerum
collectioni, ac elucidationi ma-
ximè proprium esse non dubitò.

Testes mihi Gerebrardi Chro-
nologia, Baronij Annales. Ciacconij Vita Pontifi-
cum, Aliorumquè id genus scripta, quibus vel ipsimet
Auctores, vel Alij addiderunt. Quare non mirum,
si tibi Capuani Sanctuarij recognitionem offero: Ego
enim post impressum Opus, animaduerti locos, unum,
& alterum, quos emendarem; & accepi difficultates
amicorum, quas dissoluerem; & inueni plura partim
inter legendum obuia, partim ab amicis oblata, quæ
addiderem. Tu igitur, amice Lector, omnia boni con-
sule, & Vale.

4

RECOGNITIO SANTVARII CAPVANI.

Fol. 9.

*Ecognitio prima. Lin. 3. verbo Aristodemus. Aristodemus est nomen, quo se se nuncupabat Diabolus, qui possidebat virum, infra fol. 11. vocatum Adamantium. Aptum sanè Diaboli nomen, quod Latine sonat optimus carnifex. Aristos enim Grecis est optimus, ut Aristobolus optima consulens, Dimus est popularis, sed substantiue, minister publicus, ut sunt lictores, carnifices, & questionum pre-
sides.*

Fol. 12.

*2. Lin. 14. ver. Vt Sanctus Castrensis Campana-
lietoris arena calcata mandauerat. Hec verba intra pa-
ræthesim posita, non verba Textus, sed nostra ad Textus
elucidationem.*

Fol. 18.

*3. Lin. 15. ver. Ignoramus. Tandem accepi, Regem
Gulielmum cognomento Bonum, Ecclesiam Montis re-
galis adificasse, eoq; è Cauensi Monasterio Monachos
aduocasse, ac S. Castrensis corpus (Capua tamen relicto
capite) transtulisse: huius translationis festum agitur
Dominica 3. Maij: quæ celebratur die 29. Decembris; est
secunda translatio facta ad Sacellum à Ludouico Tor-*

res

res Eminentissimo Card. tunc Archiepiscopo conditum.

Et eodem fol. verb. In Marcianisi. In dioecesi Neapolitana est Pagus vulgo nuncupatus Marano, ibique visitur Ecclesia Parochialis sub inuocatione Sancti Castrensis, quæ temporum iniuria collapsa, nunc readificata ab incolis illius loci in magna veneratione habetur: aspi-ciuntur enim ante valuas illius Ecclesiæ tantum duæ parvæ columna marmoreæ illius antiqui Templi; quædæ fidelibus antequam Ecclesiam ingrediantur exosculantur: ubi etiam venerantur parabrachij S. Episc. Castrensis & Monte Regali illic traslatæ non multis ab hinc annis. Hac se vidisse testatur Dominus Syluester Ayossa V. I. D. carus ex CARA Sorore nepos, dum Maranum petijt deuotionis ergo.

Fol. 46.

4 Lin. 4. ver. Ad corpus. Dicimus Ecclesiam Sancti Petri vocatam ad corpus, quia erat in corpore, idest in Meditullio Ciuitatis: Meditullium intelligimus non florentis, sed collabentis Capuæ: At verò, quia iuxta vulgare nostrum idioma fare corpo, est facere conuentum, & ipse locus dicitur corpus, et, il corpo di guardia, locus ubi sunt milites congregati custodia causa: ideo Vicus in quo est Ecclesia Sancti Petri, potuit dici corpus, quia Ciues eo loci ad colloquia publica congregarentur: id quod maxime conuenit proximè elapsis sæculis, quando hæc extans Capuæ, vnam cum suis Casalibus vniuersitatem constituebat: tunc enim Casalia Terra Lanei, erant Capuana vniuersitatis vna pars, quæ eligebat ad conregimen, vnum ex suis. Capita verò Casalium, oportuit secisse corpus, idest Conuentum in Casali Sancti Petri, ut in florentiori cum Casale Sanctæ Mariæ non esset, ut nunc est ampliatum, & ipsa Ecclesia S. Mariæ, & S. Laurentij dicerentur de Casali Sancti Erasmi. vide infra 31.

Fol.

5 Lin. 19. ver. Nunc verò. Opus manuscriptum, & aliud ab Epitome nunc impresso, quod communiter creditur Heremperti, & ex quo pauca decerpta cum Epitome impressa sunt, quæ nos hoc loco citamus; illud inquam opus, noster Camillus Peregrinus arbitratur esse alterius auctoris Anonymi Salernitani: quia tamen ille etiam auctor est antiquus, ideo in mutata sententia permanendum arbitror. & permaneo libentius, quia cum Ecclesia Sancti Stephani fuerit Cathedralis, ut ex epistola 10: PP. VIII. manifestè constat; illam oportet esse Constantinianam, in qua usque ad translationem Sancti Stephani, Capuani Pontifices Cathedralam habuerunt: alioquin si Ecclesia Sancti Petri fuisset Constantiniana, & Cathedralis, ex illa ad Ecclesiam Sancti Stephani Cathedralam translata fuisset: at non puto probabile, relicto maiori, et antiquiori titulo assumptum minorem, & nouum: neque conueniens, ut relicto Meditullio Ciuitatis, Cathedra sit in Angulo collocata. Igitur in illo angulo Constantinus suam Constantinianam Apostolis adificauit, & in ea Episcopalis Cathedra semper mansit: & tandem nominibus ~~apostolorum~~ addita sunt SS. Stephani, & Agathæ nomina, propter quæ nomen Apostolorum antiquius, apud populum abiit in dissuetudinem.

6 Lin. 11. verb. Colebatur. Quæ dixi de Capitolio habet Baron ad Martyrol. die 29. Nouembris, & optimè: Capitolium namque murorum ambitu cingebatur, eoquè non nisi per fores patebat accessus. Tertull. in Apologetico cap. 26. Roma (inquit) ante regnauit, quam tantum ambitum Capitolij extrueret: Alexander ab Alexandro Genialium lib. 6. cap. 11. Hunc montem auspicato conditum post incensam à Gallis Urbem, quasi
pro-

propugnaculum Imperij, saxo quadrato cinctum fuisse memorat. Tacitus in Vitellio memorat fores: Tunc Capitolium (inquit) clausis foribus indefensum, & indirectum flagrauit: In Capitolio Gentilium religio maxime colebatur, nam prater Iouis precipuam adem, diuersa, spatijque distincta, vel sacella, vel ara, vel signa Dæmonibus erigebantur. Tertull. de spectac. cap. 10. & in Apolog. cap. 6. appellat Capitolium Romanum omnium Dæmonum Templum, & Deorum Curiam. Manlius apud Liui. lib. 6. prater Iouem O. M. Iunonemq; Reginā, ac Mineruam, inuocat coeteros Deos, Deasque, qui Capitolium, arcemque incolunt: idipsum facere inducitur Cicero ab Auctore orationis de exilio: Hinc Seruius Aene. lib. 2. & modo citatus Alexander, in Capitolio omnia Deorum simulacra fuisse produnt. Acta Sancti Saturnini apud Surium 29. Nouemb. de Capitolio Tolosa ita loquuntur, cumque supradicto Episcopo ad Ecclesiam id temporis paruulam iuxta Capitolium, quod inter domum suam, & domum Dei erat medium frequens itus esset, ac reditus, sancti viri præsentiam sustinere FALLAX DOEMONVM TVRBA non potuit, & vt erant muta simulacra, &c. Acta etiam Sancti Apollinaris in historia Christiana Laurentij De-la-Barre memorant trecentas aras in Capitolio Rauennate. Aldhelmus de virginib. c. 26. habet in Capitolio fuisse Statunculum Dianæ, quod ad Victoriā missum est, vt illi virgo thurificaret. Statunculum autem potius statunculam legendū in Aldhelmo, ut legitur in Actis SS. Ioan. & Pauli, & significat paruum simulacrum; ex quo non est, cur De-la-Cerda labores in Aduers. cap. 134. n. 9.

Fol. 58.

7 Lin. 18. ver. Curiam. Appellauī Capitoliū, Curia Sacerdotum, vt mihi videor non male: quia Tertull. appellat

pellat ipsum Curiam Deorum: & quia in Capitolio Romano, ad cuius exemplum alia in colonijs erigebantur; Curia Calabra describitur ab Alexandro modo citato: Erat Calabra Sacerdotum Curia, in qua Iunonis Kalendis omnibus sacrificabatur à Rege sacrorum, minoreque Pontifice: sacrificioque peracto populus calabatur, id est vocabatur, et quot numero dies à Kal. ad Nonas superessent, quivè essent ludorum, & sacrificiorum dies ex ore Pontificis accipiebant. In Capitolio Rauennata Pontificiū extitisse Curiam, innuunt Acta S. Apollinaris modo citata: habent illa Nunciatum est ergo de ea Duci Saturno, qui producens eum statuit ante Pontifices Capitolij Rauennatis, quod si Pontificibus Capitolij erat propria domus, ubi nam illa melius, quam in ipso Capitolio collocabitur.

Fol. 58.

8 Lin. 23. ver. Apulia. Notauimus in addendis nomen Apulia aliquando usurpatum pro tota regione, quæ nunc est Regnum Neapolitanum: & ita intelligendum Martyrol. Romanum antiquioris editionis, quod 3. Iulij memorat Orthonam in Apulia: Addo in eundem sensum Potentiam in ~~Apulia~~ ~~memorari apud Acta S. Gerardi Episcopi Potentini~~, quæ Placentiæ conseruatur, & in vita Sæcti Ottonis apud Sur. 2. Iulij num. 10. Anagniam Ciuitatem Romaniam diuidere, & Apuliam; & in epist. Petri Damiani fol. 15. Cisterna Appula Ciuitas: & in translatione S. Bernuuardi apud Sur. 20. Nouemb. num. 3. Neapolis Ciuitas Apuliæ anno 1193.

Fol. 61.

9 Lin. 30. ver. Sacrificijs, Forum Iudicij locus, erat etiam locus ad sacrificandum aptus: Roma, ut Alex. Genial. l. 2. cap. 12. obseruat; tria erant iudiciorum fora, & in unoquoque Templum: in foro veteri, seu Romano, Tem-

Templum Saturni, Castoris, & Pollucis: in foro Coesaris, Templum Veneris: in foro Augusti, Templum Martis Vltoris. Smirna fuisse Templum in foro, probat Aëta Sancti Pionij apud Baron. ann. 254. & Capua, Templū Martis in foro à Liuiο l. 35. memoratur: Nunc ergo si cui forum à Sācto Cypriano cum Capitolio memoratum pro Curia Religionis interpretari non placet; dicemus in illius Ciuitatis foro Capitolium, idest præcipuum Fanum extitisse; At Christianos de religione interrogatos in Capitolio fuisse, probant eiusdem Cypriani alia verba in epist. 3. ad Cornelium. Compellantur (inquit) adhuc insuper lapsi, vt linguis atque ore, quo in Capitolio ante deliquerant Sacerdotibus conuicium faciant, & de lapsis, vnus, qui spontè Capitolium negaturus ascendit, &c.

Fol. 69.

10 *Lin. 14. ver. Non multis. Scripsi, quod putant consideratu dignum, nam quid simile habetur in vita Sancti Bercarij apud Sur. die 17. Octobris num. 13. & aliud simile in vita Sancti Audoeni 24. Augusti num. 21. verba sunt in prima. Quidam rusticus nomine Vulfarus cernens studio venerandi Azsonis, vadecūq; saxa adunari ad ampliationem huius Templi, paruipēdens vtpotē alienus, dominium monachorum adnexis plauastro quatuor paribus bouum pergit deuehere lapidem altaris Ecclesiæ supradictæ Insulæ. Hunc ergo plauastro impositum, rediens venit ad vadum, per quod introierat, moxquē tanto pondere fixi sunt boues, vt trahere ad aquam minimè possent: exclamat itaq; rusticus, stimulo, fustibusquē agitando boues, sed nequaquam proficit: volens flectere animalia ad dexteram, vel ad leuam, nec sic adipiscitur efficiendi aliquam possibilitatem. Ad hoc factum, villæ iam dictæ multi conuenientes mirabantur super hac rē, ac diuinitus in-*

B

spi;

spirati protestabantur nolle Deum, vt altare extructum opere famuli sui ab eo loco posse educi: quod audiens rusticus, versus ad Orientem spondet Deo, Sanctoque Berchario lapidem se se loco proprio relocaturum, si eius nutu reciperent animalia perditum gressum. Hæc dicens, boues concutit, & statim mirum in modum videres eos citius retro redire, quam antea fecissent, in nullo recto itinere, atque ita suo loco restitutum est altare.

Verba sunt in altera. Contigit verò in eodem pago, vt quemdam illic lapidem insigni forma videret: cūq; accuratius eum esset intuitus, ait eum aptum, & opportunum esse eorum vsibus, qui equitandi curam gerat: atque ea causa optauit eum esse in Brisniacensi villa. Cumquē eo inde recedente, quidam homo sæcularis, animo tumidus, id audisset, continuo misso plastro, lapidem illum ad se adduci iussit. Veniunt eius famuli, saxum plastro imponunt, eunt prosperè, & expeditè vsque ad biuium illud, cuius vna pars ducebat in Villā Brisniacensem, altera ad Villam hominis sæcularis, qui illud saxum sibi vendicare voluit. Vbi eo ventum est ~~ne passim quidem eum se mouere poterunt.~~ Iungūt illi multa bouum paria, sed cum nihil proficerent tandem amoris bobus ad dominum suum casto labore reuertuntur, postquā verò id Sancto Audoeno renunciatum est, vocat Anstardum famulum suum, & in eadem domo seruientem, iubetquē vt saxum ad villam adducat. Illo dicente, se non nisi duas vaccas habere, eas iungere iubet, paret ille iussis viri Dei, veniensquē ad saxum, vbi illud plastro imposuit tanta facilitate peruenit ad villam, ac si nullum illi plastro onus impositum esset.

Fol. 75.

11 Lin. 5. verb. Pridie idus Octobris lege pridie nonas Octobris.

Fol. 119.

12 Lin. 1. ver. Paschali. Pascha decimotertio Kalendarum Maiarum 1. Aprilis decimo nono celebratum est anno 520. quo fuit in usu littera Dominicalis D. & aureus numerus 8. Igitur ex hac relatione septima, liquido constat veram esse consignationem annorum obseruatā à Paulo Diacono ad eutropium in Iustino, & à Baronio retentam: Errasse autem scriptorem historiae miscellaneae, qui totidem verbis Pauli Diaconi supra fol. 107. relatis legationem S. Germani describit, sed consignat anno 511. seu 512. Nā anno 511. Dominicalis fuit B. aureus numerus xviii. & Pascha celebratū 4. Aprilis: Anno 512. Dominicalis G. aureus numerus xxiv. Pascha 22. Aprilis. Anno 513. Dominicalis F. aureus numerus 1. Pascha 7. Aprilis. Patet ex computo.

Fol. 120.

13 Lin. 2. v. poenitentiam. At verò pro communi lectione, glossaque Baronij. ~~obseruo apud S. Gregorium~~ verba hac vsque ad diem obitus sui exclusiue poni exemplum in epistola 5. l. 4. ait ibi: itaut vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & vitium tantummodo in die exitus sui percipiat. vide, qui in die exitus communionem percipit in excommunicatione permanet vsque ad diem obitus: & proinde distilio (vsque) ponitur exclusiue, alioquin, qui iubetur permanere excommunicatus in die obitus, illo ipsa die obitus communicaret, quod repugnat.

Fol. 120.

14 Lin. 22. putavi de S. Germano intelligenda verba illa in vita S. Remigij. Qui pro curatione puella

B 2 dg

demoniacæ ad B. Remigium literas suas direxit. Ingenue fateor, fui hoc loco parum oculatus, & parum memor: parum oculatus in vita S. Remigij illa enim num. 25. expressè habet à S. Benedicto Abbate Missas literas pro curatione puella: Ideo relatiuum, qui positum num. 55. S. Benedictum necessario refert, non Germanum: deinde parum memor eorum, quæ Baron. scribit ad annum 507: ille enim ex testamento S. Remigij probat, non Benedictum Abbatem, sed Benedictum quemdam virum primarium, & prædiutem in illa prouincia per S. Remigij filia suæ demoniacæ sanitatem, & deinde mortuæ vitam obtinuisse: corrigo erratum: agnosco literas nullas à S. Benedicto, nec à S. Germano datas ad S. Remigium pro curatione puellæ.

Fol. 126.

15 Lin. 27. ver. S. Galaza. Locus, qui corrupto vocabulo dicitur à S. Galaza, olim circa annum 1100. dicebatur S. Maria de Calatia, ut habetur infra in Bullæ Episcopi Casertani fol. 588. l. 22.

Fol. 127.

16 Lin. 34. An Colossus Capuæ, intelligimus ipsum Amphitheatrum: minime mihi videtur.

Primum, quia ratio suadet, ut à verborum proprietate, absque causa non discedamus, at amphitheatrum, & colossus duo sunt verba, quorum, alterum significat, quod non significat alterum: ergo utriusque proprietas retinenda est, quæ retenta habetur etiam aptus sensus historia.

Adbuc, quædo primū Herēpertus BERREALIS nomine usus est ad significandum Amphitheatrum, dixit Berrealis, quod est Amphitheatrum idem colosso fecisset, si colossus esset Amphitheatrum, postremo verba illa filijs autem Landonis in Amphitheatro ex dictione, Autem, quæ est dictio aduersatiua, dicunt, & ostendunt diuersum locum,

locum, ita ut filij Landonis partim fuerint in Colosso
& partim in Amphiteatro.

Fol. 131.

17 Vide in pictura tessellata columbas duodecim
adstantes cruci, & nosce figuram Apostolorum. At verò
columbæ aliquando pingebantur insistentes cruci, & co-
rona circumdata: eiusmodi formæ notator ad epistolam
S. Paulini duodecimam. Aliquando pingebatur crux in-
tra lucidum circulum, & per circuli extimum girum
duodecim columbæ distincta: eiusmodi erat crux S. Pau-
lini Nolani, cui & ipse hos versus addiderat.

CRUCEM CORONA LVCIDO CINGIT GLOBO
CVI CORONÆ SVNT CORONA APOSTOLI
QVORVM FIGVRA EST IN COLVMBARVM CHORO

Fol. 146.

18 Lin. 19. verb. Properarent. In vita S. Maximini
Episcopi Treuerensis apud Sur. die 29. Maij Creton Be-
neuentanus à natiuitate coecus pro oculorum illumina-
tione apud S. Petrum Romæ orans ab ipso Apostolorum
Principe admonitus est, ut in Belgicam iret ubi re-
quiesceret Maximinus, à quo esset illuminandus. Ita fa-
ctam: præterea in vita Sanctæ Gudulæ 8. Ianuarij scri-
bitur de puella filia cuiusdam Regis Pagani, quæ ab in-
cunabulis infirma, in somnis admonita ex transmarinis
partibus sepulcrum S. Gudulæ virginis adiit, & sanita-
tem obtinuit.

Fol. 141.

19 Lin. 28. ver. Propter. Character ille mihi vide-
tur qualis est in numismate Basilij Imperatoris apud
Baron. anno 870. nam literæ N. C. T. Mauscula ibi sunt
omnino similes.

Fol.

Fol. 149.

20 Lin. 20. verb. Renobatus. Renobatus, idest Renouatus, nam usus literæ B. pro V. antiquissimus est etiam ante Longobardorum tempora: Militabit pro militauit habet Epitaphium in historia Neapolitana Capacylib. 1. c. 21. Et VIBA pro VIVA in epitaphio excepto per F. Fortunatum Scacchum in suo Mirotb. p. cap. 9.

SAVFEIAE ALEXANDRIAE
V. V. TIBVRTIVM
CAPLATORES TIBVRTES
MIRAE EIVS INNOCENTIAE
QVAM VIBA DECREVERANT
POST OBITVM POSERVNT.
L. D. S. C.

VIBA I. VIVA. Nempè Tiburtes post obitum Sauscia posuerunt Statuam, quam decreuerant posuendam, ipsa Sauscia viua. Coeterum hæc nomina Renobati, & Sarmata, mihi redolēt nesci quid Aphricani, sicut scio Nouati Aphricanū nomen, ita & Renobati Aphricanū credo cuius post sunt. ~~Refectus. Refectus.~~

Sarmata vocatus Presbyter quidam legitur in Epitaphio Vercellensis urbis, quod citat Notator ad S. Paulinum. At hoc ipso nomine vocatum in Aegypto vnum ex discipulis S. Antonij docet Rom. Martyrol. hinc ergo, & si fortasse leuiter, aliquo tamen modo adiuuatur coniectura de aduentu S. Matronæ ad nos ex Aphrica.

Fol. 154.

21 Lin. 19. verb. la Rocca. Roccam donat Rex Archiepiscopo Capuano anno 1315. ex regio Archiuio B. fol. 32.

Fol.

Fol. 155.

22 Lin. 22. *Quod Petrus Damiani à Desiderio referente didicit, ipsemet Desiderius scriptum reliquit in Dialogis, quæ manuscripta habetur in Monasterio Cassinensi. Igitur eius verba huc asferre opere pretium erit.*

Amita patris mei (*inquit ille Dial. l. 3.*) Belle nomine, in monasterio Beati Petri Apostoli intra Beneuentanam urbem sito, in sanctimoniali habitu à primæuo iuventutis flore usque ad ultimam senectutem, degit: quæ cum esset desponsata viro, occultè de domo parentum fugiens ad Monasterium cõtendit, ibiq; virginitatem suam omnipotenti domino dicauit, & quia terrenum in terra sponsum habere contempsit, proculdubio meruit habere coelestem in cœlis. Ipsa mihi solita erat referre ad Abbatissâ suâ, quæ Offa dicebatur, quia in monte, qui Sanctæ Agathæ Martyris dicitur propè Capuam Urbem antequam regimen Monasterij susciperet, longo tempore habitauerit, ibiquè vitam eremiticam duxerit. De hinc Monasterij suscepto regimine quadam nocte sororibus adhuc quiescentibus, Oratorium ingressa, accepit thuribulum, ut more solito thura adoleret altaribus.

Cum itaque thus in thuribulū mittere vellet è manu eius cecidit, & lampade extincta thus inuenire non valu it: repente verò quidam iuxta illam astitit, & tenens manum eius, thymiama, quod in thuribulum poneret, dedit: Tantus igitur odor ex incerto illo thymiamate emanauit, ut per totum, quod reliquum erat noctis usque ad horam diei tertiam, nō solum Ecclesiam, sed etiam omne illud monasterium mira suauitate repleuerit: ex qua re sine dubio datur intelligi, quod Angelus Domini fuerit, qui illud thymiama tantæ fragrantæ odoris tribuit.

Hæc

Hæc eadem autem Religiosissima Abbatissa dum multa per tempora sollicitè virginibus præfuisset, verbis, & exemplis sibi commissas Dei famulas instruere non cessans, languore tacta corporis venit ad mortem: Cumquè in extremis posita iam prope esset, vt Christo, cui seruierat, animam reddere deberet, videntibus cunctis, qui aderant, è lectulo se quasi ad mensuramentum cubitorum in aere eleuans expansis in coelum manibus stetit, & facta oratione iterum se in lectulo collocans, vltimum spiritum exhalauit: sed ex hoc quantæ fuerit abstinentiæ dignosci potest; quæ dum infirmam iaceret in lectulo, & à multis honestioribus viris, ac mulieribus visitationis gratia ad eam venientibus, vt aliquantulum sibi, quo infirmum corpus sustentaretur, caperet, rogaretur, illa desueta delicijs, si aliquid (inquit) mihi de infusis leguminibus attuleritis, forsitan aliquantulum inde potero degustare: O abstinentia in foemina prædicanda, quæ in infirmitate posita, infusis leguminibus pro summis delicijs utebatur.

Quæ cum fuisset defuncta, & in Ecclesia sepulta, quadam die rusticus quidam frumento onustus per eandem Ecclesiam transiens supra sepulchrum eius, paruipendens, cuius meriti esset, quæ ibi sepulta iacebat, saccum cum frumento deposuit, & fessus, vt aliquantulum pausaret, iuxta confedit: repètè igitur saccus de eodem sepulchro sublatus, longequè proiectus, omne illud, quo plenus erat frumentum passim per eandem Ecclesiam sparsit: rusticus ergo vehementer contritus ab illa die didicit, quantum Dei homines in corpore venerandi sunt, cum extincta illorum corpora; ac in sepulchro posita, ne de aliquibus paruipendatur, diuina sibi virtus voluit demonstrare.

Alter quidam nobilis vir, de eadem Beneuentana Ciui-

Ciuitate, nescio qua causa monasterium aduentaret, ac nescius, sorte eius supra sepulchrum confederat; cum, subito tantus dolor viscerum eum inuasit, vt vociferans, atque euilans se eadem hora moriturum putaret, ad cuius vocem, quæ in monasterio erant virgines protinus cucurrerunt, eiquè cuius esset sepulchrum, supra quod federat, indicauerunt: qui pro ignorantia, venia postulata, meritis Dei famulæ coelitus meruit medicinam.

Fol. 163.

23 Lin. 21. verb. Ritus. *De antiquo Ritu benedicendi, indice, medioquè districtis, ac Pollice intus recluso, est Leonis IV. decretum. refert Baron. tom. 10. anno 855. num. 31. Illi tres digiti sunt, quos Papa Formoso detruncarunt inimici, vt idem Baron. habet anno 897. n. 11.*

Fol. 177.

24 Lin. 6. verb. Credo. Ita S. Ludgerus Episcopus Monasteriensis, quando Frisia secundo defecit à fide, vt paruula ætati consuleret, misit eò laicum, qui per domos omnes iret, ac persuasis matronis earum infantulos benedicta simpliciter aqua in nomine Domini, cum inuocatione S. Trinitatis baptizaret. Surius 26. Maij n. 23.

Fol. 179.

25 Lin. 15. verb. 1165. Imò nomen lanei est in instrumento S. Angeli ad Formam scripto sub Landulfo, & Atenulfo principibus circa annum 938.

Fol. 181.

26 Lin. 16. verb. 20. Apud Ferrarium de SS. Italia die 2. Iulij est Epitaphium, in quo fit mentio Eriberti Subdiaconi Mediolanensis, & Custodis Ecclesiæ S. Vincentij anno M. L. VI. Ecclesiæ verò S. Vincentij est apud Canturium pagum agri Mediolanensis Como proximū.

Fol. 189.

27 Lin. ult. verb. non perierunt: *Posset dubitari an hi Ioannes, & Paulus sint illi martyres, quorum festum agitur mense Iunio die 26. In eorum enim Actis alter dicitur Prapostus, & alter Primicerius Constantiæ Augusta. Sed planè illos martyres diuersos à nostris esse omnino credendum est: Tum, quia ex illis Ioannes erat Prapostus, Paulus autem Primicerius: ex nostris verò Paulus Prapostus, & Ioannes Primicerius: Tum, quia habitus nostrorum est Ecclesiasticus, qualis certè non erat Palatinorum: Obiter est adnotandum: Officium Prapostiti, & Primicerij in Palatio Augusta fuisse longe diuersum ab eo, quod Prapostiti, & Primicerij gerunt in Ecclesia. In Ecclesia Prapostus dicebatur ille, qui praeerat monasterio ab Abbate Praefectus, cum Abbas in eo residere non valeret, utpotè, qui residere debeat in maiori: hoc autem nomen à regularibus deinde transijt ad Clericos saeculares: Primicerius dicitur, qui choro psallentiũ præest. At in Palatio Prapostum intelligimus, qui domus curam gerit, qualis est apud nos Maiordomus: Primicerius, ut notat Pangiolus. in Thesaura lib. 1. cap. 85. erat ad quẽ pertinebat ordinare aulicos, & suum, cuiquẽ locum statuere: Imperatore, seu Augusto procedente, vel in concessis sedente: qualis est hodie magister Coerimoniarum apud Summum Pontificem, vel apud Principes, qui dicitur magister aulae.*

Fol. 191.

28 Lin. 16. verb. Sancta Maria. *Quod ego neque solus, neque semel legi SANCTA MARIA, nunc amici oculatiores legunt SANCTE MARIAE, ac obseruent, E, primum esse simplex, & alterum esse, AE, diphthongum. Si ita est, inscriptio significat symmachum solum adificasse Ecclesiam ad honorem S. MARIAE.*

At

At insurgit maior difficultas ex eo, quod in arcu, ante dictionem illam SANCTE, cernitur spatium, quod aliquam dictionem continuisse censendum videtur, imò audio esse, qui dicat, fuisse ibi verbum, Ecclesiæ. Ego nolo esse contentiosus, sed quæro quonam modo exponendum sit assertum verbum Ecclesiæ, per gignendi ne, an per dandi casum? si per gignendi, inscriptio significat Symmachum Episcopum in Ecclesia Sanctæ Mariæ fuisse auctorem operis. Sensus plane ridiculus: cum ex eo credendum sit in Capua veteri duos Episcopos existisse simul, vel unum unius Capuæ Episcopum, unius tantum Ecclesiæ se Episcopum nominasse, & inscripsisse: quis huiusmodi ineptias non ridebit? si verò Ecclesiæ per dandi casum exponitur, elicitur sensus, Symmachum Episcopum adificasse Templum ipsi Ecclesiæ, id est populo Christiano existenti in vico Sanctæ Mariæ: sensus quippe conformis sensui illarum inscriptionum. Xistus plebi Dei. Hilarius plebi Dei. Felix Papa addito musico splendore Sanctæ plebi Dei perfecit. Baron. anno 530. Et Salerni. Temp. Magnificis Reg. Ros VV. Episcopus. A. M. & plebi Dei. Baron. anno 1080. Nam si-
cut ex illis habetur Xistum, & Hilarium adificasse templa pro utilitate, & commodo plebis Dei, ita inscriptio, de qua loquimur, significat Symmachum adificasse Templum pro utilitate, & commodo Ecclesiæ, id est populi fidelis existensis in Sanctæ Mariæ pago. Profecto excogitetur quævis expositio, addatur illi spatium vacuo, quævis dictio, quia nunquam excludetur Symmachus, ne Templi censeatur auctor.

Fol. 193.

29 Lin. 6. verb. Et qui fingunt. Hic ut ostendam non à filio Imperatoris adificatam Ecclesiam, adduca
quinque argumenta meo iudicio probabilia; nunc cogor

ea magis elucidare. Primum argumentum. *Quis credet inter tot filios Imperatorum hunc solum obliuioni traditum, & tot historijs incognitum? Hic vtor auctoritate (vt dicitur) negatiua: hac enim argumentandi ratio, & si videtur inefficax, vt quid ex ea necessario cōcludatur; tamen valet ad faciendam probabilitatem, presertim quando scriptorum instituto: seu mori nititur, vel cum alijs coniecturis conglobatur. nec alius videtur sensus doctissimorum, qui cum auctoritatem negatiuam confiteantur inefficacem, ea tamen vtuntur. afferro ex antiquis Sāctum Hieronymum, qui in Commentarijs in epistola ad Galatas cap. 2. agens de contentione inter Petrū, & Paulum exorta Antiochia, à Luca tamen pratermissa, inquit, Nec mirum esse si Lucas hanc rem tacuerit, cum & alia multa, quæ Paulus sustinuisse se replicat, historiographi licentia prætermiserit: & non esse contrarium. si quod alius dignum putauit relatu, alius inter cœtera derelinquat: Ergo Hieronymus auctoritatem negatiuā senset inefficacem: & tamen ipse de scrip. Eccles. in Luca dicit. Quale enim est, vt indiuiduus comes Apostoli inter cœteras eius res hoc solum ignorauerit? Hac motus auctoritate negatiua periculis Pauli, & Tecla, & te tam baptizati Leonis fabulam inter apocryphas scripturas computat: afferro ex recentioribus Bellarminum, qui de Pontifice lib. 2. cap. 8. inquit. Respondeo primo nihil concludi ex argumentis ab auctoritate negatiuē, & tamen ipse hoc argumentandi genere non semel vtitur: occurrit nunc ex lib. de scrip. Eccles. locus in Ambrosio: habet commentaria in epistola 5. Pauli à multis non credi Ambrosij: Nec sine causa primo, quia S. Augustinus, qui libenter, & frequenter Ambrosij testimonijs vtitur contra Pelagianos, ex his commentarijs nulla testimonia petit. Secundo, quia Pelagius ipse, qui Ambrosij testimonia*

S. An.

S. Augustino obijcere solet ex his commentarijs nihil obijcit, cum tamen in his commentarijs sint non pauca, quæ Pelagij errores continere videntur. Itaque iuxta sensum doctissimorum, etsi auctoritas negatiua est inefficax ad concludendum necessarium, tamen valet ad faciendam probabilitatem: imò non est parui momenti; & in re graui solet adhiberi. S. Augustinus de Ciuit. Dei lib. primo cap. 6. ostendens propter Christum tantum, victores pepercisse victis, & non propter aliquem Deum à Paganis cultum, habet ita. Quando tot, tantasque Vrbes, ut latè dominarentur, Romani, expugnatas, captasque euerterunt, legatur nobis, quæ templa excipere solebant, ut ad ea quisque confugisset, liberaretur? at illi faciebant, & scriptores earundem rerum gestarum ista reticebant: ita nè verò, qui ea, quæ laudarent maximè requirebāt ista præclarissima secundum ipsos pietatis inditia præterirent? Papa Innocentius primus in epistola ad Decetium, ut ostendat à solo Petro, ubique fundatas Ecclesias, ait; Cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Aphricam, atque Siciliam, Insulasque interiacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt Sacerdotes, aut legant si in his prouincijs alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse: quod si non legunt, quia nusquam inueniunt, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit. Vmbertus Card. Episcopus Siluæ candidæ in resp: contra Nicetam Pectoratum asserentem calidum sanguinem fluxisse de latere Domini, inquit; Quod si aliquomodo caluit Euangelium quare tantum miraculum, & sacramentum tacuit? Itaque cum tanta auctoritatis viri argumentum à scriptorum taciturnitate sumptum non respiciant, necesse videtur, ut qui illud infirmare voluerit

ut.

valentioribus coniecturis infirmet'. Nos igitur in re nostra eodem utimur argumento, considerantes ex Baronianis annalibus tot graecorum historicos in recensendis Templorum erectionibus, & Imperatorum filiis non percipisse stylo. Vide quoad Tempia, praeter illa tot multa, quae à Pulcheria, Iustiniano, Basilio, & Romano adificata, vel restituta legimus, legi etiam extra Constantinopolim Tempia. Ut SS. Petro, & Paulo transmare prope Chalcedonem à Rufino praefecto Pratorio: S. Stephano Hierosolymis ab Eudocia: S. Mariae ad Fontes à Leone. S. Mariae in Ciuitate Smirnenſi à Cyro: S. Mariae à Iustino, Chartagine vnum, Hierosolymis alterum.

Et quoad filios Imperatorum, ut omittamus Imperatores, qui vel ad breue tempus imperarunt, vel absque liberis decesserunt, Iulianum, Iouianum, Valentem, Iustinum, Iustinianum, Iustinum alterum, Leontium, Abstimarum, Philippum, Anastasium, & qui huic proxime successit Theodosium; ecce Constantinus Magnus genuit Crispum Constantinum, Constantium, & Constantem, at ex solo Constantio Constantia posthuma: Ecce Theodosius genuit Archadium, & Honorium: Archadius vero Theodosium, Pulcheriam, Archadium, & Marinam: Honorius autem Valentinianum, & Honoriam: Valentinianus Placidiam, & Eudociam, quae nupta Hunerico Vandalo Principi Vldericum. Ecce Leo genuit infantem, qui mox obiit, & Ariadnam, quae nupta Zenoni Leonem, & alterum, qui obiit adolescentulus. Ecce Tiberius genuit feminas tantum Charitonem, & Constantiam, quae nupta Mauritio quinque masculos, & tres foeminas. Ecce Phoca genuit filiam, quae nupsit Crispo. Ecce Heraclius Epiphaniam, Heracliotam, & Constantinum, qui Theodosium, & Constantem, qui Constantinum, Tiberium, & Heraclium: Constantinus vero Heraclium, & Iu-

& Iustinianum, qui Tiberium: Ecce Leo Isauricus genuit Annam, & Constantinum, qui Leonem, Eudoxium, Christophorum, Nicephorum, Nicetam, Anthimum, Anthusam; & Leo Constantinum, qui Leonem; Ecce Nicephorus Tyrannus genuit Stauratium, & Procopiam, quae nupta Curopalata Theophilaetum, & Ignatium, quos Leo Armenus castrauit. Ecce Leo Armenus genuit Sabatium, Basilium, Gregorium, & Theodosium, quos omnes castrauit Michael Balbus. Ecce Michael Balbus genuit Theophilum, qui Michaelem, Teclam, Anastasiam, Pulcheriam, & Mariam. Ecce tandem Basilius Macedo, qui assumptus ab anno 867. peruenit ad annum 886. genuit Constantinum, Leonem, Alexandrum, Stephanum, & quatuor foeminas: Scripteres ergo in recensendis Imperatorum filiis non videntur pepercisse stylo, sed accurate scripsisse: imò de illis scripserunt multa, quae his de quibus agitur non sunt absimilia. Ut quod Valentis filius grauitè agrotans, à S. Basilio visus, melius habuerit, acceptis verò obsequiis Arianorum, obierit. Quod Theodosius Archadij filius infans à matre S. Chrysostomi genibus sit ad motus, idemquè deinde agrotans S. Epiphanio sit commendatus. Quod Leoni S. Danielis intercessione natus sit filius, qui adhuc infans ab hac vita migrauerit. Quod ex Mauritij filijs unum infectum lepra S. Theodorus Siceota curauerit. Quod Constantinus Heraclij, iugi fuerit morbo detentus. Quod Basilius Leonis Armeni sectione virilium ipsi à Michael Balbo facta, obmutuerit, sed tandem ope Nazianzeni loquelam recuperauerit. Itaque cum Scriptores Imperatorum filios accurate recenseant, argumentum nostrum à scriptorum taciturnitate sumptum probabilitatem facit, donec validioribus saltem coniecturis infirmetur.

Cum hac legisset. *Amicus insignis Pphilosophus, & Thea-*

Theologus (nomen taceo) addendū censuit. Argumentum à me propositum non esse merè ductum ab auctoritate negatiua, sed potius ductum à negatione eius, quod debebat necessariò poni, sicut enim dum Philosophus explicat rei naturam si aliquid non ponit, signum est non esse ponendum, & optimè tunc arguimus Philosophus hanc conditionem non posuit, ergo non est ponenda, & est validum argumentum, ita in casu proposito; Historicus narrans gesta Imperatoris dum quos genuit filios recenset, necessariò debet omnes recensere; si ergò aliquè non ponit, validè tunc arguimus, ergo Imperator hunc filium non habuit; quod ut diximus non est argumentum merè ab auctoritate negatiua, quia dum hos tantum ponit, implicite includitur alios non habuisse. Hactenus iste vir doctus.

Sed ecce ex tot filijs Imperatorum, leprosus, & mundatus inducitur Leo, nepos primi Leonis, Zenonis, & Ariadna filius. Qui paucis ab hinc annis in Epitaphio magno dictus est Henricus, nunc dicitur Leo: quot fragmenta? nouum tamen figmentum detegit Baronius, qui clarè ostendit Ariadnam nupsisse Zenoni anno 470. Ex eoquè coniugio natum primò Leonem, qui obiit infantulus triennio minor: deinde alterum filium, qui perditis moribus adolescens scribitur obiisse. Accipe totidem verba tom. 6. ann. 473. num. 10. Hoc eodem anno natus ex Zenone genero Leonis Imperatoris, & filia eius Ariadna filius Leo, itidem aui nomine nuncupatus ab eodem est nominatus Augustus: sed à tempore assequuta amplissima dignitatis vix decem elapsis mensibus infans, ut Theodorus affirmat, defunctus est, ut nesciès, quid acceperit, quidue moriendo perdiderit. Porro de eodem Leone nepote redarguitur erroris Nicephorus, vel alij, qui eiusdem reperiuntur fuisse sententiæ nimirum ipsum non

in-

infantem, sed adolescentulum, & deprauatis planè moribus fuisse in vitijs enutritum : quem constat, etiam si eodem anno, quo iuncta est Ariadna cum Zenone, natus esset; excedere minime potuisse tertium ætatis annum, ut superius apertissimè demonstratum est : Testante præsertim unà cum ceteris ipso Nicephoro non ante illud tempus datam esse in matrimonium Ariadnam Zenoni, quæ filio Asparis creato Cæsari fuerit desponsata.

Et anno 474. nu. 8. Reperitur apud Latinos Chronographos de Leone paruulo, ipsum ab interfessore à Zenone immisso, alio in locum eius supposito, subductum, atq; seorsum clanculo educatum, peruenisseq; ætate usque ad Iustini Imperatoris tempora : sed hæc haud fidem satis certam inueniunt. Age nunc si Leo nepos scribitur infantulus obijisse, vel si perditis moribus adolescens, vel clanculo educatus, quomodo fingitur, vel adolescens, vel pius, vel cum magno comitatu in Italiam ab Imperatore missus ?

Secundum argumentum est. Quis cogitabit ab aliquo Imperatore constructam Ecclesiam, in cuius musuo Symmachi Episcopi nomen, & non Imperatoris exaratum legitur ? inquiet aliquis : probabiliter opinari licet, fuisse Symmachi opus Aediculam illam, quam Princeps à lepra mundatus amplificauit. Hæc opinio quatenus habet Symmachum esse primū auctorem Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, mihi videtur non improbabilis, & libenter Symmachum inter Episcopos veteris Capuæ numerarem. Quatenus verò opinio habet Principem leprosum, à Beata Virgine per Sorices mundatum adificasse, vel amplificasse Ecclesiam mihi semper visa est improbabilis, & fabulosa propter primum, & alia, quæ sequuntur argumenta. Fortasse aliquis alius sciens hanc opinionem non probari, inquiet, probabiliter opinari possumus inscrip-

D

tionem

tionem significare, Symmachum Auctorem fuisse musui tantum, & non templi : absit opinio, nam inscriptiones in absidibus Ecclesiarum posita pertinent ad totum corpus. Olim intrâ Capuam in abside S. Benedicti musui depicta legebatur inscripto : Hoc Desiderius, qui & Victor Præsul, & Abbas cœpit opus, &c. & certum est, inscriptionem loqui de tota Ecclesia, & non de ipsa tantum abside: Quæ apud Urbem in abside S. Maria Maioris legitur vetusta inscriptio, Xystus Plebi Dei. Xystum adificasse basilicam illam, & non solam absidem indicat : & in abside S. Agnetis ad viam Numentanam.

Sursum versa, nutu quod cunctis cernitur vno

Præsul Honorius hæc vota dicata dedit.

Pertinet ad totam Ecclesiam, quam Honorius Papa fecit à solo, ac undique exornauit. Ità quoque inscriptio, de qua agitur, non ad musium tantum, sed ad totam Ecclesiam pertinet.

Tertium argumentum est. Et quonam pacto Ecclesia credetur antiquior Capua noua, si nec in portis, nec in muris, nec in pauimento, nec in tecto, nec in abside ullum apparet præ noua Capua signum maioris antiquitatis ? Inquies, est signum maioris antiquitatis in pauimento. est enim humili, depressoque situ, & in illud per quinque ferè gradus descenditur : Nullius momenti signum.

Hic Capuæ plures Ecclesia habent eiusmodi situm : nempe Ecclesia Sancti Vincentij, S. Nazarij, S. Saluatoris Maioris, S. Ioannis Nobilium, S. Petri ad Pontem : Absis certè, quia non videtur habere iustam proportionem ad nauim, & alas, potest meritò censeri, fuisse iam pridem ante amplificationem factam, vel à Symmacho, vel ab altero : hoc tamen, quia nobis nihil obstat, nos ità fieri potuisse concessimus.

Quartum argumentum. Imè quia anno 889. & ante,

ante, Ecclesia S. Maria cognomento Suricorum extabat, si iam tunc vel gloria miraculorum, vel structura magnificentia fuisset tam insignis, in ea quippe ut insigniori Ecclesia digressis, diuiso Episcopatu Capuano per Ioannē Papam Oñauum, decuisset consecrari Episcopum, & tamen consecratus est in S. Petro. Itā decuisset propter Canonum statuta, quæ iubent ne Episcopi in villis, & minoribus Ciuitatibus, sed in insignioribus locis, & frequentioribus populis ordinentur. Extant Canones apud Gratianum d. 80. apud Baronium anno 742. epistola Papæ Zachariæ ad Bonifacium: & tomo 1. epistolarum Summorum Pontificum, epistola quinta Papæ Damasi.

Etsi Papa Canonibus non subest, illis tamen reuerentiam exhibet, & quando iusta causa, quid contra illos agendum suadet, illis derogat ut minimum potest, & quantum permittit iustitia causæ, moderatur; vide Gratianum 1. q. 7. necessitas, & 26. q. 1. S. si ergo.

Itaque sicut Papa necessitate compulsus Episcopum extra Ciuitatem ordinauit, ita ut Canonum, quam maiorem posset rationem haberet, in Ecclesia, quæ magis erat insignis, ordinare debuit: quod & fecisse credendum est, ordinando illum in S. Petro, quando in S. Stephano Capuæ veteris ordinare non licebat, ne propter æquiuocum titulum, cum Episcopo Ciuitatis, unus & idem videretur Episcopus.

Quintum argumentum. Tandem si ab antiquissimo illo tempore fuisset in illa Ecclesia imago miraculosa, illa quidem imago, censenda esset illa ipsa, quæ est in mu suo antiquior alijs: at illi specialem honorem, qui alijs miraculosis imaginibus exhiberi solet, exhiberi nunquam vidi.

Inquies, antiquior omnibus est quedam Imago parua picta celeribus. caue dicas, ne dicatur, oculos habent,

& non videbunt: omitto picturas linitas coloribus esse infra musuum, ideoque censendas musuo recentiores. Affero, quod est euidens: habent illa characteres francicos adiunctos, & in inscriptione, quam Magistris Ecclesiae procurantibus, Notarius Iulius Menecillus. memoria causa in acta publica retulit; apparent M, & E, maiuscula, non Romana forma, sed Francica huiusmodi Vnde liquido constat, picturas illas non excedere tempus, quo Franci Regnum nostrum obtinuerunt. Ad hac inscriptio illa à Notario exscripta, Ecclesia S. Mariae de Capua dedicata in Kalendae Augusti, nonne iuxta sensum planum, et obuium significat Ecclesiam tempore dedicationis fuisse, ut nunc est extra Capuam.

Ex hac inscriptione destruitur coniectura, quam aduersarij sumunt ex picturae innouatione: Inquiunt illi. destructo tectorio picturas habente, subitus inuenta sunt, aliae similes: ergo censendum imagines fuisse antiquas, & deinde innouatas. planè sint picturae antiquiores innouatae: nihil enim refert, nam oportuit inscriptionem picturae additam, fuisse & ipsam antiquiorem, & innouatam, atque ex antiquiori illo tempore significasse locum dictum Sanctam Mariam de Capua, & Ecclesiam dedicationem existente iam Capua noua, contigisse.

Itaque picturae linitae coloribus, quae nunc sunt, vel ibi erant, quia recentes sunt, & quia cum inscriptione in musuo non conueniunt, nihil probant.

Inquies, Picturarum magna auctoritas est; apud me non est maior auctoritas picturarum, quam librorum: & quemadmodum libri multi reperiuntur apocryphi ita & picturae: & sicut multae narrationes scriptae, & longo tempore acceptae, tandem inuenta sunt apocryphae, & fabulose; ita & picturae. Prob Deum immortalem, quos pictu-

pieturas apocryphas, et falsas cernimus: Imago S. Lazari ulceribus pleni, & cum Mitra Episcopali, nonne talis est? olim in S. Ruso Capuae, erat imago Saluatoris crucifixi, sed viuentis in Cruce, cum oculis apertis, quae tamen habebat etiam vulneratum latus. Vidi Iconem habentem septem Angelos cum singulis nominibus proprijs, imò huiusmodi Icon typis expressa circumfertur, & tamen apocrypha est, cum sancta Mater Ecclesia trium tantum Angelorum admittat nomina, ut videre est apud Baron. Tom. 9. an. 745. An pieturas apocryphas conglobabo? addo solum ex Ciacconio de Papa Siluestro Secundo confictam fabulam, quasi malis artibus sit Pontificatum adeptus, & Diabolo sese tradiderit. fabula quidem, & tamen tantam credulitatem sibi conciliauerat, ut Presbyter quidem Cardinalis (o mirum) literis ex tessellis pauperculis efformatis, eam in basilica S. Helenae, quae est in templo sancta Crucis in Hierusalem, exararit. Itaque quoque apud nos tantum fidei datum est confictae fabellae, ut illam pieturis representare voluerint. Proh dolor, proh dolor.

His argumentis alia non minus probabilia addi possunt: unum à nomine Principis leprosi, dicitur ille dictus Henricus: videat prudens an hoc Henrici nomen Germanum, & Francicum Principi Graco bene attribuat: alterum est ab ipsa forma Ecclesiae, nam ut diligens amicus obseruauit, non est equalis; praeterea probabile non est, architectum in amplo loco turrim campanarum tam propè portam edificasse, & prospectum frontis Ecclesiae ex parte impedire voluisse; extabat ergo turris, quando eò usque longitudo Ecclesiae processit. prudens amici iudiciū.

Fol. 194.

30 Lin. 15. verb. Capuani. Monitus sum in Ecclesia S. Simmij, olim celebratum esse festum SS. Simonis, & Iu-

& Iudæ; in quibusdam etiam actis Audientia nostræ Ciuitatis, Ecclesiam illam satis clarè, Ecclesiam SS. Simonis, & Iudæ nuncupatam. Ideo; censendam, quæ in Inuentione S. Stephani fol. 529. SS. Simonis, & Iudæ memoratur unâ cum Ecclesia S. Thomæ, & Ecclesia S. Philippi de Turrepaldi, Ecclesijs quidem S. Simmio proximis. Accepi monitum, sed angor scrupulo propter nomen Recloria, quod habuit Ecclesia dicta S. Simmij, non illa autem antiquitus dicta SS. Simonis, & Iudæ: illius enim Recloria in Tassa anni 1375. posita f. 602. minimè recensentur. Itaque Symmachii, cum Simone, confusum nomen, & cultus: non enim sunt nouæ huiusmodi nominum confusiones: Me pueros, quidam Presbyter in Ecclesia S. Augusti, quæ extabat propè pagum S. Prisci, celebrabat in festo S. Augustini, & S. Augustus incipiebat credi fuisse Sanctus Doctor Augustinus. Augetur scrupulus ex eo, quod edicula S. Simmij habet formam priuati potius Oratorij, quàm Ecclesiæ, qualis etiam est edicula S. Germani; sed fortasse Ecclesiola non multum antiqua, attamen S. Simonis Apostoli: ut est, non est res magni momenti, quia locus non amplius est sacer.

Fol. 195.

31 Lin. 32. post verb. Conuenire. Neapoli in Archiuo Regio adseruatur Regestum Roberti Regis, quod in signo 1315. litera B, fol. 176. habet ab illo Rege concessum Archiepiscopo Capuano, ut in festo Natiuitatis Beatæ Mariæ mense Septembri nundinæ duraturæ per quinque dies celebrarentur circa Ecclesiam S. Mariæ de Capua sitam in casali S. Erasmi, propè ipsam ciuitatem Capuæ: qua in Ecclesia Rex ipse Robertus dicit se renatum sacro fonte Baptismatis.

Fol. 196.

32 Lin. 17. verbo Cœlesti, Circa annum 420.
S. Ioan-

S. Ioannes Euangelista Rauenna consecrauit Ecclesiam sibi erectam. Vide Surium 31. Decembris in Sancto Barbaliano.

Fol. 202.

33 Lin. 8. verbo Petrus. De hoc Petro meminit Petrus Damiani epist. 38. hisce verbis, Ecce quod nunc occurrit, dicam ad consolationem diuini mei Petri, qui olim ciuis fuerit Capuanus, nunc in militia est æterni Regis adscriptus.

Fol. 202.

34 Lin. 32. verb. Respondens. Edidit duos hymnos de S. Francisco; alter incipit, In cœlesti Collegio; alter, Decus morum Dux minorum. In processionibus canunt illos Franciscani. Ex Roberto de Licio in serm. 44. de Sanctis.

Fol. 204.

35 Lin. 11. Hic Franciscus Carossius Capuanus ciuis & Canonicus cum esset decretorum Doctor eximius, gessit in Regno Locumtenentem Logotheta, & Cancellarij; deinde creatus Episcopus Melpbiensis. Ad Concilium Constantiense, à Regina Ioanna 11. legatus est orator: Tandem translatus ad Tranensem Archiepiscopalem Ecclesiam, ibi mortuus est, ac in marmoreo tumulo super solum octo palmos eminente conditus, iacet cum opinione sanctitatis. Confirmauit opinionem quidam euentus. Quando enim S. P. Pius 4. suâ Constitutione precepit, eminentia sepulchra ab Ecclesijs tolli, & pauperibus equari, Tranenses sublati eiusmodi nonnullorum sepulchris, quod est nostri Francisci propter subitam, improvisamq; exortam magnam tempestatem amouere non potuerant, sed propterea relinquere illud intactum oportuit, ut hodie cernitur cum hoc epitaphio.

Capuanus hic clauditur Antistes mirificus,
 Franciscus diuinitus. Tranensis Archiepiscopus
 Caroseorum natalibus, & bonis parentibus ortus
 Simonix prauitatus, & lasciuix sermonibus semper
 extraneus

Norma erantibus, & exēplar continētibus præcipuum
 Eleemosinisq; deditus, &
 Sapientix dogmatibus, & vtrisque iuribus doctissimus
 Regibus, & Principibus, ac Summis Pontificibus
 Ecclesiæ aptus.

M. GCCC. XXVII. Aprilis XXVII.

Signum gentilium eius, erat in campo acrei coloris, vulgo bronzino. fascia rufa à superiori angulo dextro ad inferiorem sinistrum descendens, à qua media eminebat virile caput, imberbe, iucundo vultu, & breui capillo. Hæc habui à R. P. Nicolao Antonio Belarbore Tranensi pluries Præposito PP. Congregationis Oratorij in vrbe Neapoli, viro non minus prudentia, quàm eruditione insigni; & à Bartholomæo Chioccarello I.C. ex archiuio Regiæ Syclæ. Hoc verò vocabulum Carosius, est quate Caramilius, & Carantonius; prima enim sillaba Car, est integræ vocis Carus, apocope; quartæ modò dicta, composita sunt. Carus Osus, Carus Aemilius, Carus Antonius.

Fol.eodem.

36 *Lib. 23. Ascanius Paternus, Frater ex Line Prædicatorum, Episcopus Lucrinus, à quo tamquam de Balconemini Romæ.*

Fol.205.

37 Num.9. Magnus Morula. hic qui dicitur Magnus, alijs est Marinus. Fuit primum Episcopus Terracinensis, ut constat ex Registro Regis Alphonsi in Regia Cancellaria.

Fol.

Fol. 205.

38 Num. 12. N. *Hic est Io. Antonius de Gallo, qui viuebat anno 1529. Colligitur ex quadam tassa decimarum, & ex inuentario antiquo Camera Archiepiscopalis.*

Fol. 206.

39 Lin. 7. *Præter Sertum Sacchi Episcopum Bifignanensem, quem in addendis memorauimus: sunt alij N. Archiepiscopus Brundisinus Rector S. Marcelli, & ibi sepultus: nomen, & genus adhuc mihi non cognitum: N. Episcopus Calensis ex familia de Madio, sepultus in Ecclesia S. Dominici, & notatus, sed absque nomine proprio in Tabella anniuersariorum die 27. Iulij. In Ecclesia Sanctæ Catherine signum Episcopi sepulti.*

Hoc anno 1637. Alexander de Sibilia Theologus, Eminentissimi Card. Barbarini familiaris, Romæ consecratus Episcopus Capritanus, post paucos dies moritur, ab Vrbe non egressus.

Fol. 206.

40 Post lin. 6. *Stephanus de Raho Canonicus Capuanus insignis habetur regnante Alphonso Primo: nam in Regeſto eiusdem Regis legitur. Rex Alphonsus Primus scribit literas ad generale Concilium Basiliense sub datum Capuæ die 24. Aprilis 1439. In secundæ mittens electionem factam à Canonicis, & Capitulo Ecclesiæ Casertanæ pro Episcopatu Casertæ in personam Venerabilis Domni Stephani de Raho Canonici Capuanæ Ecclesiæ, ac supplicat Rex ipse eidem Concilio, vt eam electionem approbare, & confirmare dignetur. Idem scribit Rex eius Oratoribus in eodem Concilio residentibus, vt negotium illud eius nomine cum Patribus dicti Concilij tractent, & procurent.*

Fol. 206.

41 Lin. 16. *Alphonso de Azzia Magistratum S. La-*
E zari

Zari concessit Adrianus Papa Sextus, non obstante contradictione Pyrrhi Carafa ann. 1523. patet ex Regeſto Commune primo rerum Ecclesiasticarum in Regia Cancellaria fol. 8. obiit Alphonsus anno 1559. sed ante iam Mutio de Azzia Magistratum renunciauerat: ex Commune primo rerum Ecclesiasticarum Ducis de Alcalà f. 4. obiit Mutius anno 1564. mense Iulio: cui successit Ioannettus Castiglione Clericus Mediolanensis, Pij Quarti Cubicularius.

Fol. 288.

42 Post nu. 740. Amandus. mense Septembri 1634. Incidit mihi in manus Epitaphium Episcopi Capuani, quod Alexander Ventriglia Iureconsultus iam pridem exscripserat. Erat Longobardo charactere scriptum in grandi lapide, qui apud Ecclesiam S. Mariæ Maioris amboni applicatus habebatur, tandem amoto choro, & ambone destructo, diuisus, aptatus operi noui pulpiti, seu nouorum graduum. cum verò temporis careat nota, hic locari commodè potest.

- 1 Antistes populi multa virtute potentis
- 2 Lucendus cunctis ac tumulatur humo,
Vtilitate placens affabilis aptus, & almus
Instantis vitæ tempus in omne fuit.
- 5 Terrenas neglectus opes sapienter egenis
Distribuens seruat has meliore solo.
Consultus responsa dedit capienda ouibusque,
Quæ facienda forent, non respuenda sibi.
- 9 Hunc Capuana tulit queris, si Terra patronum
Clarus utroque manens quippe parente pater
A puero sacris elementis doctus habetur,
Discutit ad plenum mystica dicta Patrum.
Respuit in mundo mundani stulta metalli
Discipulos imitans, Xpi Xpicolasque pios.

E

- E Heu quam magnos sustollit ad æthera luctus
 Turba quibus cunctis almus, & altus amor.
- 17 Præsul Amande D regno signate superno,
 Multa tuæ domui facta labore vigent.
- Ipse pijs manibus præbens alimenta ministras,
- 20 Cum quibus es dignus munera digna frui.
 Semper in antiquis Patribus mirandus haberis,
 Quorum dulce melos pagina scripta canit.
- 23 Carnis adhuc claustris, Aut chare patrone tetentus *AVTchare*
 Transcendens mundum mente tuere Deum.
 Ornasti Ecclesias quisquis cognoscere mauult,
 Restaurans plures ordine quamque suo.
- 27 Porta tibi Domino Christo venerande rogatu,
 Pandatur Stephani Martyris arta poli.
 Vixisti cuius semper nutritus in aula,
- 30 Cuius & instinctu pontificalis honos.
 Septem huic Ecclesiæ conceditur esse sub annis
- 32 Totis imparibus mensibus æquè sacer. —

Notatio ad primum.

Virtute. Virtutem, intelligo bellicam fortitudinem, & robur militum. Itaque etiam tempore Longobardorū Capua erat urbs antiqua potēs armis, atque ubere glebæ.

Ad 2.

Lucendus. Itaque Longobardi pronunciabant c, pro g, lucendus, est lugendus: & infra, neglectus, est neglectus. In eodem versu est ac, pro hac.

Ad 5.

Neglectus opes. Agnosco figuram, quàm synecdochem grecam appellant; quando scilicet vivimus præterito participij; ut oculos suffusa nitentes; lacerata comam; scissa capillos.

Ad 9.

Quæris si; in epitaphijs frequens est formula; ut Hic soror est Damasi, nomen, si quæris, Irenæ.

E 2 Et

Hoc Epitaphium unguat versibus Acrostichis, i. quorum prima litterarum nomē reddunt: ego ex versu interpretabam nomen Episcopi fuisse Amandum; sed nunc scriptulo relicto dico est AVTCHAR. Est AVTCHAR quod more Romano Avthari- us nomen quod legitur apud B. an. 113 n. 14.

Et

Hic congeſta iacet, queris ſi, turba piorum
Corpora Sanctorum. Baron. in appendice ad an-
num 384.

Ad 17.

Amande. Loquens cū mortuo dicere debuiſſet, Præſul
amate; ſed hinc noſce, amandum, eſſe nomen defuncti
Episcopi proprium, habemus in Rom. Martyrol. Episco-
pos ita nuncupatos: habemus, Amandum Episcopum
Surrentinum, memoratum à Capacio fol. 527. imò apud
eundem fol. 333. eſt epitaphium Pagani habens nomen
proprium Amandi.

In eodem verſu eſt D, intellige Dei, nam intra D, eſt i.

Ad 20.

Frui munera. Veteres Latini, hac re, & hanc rem frui
dicebant. Tertullianus etiam in exordio libri de Patien-
tia. Quod frui, habet.

*Aut. pro haud. i. non. & ſenſus eſt, Episcopum viuen-
tem minimè impeditum fuiſſe à corpore, quin mente ce-
leſtia contempleretur: quare in eo verſu tetentus, pro de-
tentus. ſeu retentus.*

Ad 27.

Domino. Credo, exſcribendum fuiſſe Domini Chriſti,
ut ſit ſenſus, O venerande Chriſti Domini, quod ſi legi-
mus Domino, poteſt eſſe more Poetarum, ablatiuo abſque
propoſitione, & ſenſus erit, A Domino Chriſto pandatur
tibi arcta porta poli.

Ex hoc verſu habemus, abſque ullo dubio, Episcopum
ſepultum fuiſſe in Eccleſia Sancti Stephani: mos enim ut
defunctus commendetur Sancto, in cuius Eccleſia tumu-
latur. Habemus in hiſtoria Neapolitana Capaciꝝ plura
• exempla.

Fol.

Fol. 18. in epitaphio Cæsarij sepulti apud S. Ianuarium.

Sancte Ianuari, quod peto, posce Deum.

Fol. 135. in epitaphio Theodini sepulti in Diaconia S. Andreae.

Confugientis ad tuum suffragium, lætus amplectere
ossa putrida, tabefacta Apostole Dei.

Fol. 140. in epitaphio Stephani apud S. Ianuarium.

Hæc Christi Martyr Ianuari deponco,

Vt per te meis delictis ignoscat Sabaoth.

Fol. 150. in epitaphio Euphemia sepulta apud S. Ioannē.

Inclyte præcurfor Domini, & Baptista Ioannes

Digito deuotè sæpè precando Deum.

Habemus exemplum in epitaphio Ludouici Regis, sepulti apud S. Dionysium, refert Baron. 1140.

Sancte Dionysi, qui seruas corpus humatum

Martyr, & Antistes Ludouici solue reatum.

In parochiali S. Nazarij intra nostram ciuitatem.

Surgere me credō, vt tenet alma Fides,

Nazario implorante sacro miserante Domino

Ignoscendo mihi cuncta relaxa mala.

In Ecclesia Prepositurę S. Vincēij habetur hoc epigrāma.

Nobilis Vrbanus iacet hic situs Octauianus,

Cui Marcus natus moriens est associatus :

Ambo quidē Monachi sanctissima iura sequētes,

Per te Vincenti pietatis dona petētes :

Ergo tuis Monachis Pater miserere benigne,

Vestris perpetuò meritis liberentur ab igne.

Parce, precor, miseris, qui carnis morte tenētur,

Vt iustis animis per te Pater associentur.

Hos imitata, Pater, moriens coniux quoq; mater

Coniugatur eis, nec spiritus occupet ater.

Hæc apud Ecclesiam Sancti translata Ioannis,

Suscipiat requiem, nec eam voret igneus amnis;

Alia

Alia similia passim occurrent : quare tabula illa marmorea ab Ecclesia S. Stephani Capuae veteris, ad Ecclesiam S. Mariae translata fuit.

Neque umquam mihi persuadebo Canonicos Sanctae Mariae fuisse adeò irreligiosos, ut voluerint destruere sepulchrum Episcopi in illa Ecclesia sepulti, & vti illa tabula ad opus ambonis. Itaq; destructa Ecclesia S. Stephani, destructoque sepulchro, translatus est alio lapis.

Ad 30.

Pontificalis honos. Hic versus trigesimus coniungitur sequenti. & sensus est : Pontificalis honor conceditur esse huic Ecclesiae, sub septem annis. Pontificalis honor, scilicet tui Episcopi defuncti.

Ad 32.

Totis. Obscura sententia. Si dictio, totis, iungitur dictione annis supraposita : sensus est, illum fuisse Episcopum totis septem annis .i. septem annis integris, et completis, necnon in mensibus paribus, idest, tot etiam mensibus, quot fuerat annis.

Si dictio illa, totis, refertur ad illam, mensibus, sensus est, illum fuisse Episcopum per undecim menses supra septem annos, quia menses pares, seu impares sunt, primus, tertius, quintus, septimus, nonus, et undecimus, qui ergo viuit totis .i. omnibus mensibus imparibus viuit undecim mensibus. pulchra perifrasis.

In eodem versu per Sacrum, intellige Episcopum, apud Baron. Tom. 12. in Appendice,

Iste Sacer Domini, qui post seruauit ouile.

Tandem obsecro frequentissimum fuisse, concludere epitaphia numero annorum quot Episcopi in Episcopatu vixerant.

Fol. 230.

43 *Lin. 5. verbo Ditata. Morem pingendi totam Eccle-*

Ecclesiam vide in Chr. Cass. l. 4. cap. 8. vbi dicitur dilata fuisse consecratio Ecclesiæ S. Martini, quoniam picturæ, & pauimentum absoluta non fuerant: fuisse hunc etiam Græcis morem innuit Anastasius in Gregorio Secundo, quando agit de Imperatore cogente, vt depictas Ecclesias dealbarent.

Fol. 231.

44 *Post lin. 5.* 428. Petrus electus memoratur in Regesto Petri Diaconi apud Cassinum, legitur ibi Petrum electum Capuæ, obtinuisse à Landulfo, & Atenulfo Principibus confirmationem Abbatiaë cuidam Abbati Ioanni.

Fol. 231.

45 *Lin. 21. verbo* Symmachus. Si quis vnquam vel certa ratione motus, vel probabili ductus coniectura, putauerit S. Symmachi nomen inter Episcopos veteris Capuæ numerandum, ego iam nunc libenter adhareo. Et is cogite & rogo, num S. Symmachus videri possit esse ille Symmachus, qui S. Paulino Episcopo Nolæ morienti, legitur adfuisse.

Fol. 232.

46 *Lin. 17. post* 990. Hyhabaldus Archiepiscopus tempore Rosfridi Abbatis Monasterij S. Vincentij de Vulturno, qui Abbas obiit anno 998. cum sedisset annis 14. Chioccarellus in suis collectaneis manu scriptis ex m. f. Chron. S. Vincentij.

Fol. 235.

47 *Lin. 19. verbo* Nunc in. Non Herueus, sed Herueo Archiepiscopo Clerici Capuani cum Cassinensibus disceptauerunt de Ecclesia S. Angeli: nec Romæ in Concilio, sed Capuæ disceptatum est; videtur tamen disceptatio contigisse commorante apud Capuam Papa Gregorio sui Pontificatus anno primo,
&

& proinde ante factam de Concilio mentionem, oportuisset in Chron. memorari disceptationem.

Fol. 236.

48 *Lin. 9.* Iserniensis Ecclesia adhuc adseruat diploma, per quod Herueus iure suo Metropolitico assensum præbuit, ut Comes illa in ciuitate puellare Coenobium, in Iserniensis tamen Episcopi iurisdictione permanens extrueret. Diploma datū ann. 1080. subscripsit etiam Sichenolphus Archidiaconus.

Fol. 237.

49 *Lin. 30. verbo* Anacletum. Hic Anacletus Antipapa moratus est Capuæ per plurimos dies etiā anno 1131. Falco Beneuen. fol. 255.

Fol. 238.

50 *Lin. 7. verb. N.* Gulielmus Rauennas ab Alexandro Telefino Abbate l. 3. scribitur electus cum consilio Rogerij, ex eo quod antecessor in simoniaca prauitate repertus, depositus fuerat.

Fol. 238.

51 *Lin. 20. post verb. Neapolitani.* Quod scribit Ioannes Chenu Bituricensis in historia Oronologia Episc. & Archiep. Franciæ in catalogo Episcoporum Dolæ fol. 172.

Fol. 238.

52 *Lin. 32.* Hic Alphanus interfuit Concilio Lateranensi trecentorum Episcoporum anno 1189 celebrato ab Alexandro Papa III. Cum eo interfuerunt ex comprouincialibus, Petrus Theanensis, Rainaldus Benefranus Rainaldus Aquinas, Herueus Sueffanus, & Porphirius Casertanus. Ex Ioanne Picardo in notis ad Gullelmum Neubrigensem Anglum de rebus Anglijs l. 3. cap. 2.

Fol.

Fol. 249.

53 *Lin. 15.* Hic Raynaldus Secundus est ille, de quo Richardus Sangermanensis meminit anno 1222. narrans Comitem Acerrarum adijisse Celanum ad Comitem Celanensem oppugnandum, & iuisse cum eo Abbatem Cassinensem, & Raynaldum Archiepiscopum Capuæ, qui in itinere subita, & improvise morte correptus interiit.

Fol. 249.

54 *Lin. 18. verbo* Parmense. vbi dicimus quemdam Parmensem; legendum est quemdam Pattensem: Pacti sunt ciuitas in Sicilia, cuius Episcopatus Liparitano nunc est vnitus.

Fol. 260.

55 *Post lin. 13.* Sequenti sæculo extitit alter Petrus de Vineis, qui anno 1343. & 1344. dicitur Regis Consiliarius, & familiaris, & in Curia Vicariæ Iudex ordinarius, & Iudex primarum appellationum Comitatum Prouinciæ, & Forcalquerij. Hic secundus Petrus filium habuit Nicolaum, qui anno 1390. dicitur Cambellanus, & Capitaneus Piperni. ex Regio Archiuo Neapolis.

Fol. 260.

56 *Lin. 18. verbo* Alex. III. lege Alex. III.

Fol. 264.

57 *Post lin. 13.* Hic Andreas Pandonus filius Adenulphi Pandoni fuit nepos Bartholomæi de Capua, & primum Archiepiscopus Brundusinus ex instr. an. 1296. signato nu. 10. penes Dominos de Franchis Neapoli.

Fol. 264.

58 *Lin. 22. verbo* Capacius. Quæ Capacius de Ingeranno Stella scribit maiori ex parte leguntur ibi

F

Ar-

Archiuo Regiæ Siclæ, vbi etiā legitur, Hunc testamen-
to condito, redditus constituisse ad beneficium scho-
larium Studij Neapolitani. Quod dicitur de examine
scholarium, elicitur ex Nicolao de Neapoli in l. sed &
reprobari, de excus. tut. inter lecturas Bartoli. Quod
autem dicitur de oratione habita in canonizatione
S. Thomæ, habetur in Chronico virorum illustr. Ord.
Præd. constitutionibus adligato.

Fol. 265.

59 *Lin. 19. verbo* Richardus. Adde in margine
omissum numerum 1334. 1348.

Fol. 266.

60 *Lin. 26. verbo* Frater. Vesianus Renlandus,
fuit ordine Franciscanus, ex Episcopatu Eugubino ad
Capuanum Archiepiscopatum assumptus. de eo fusè
VVadignus in annal. an. 1350.

Fol. 271.

61 *Lin. 7.* Ex Regio Archiuo anno 1314 lit. B.
fol. 102. & fol. 109. constat Ecclesiam Capuanam ha-
buisse vassallos in Marzianisio Campocipro, Aynola,
Trentula, Ercula, S. Maria Maiore, S. Castrense, Villa
noua, de Terralanei: in Graczanisio, Caczoli, Arnone,
Castellucio, Rosella, Castro ad mare, S. Blasio, &
S. Clemente, Casanoua, S. Ioanne de Turri, S. Ste-
phano Carezane, Cancellio, Grazano de Terra Can-
cie, & in Pantoliano, Bucia, Mustardino, Borleano,
Pizone, de territorio Calui in Sorbello, de territorio
Suessano in Scarpato, S. Helena de territorio Teaniz
in Sillano, Alfredi, de territorio Casertano.

Fol. 274.

62 *Post lin. 33.* Hic Nicolaus primum Episcopus
Tropiensis, vt legitur anno 1419 & 1420. deinde Ar-
chiepiscopus Capuanus, interfuit generali Concilio
Flo-

Florentino. Cui & Bullæ Eugenij IV. supervnione inter Græcos, & Latinos in eodem Concilio facta, subscripsit die 6. Iulij ann. 1439. ex Bzouio Tom. 16. fol. 633. Creatus Cardinalis, cognomento dictus est Cardinalis Capuanus. Flagrante bello inter Alphonsum primum, & Renatum. Cardinalis noster constanter à Renato fuit, quapropter Alphonsus victoriam consequutus eum Archiepiscopatus Capuani, et Abbatia Beneventanæ S. Sophiæ, et Aversanæ S. Laurentij, et de Caprilla nuncupatæ, aliorumq. beneficiorum possessione priuauit. Quia verò in potestate Renati Castrum nouum, et Turris S. Vincentij tantum remanserant, hæc Renatus desperatis omnino rebus suis Alphonso cessit, pactis tamen quibusdam initis, inter quæ vnum de restituenda Cardinali Capuano possessione Archiepiscopatus, et beneficiorum. Quare Nicolaus omnia recuperauit, præter Abbatiam S. Sophiæ, de qua Rex iampridem disposuerat. *Ex literis Regis Alphonsi datis Fogiæ die 24. Nouembris 1442. quæ in Aversano S. Laurentij Monasterio conseruantur.*

Hic ab Eugenio Papa, à quo Cardinalatum acceperat pulsus Roma actus in exilium est, eumque Papa neque moribundus, et à Cardinalibus obsecratus reuocare voluit, sed Eugenij sequuta iam, et audita morte, Romam venit, magnoque populi, et Cleri fauore exceptus exequijs interfuit, et pro illo preces fudit, qui ipsum in exilium miserat. ex manu scripto libro Aeneæ Syluij Piccolominei de morte Eugenij IV. et creatione Nicolai.

Fol. 276.

63. *Post lin. 4. Epitaphium, quod est in Cappella S. Luciae ita se habet.*

D. O P. M. S.
 IOR. GAY. ARAGONIVS PONTI.

Capu. Patriar. Antiochenus
 Pietatis, ac iustitiæ cultor
 Humanam imbecillitatem exiguum
 Vitæ curriculum incerti obitus
 Incertam diem considerans H. S.
 Sibi vi. erexit, parauitque
 An. sal. nost. M. CCCCLXXXVI.

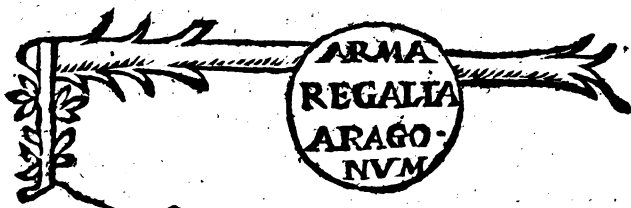
Sunt in ipsa Cappella insignia domus Caetana, quibus in uno, eodemque scuto à dextra sunt adiuncta insignia Regum Aragonia: talia quoque cernuntur in picto pavimento Thesauri, nec non in sedibus chori. Quid verò Caetanis cum Aragonicis? Accipe. Cum nepotis Ferdinandi Primi Regis ex eius primogenito Alphonso, nupsisset Honorato Caetano Fundorum Comiti. Rex Ferdinandus eidem Honorato priuilegium fecit, ut ipse, filij, nepotes, posterique omnes essent, & vocarentur è domo Aragonica. Quia verò priuilegium illud Iordanum Archiepiscopum Honorati fratrem non comprehendebat; idè alterum speciale priuilegium Iordano factum est à Ferdinando. Inuentum est originale hoc priuilegium; quod ita se habet.

FERDINANDVS DEI gratia Rex Siciliae, Hierusalem, &c. Reuer. in Christo Patri Iordano Gayetano Antiochien. Patriarchæ, & Archiepiscopo Capuano Consiliario fideli nostro dilecto gratiam, & bonam voluntatem. Consueuerunt maiores nostri sapientissimi viri benemeritos homines, ac virtutibus claros honoribus prosequi, & titulis honestare, ut & orna-

ornamentum virtutibus adderent, & alios tali quoque exemplo inuitarent ad gloriam, hinc existunt decreta illa in erigendis statuis, in scribendis titulis, vt non solum præsentēs, verum etiam posteri magnorū virorum egregia facinora cognita haberent, qualia exempla secuti sunt Reges, ac Principes incliti viros insigni virtute præditos varijs honestamētis, & honoribus libenter sunt prosequuti: censes ad seiplos potissimum hoc pertinere, etenim nobilitare virtutem, illustrare ingenia, honestare illos, in quibus animi magnitudo eluceat, videtur proprium esse Regum, & alij quidem Reges in alijs honestandis hominibus ob alias, atque alias causas diuersis ornamētorum generibus sunt vfi. Nos autem cū multa iure esse prospeximus digna, quæ honorari à nobis debeant, cū plurimas profectò virtutes in te sitas esse intellexerimus, ac multa, magnaue vigere merita. Iure ipso commoti, atque adducti sumus vt te ipsum, egregiasque virtutes tuas, & honoribus exornemus, & titulis illustremus. Et quamquam ad ampliora, insignioraq; in teipsum conferenda voluntas nostra intendat, te tamen in præsentia eūdem Reuer. Iordanum, quem affinitatis vinculo neptis nostræ ex Illustrissimo, & carissimo primogenito, & Vicario Generali Alfonso de Aragonia antea deuinximus ad maiorem amoris nostri declarationem, licet ipse per te sis satis nobilis, & illustris, tenore præsentium de certa nostra scientia, proprioque animi nostri motu meritis quidem tuis hoc exposcentibus in familiam nostram, & in domum de Aragonia ascribimus, ascribimus, & annumeramus. Volētes quod de cetero, & in futurum sis, & appelleris de demo, & prosapia de Aragonia, atque in omnibūs actibus, titulis, negotijs, & gerendis, atque agendis rebus inscribaris, & ap-
pelle;

pellieris, de Aragonia, & de eadem nostra domo, & familia sit, & appelletur tuum cognomen. Præterea ad te magis, magisque illustrandum etiam serie cum præsentem plenam, atque amplam tibi conferimus potestatem arma nostra deferendi, & faciendi, quibus quidem armis donamus, & insignimus utendis, deferendis, & faciendis, quemadmodum inferius figurantur.

Tu igitur quod virtutes exigunt tuæ, id effice, & præsta, ut honori, ac decori sis armis, & cognomini nostro, quod te præstiturum virtus nobis tua videtur omnino permittere. In quorum fidem præsentem magno pendenti nostro sigillo iussimus communiri. Datum in Castello nostro nouo Ciuitatis Neapolis per Magnificum I.V.D. Consiliarium nostrum dilectum Andream Mariconda Locumtenentem Illustris viri Honorati de Aragonia Gayetani Traiecti, Fundorumq; Comitum Regni huius Logothetæ, & Prothonotarij Collateralis Consiliarij nostri dilectissimi, die xvi. Augusti M. CCCCLXXXI. Regnorum nostrorum anno trigesimo quarto. Rex Ferd.

p gar Ln: 18

Dominus Rex mandauit mihi Io. Pontano.

L.

De mandato Regio. Iulius de Scorciatis Locumtenens Magni Camerarij. Not.

Registrum Cancellaria penes Cancellarij in Regist. Partium vi.

Sigil-

Sigillum magnum Regium appensum diplomati habet ab una facie Regem sedentem in solio, duobus leonibus sustentato: habentem in dextra sceptrum, & in sinistra globum cum Cruce. Prope solium à dextra sunt arma, idest insignia Aragonum: à sinistra insignia Regni Hierusali. Crux. In circuitu, Ferdinandus Dei gratia Rex Sicilia, Hierusalem, & Vngaria. Ab altera facie est Eques totus à capite ad pedes armatus, habens gladium euaginatam in dextra, & in sinistra scutum cum insignibus Aragonensibus: sedet Eques super equum pulcherrime phaleratum. In circuitu, Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos.

Fol. 303.

64. *Ad lin. 16. 1627. ad lin. ultimam.* Hic obiit Neapoli anno 1633. die 16. Septemb. circa horam 22. die sequenti, quæ fuit Sabbatum, sepultus est Capuæ in sepultura Cæsaris Costæ.

1635 Hieronymus de Franchis Patritius Capuanus, ortus Neapoli patre Vincentio de Franchis, Sacri Consilij Præsides, æternæ memoriæ: ex Episcopo Nardonenſi Archiepiscopus Capuæ; per procuratorem possessionem cepit in Epiphania anno 1635. ipse verò Capuam non ingressus, obiit Neapoli infra paucos dies, scilicet eiusdem Ianuarij die 30.

1636 Camillus Mælius Patritius Mediolanensis Locumtenens Auditoris Camera Apost. vacantem Ecclesiam multis ambientibus à Domino PP. Urbano Octavo ex proprio motu electus, possessionem cepit. die sexto Martij per procuratorem, quem & Vicarium constituit Mutium Vespasianum virum in Sanctuario, aliàs nominatum. Audita eius electione, mirum est dicto quantam expectationem nobis virtutum eius fama commoverit, quanto desiderio animos affecerit cum

eum excipiēdi quamprimū. Capitulum suos Oratores ad eū misit, qui ad osculādum SANCTISSIMO pedes, admissi, ab illo supremo ore audiuerunt Ecclesiæ Capuanæ prouisionem ideò dilatam, quia est Ecclesia non omni Prælato condigna: Papale verbum: magnum verbum, quod Ecclesiæ, & Prælati simul dignitatem expressit perinde ac dictum, *Dedimus dignū digna*. Tandem die 22. Aprilis solemniter ingressus est Capuam, exceptusq; cum magno, & communi omnium gaudio. Septem viri ciuitatis, qui Romam Oratores ad eum post Capitulum miserant, venienti Sueffam, usque præter morem obuiauerunt, & ingredienti obsequia maiora solitis præstiterunt. In hoc solempni, & desideratissimo aduentu, mea quoque rudis Minerva nonnulla emblemata effinxit, quibus & mea humilis Musa versiculos addidit.

1 *Mulier sedens prope cupressum vidua, ad cuius pedes Mitra, à latere Crux Archiepiscopalis erecta.*

Ad Ecclesiam Capuanam de electione Antistitis:

Sponsa iam tandem Capuana, longum
Pone moerorem, vidueque luctum:

En tibi sponsum miserans Olympus
Seligit alium.

Ambitu multo rogatur orbis

Pontifex, Sanctus Pater ille sacro
Te cui, nexu sociare posset

Non videt ullum.

Cordis at motum proprii sequutus

Seligit sponsum tibi Sanctus unum

Digna quem dignum teneas amanti

Corde Camillum.

Melia

*Mellia Gentis generosa virtus,
Ac Dei dextra cumulante, dona
Hunc virum tota celebrant in Vrbe,
Orbeque toto.*

*Surge iam sponsa, & cape iam coronam:
Gratias celo referas benigno,
Hocce quod sponse tibi pollicetur
Prospera cuncta.*

2 Nuncius electionis.

Gallus expansis alis, & ore aperto.

D*Um Patrem Capua dat nuncia Fama Camillum,
Pectoribus surgit blanda repente quies.
Blanda repente simul consurgunt gaudia cunctis:
Concta repente capit, cordaque magnus Amor.
Tanta manet virtus auditi neminis. Orbi
Sic bilaris quæ vox nunciat alta diem.*

3 De Adventu Dialogisæ.

Facies Templi, in qua est avis cephalæ.

A*lla quid ingemitis sacrati culmina tecti?
En caput abscessum nostra volucris habet.
Iam procul abscedant gemitus, magnamque Tonantis
Emissam Roma suscipe culmen Auem.
Aduolat? & nobis volucrum Regina sedebit?
Discedam virtus, rebiturque Domum?
Sic fiet: Stephanique Domus antiqua resurget
Gloria, Maiestas, suspiciendus apex.
Summe Pater Mundi sit Aui longæva senectus,
Sit nobis longa prosperitate frui.*

G

4 In-

4. Ingressus.

S. Stephanus ostendens lapides, & S. Agatha
vber fluens lacte.

EXcipimus lati: subeas sacra testa Camille,
Et vjues lapides dilue lacte, SACER.

5. C A M I L L V S.

Pact in habitu sacro manu tenens Acerram thuris.

SAcrorum Pueros Prisci dixere Camillos.
Nums omnis Praesul rite Camillus erit.
Pontificum splendor quoniam specimenque Camillus
In titulum nomen transferet ipse suum.

6. M E L T I V S.

Liber, & super eum Apis.

MEL sono, IV Sq; sono, dum Metrius exit ab ore,
Sed NOT A, Forma Crucis, iungit utrūq; sonū.
Disco. Vir hic sapiens, dulcique repletus Amore,
Dum Cruce Campana Pontificatus orat;
Vt sibi commissum placide conseruet ouile,
In Crucis obsequium mellea Iussa dabit.

7. Gentilitium.

HAec minio fulgent, auroque, Iouisque volucres
Stemmata, que tollit Meltia clara Domus.
Doffis

Sanctuarij Capuani

51

Doctis clara viris, opibus, fortique labore,
 Quem tulit *Austriaci* pro *distane* sui.
 Sed qua civili fulgent clarissima fastu,
 Apta ministerio sumi quoque *figura sacra*.
 Si pars ima rubos charum mihi *figurat Amorem*,
 Quo pascis, *Pastor* magne *Camille* gregem.
 Aurea si super est, sapientia *no* *scitur inde*,
 Qua Pater ipse *Domum* magne *Camille* regis.
 Si volucrum *Regina* *velat* super *aspera*: *nosco*
Præcellens virtus, quò tibi *monstrat iter*.
 Campanus cuius *Christo*, *Regique* *fidelis*.
 Hæc *utrique* libens *dedita*, *signa* *cele*.

8 *Vultur* cum *voda* *flava*.

C *Vultur* mihi *flava* *perlaberis* *voda*?
Aurea nam *Molui* munere *mella* *traho*.

9 *Tifata* cum *Aquila* in *versipe*, & *Pastore*
 in *radice*.

Pastor, & *Echo*.

P. **G** *Audia* cur nobis tanto *chantore* *Tifata*?
E. *Fata*. **P.** *Quid* ex *fatibus* nãq; *morosa*? **E.** *Rosa*.
P. *Fata* *refas*? ergo *inimica* *tempora* *verna* *reducunt*?
E. *Ducunt*. **P.** *Fortè* *dabunt* *tollere* *posse* *mala*?
E. *Ala*. **P.** *Num* *adest* *volucrum* *Regina*, *lunifq;* *Camilla*?
E. *Ille*. **P.** *Supervolitant* *dic* *fugat* *omne* *rapax*?
E. *Pax*. **P.** *Phebi* *ne* *suos* *dic* *tolles* *ad* *usque* *volumen*?
E. *Lumen*. **P.** *Clara* *colo*: *tuta* *Tifata* *colo*.
E. *O*. **P.** *O* *vos* *celebrem* *posito* *felicis* *nido*.
E. *O*. **P.** *O* *fistula* *sic*, *ò*, *resonabis*. **E.** *Abit*.

G 2 10 *Cam*

10 Campi floridi rubescences.

F *Elices campi, felicia prata rubescunt,
En Meli minio ver redit, atque nites.*

11 Hilaritas.

Pars gentilitij aurea.

A *Vrea lux Capua surgit, tenebrasque repellit,
Dulcifona surgant, & modulentur auct.*

12 Exemplum vita Christiana.

Pars gentilitij rubra.

E *Cce rubet Campus : Christi data Coccina Campo.
Sit rubeat Capua sub Cruce magnus ager.*

13 Vigilantia.

H *Aec procul, & prope Luminibus discernit acutis.
Sic vigil est oculus magne Camille tuus.*

14 Labor Apostolicus.

Campus segetis maturæ.

F *Arra Camille metes. quisquis iam dixeris olim
Pradixisse tibi, magne Camille reor.
Christi multa seges Campano albescit in agro,
Hic pia Tu Messor Farra Camille metes.*

15 Dei

Sanctuarij Capuani.

33

15 *Dei legatio.*

M E R C V R I V S.

A Ioue Mercarius Terris, qui iussa ferebas,
Dicitus ab Hetrusceis ille Camillus erat.
Campani genus Hetruscum hoc presente Camillo
Dicimus: ecce Dei Nuncius almus adest.
Eloquij candore sacro caelestia pandit,
Praeulolat, & pensa praepete signat iter.

16 *Reprehensio vitiorum.*

Canis habens collare cum clavis ferreis,
eminentibus.

R Omulea mittor Capuam venator ab Vrbe,
Me Collum circa MILLVS acutus obit.
Sic munitus eo, nec ledor dente ferarum:
Non neco, sed Domino fit (volo) prada cicur.

C A M I L L V S M E L T I V S

Anagramma.

A S S I T M E L L I C V L V M.

17 *Castia blanditia.*

Columbus, & Columba.

B Landitur Campana suo dum Ecclesia sponso,
Vt chara charus viscera noscat Amans.
Ore verecundo haec fatur sua blandula verba
A S S I T M E L L I C V L V M, Mi meus assit Amor.

C A M I L L V S M E L T I V S

Anagramma.

S I L A C, T E L V M S I M V L.

Man

18 *Manfuetudo, & Iuftitia.*

*Vacca cum vberibus diftinctis, & fluentibus,
& fronte ad feriendum.*

P *Radicat ingenio, dulcē ſi hūc Fama SACRATVM M:
Quam bene, namque bonas vberē matris alit.
Illa ſed ingenio rigidum ſi narrat eundem:
Quam bene, nam Iuſtus fronte ſceleſta ferit.
Hunc tibi ſi dulcem ſentis, ne perde timorem,
Si rigidum, dulcis ſpes tua conda leuet.
Iam bene cum placido rigidum copulatur: & hic SI
LAC, TELVM SIMVL: & quā bene munus agit.*

19 *Vnanime Iubilum.**Organum.*

H <i>Oc ſi nouatur organum</i>	<i>Et ipſe Paſtor diligens,</i>
<i>Fert omen alti iubili,</i>	<i>Sponſusque melle dulcior.</i>
<i>En iubilans Eccleſia</i>	<i>Leuis Fauoni flamina,</i>
<i>Capuana, voce conſona.</i>	<i>Leneſq; lapsus fluminum,</i>
<i>Diuerſa concors fiſtula,</i>	<i>Tectique fronde Garruli,</i>
<i>Gens parua, maior, nobilis</i>	<i>Gratē ſecundant tempora.</i>
<i>Ad aſtra voces efferunt,</i>	<i>O grata Veris iubila,</i>
<i>Et dant Camillo gloriam.</i>	<i>O vera Veris tempora.</i>
<i>Chriſto ſacraſti vertices,</i>	<i>Tu mi Camille iubila,</i>
<i>Fidumq; Chriſti ſeculum</i>	<i>Tu mi ſecunda tempora.</i>
<i>Nupta ſoluta Virgines</i>	<i>Tibi nouantur organa,</i>
<i>Linguis eiſdem concinunt.</i>	<i>Camille viut pectoris,</i>
<i>Camillus almus Pontifex</i>	<i>E tu Camille iubila</i>
<i>Parens, & ipſe prouidus,</i>	<i>Per omne tempus inſimul.</i>

- 20 *Mulier gloriose amicta, habens intra manus
coniunctas Crucem Archiepiscopalem,
& respiciens ad radios lucis.*

Exultatio rhythmica Ecclesie Capuanae.

Gens Campana Deum laudo,
Gens Campana lata plaudo :
Laudo, plaudo gens Campana,
Namque mea spes non vana.
Ecce bonum quod optabam,
Ecce bonum quod sperabam :
Deo dignus ecce Pater,
Plaudo, plaudam terque, quater.
Talem virum iam cupivi,
Et à Deo iam petivi,
A quo possem adiuvari,
Et ad salutem evadere.
Cerno rogam me Camillum,
Cerno Patrem, Patrem illam
Datum mihi Dei donum,
A quo sperem omne bonum.
In Vrbe, cui sus lavatus
Dedit nomen, hinc natus:
Inde Romæ commendatur,
Et vas Deo prapatur.
Meliorum stirpe clarus,
Fit virtute vir præclarus :
Male Fori vir onustus
Nuncupatur verè iustus.
Roma sanctus magistratu
Hoc ter magno Præfatu
Nostro dignus Capuano
Indicatur ab Urbano.

San

Sanctus Pater modo miro

*Laudat quantum sint in viro,
Cum doctrina sancti mores,
Audierunt Oratores.*

Huius vultum intuemur,

*Eia vultum veneremur,
Veneremur, & canora
Nostra semper sonant ora.*

Iò Camille, Iò Camille,

Vultus pulcher, & tranquille,

Iò Camille : lux, & dies

Aduenisti blanda quies.

Blanda quies, ò Camille,

Annos centum, annos mille

Vive, vive mi Camille.

HAec ipse tunc præcurrente fama gratulabundus:
addo nunc, famam experientia comprobata.
Do pauca ex multis quæ hoc breui exacto tempore su-
mus expecti. Quia vir Christianæ religionis zelo ple-
nus, cum paulo post suum ad nos accessum, aduenisset
mille, & amplius Ultramontani milites à Prorege
missi; vigilans cognouit inter illos adesse Lutheranos,
& Calvinistas, & absque mora ex Ordine Dominica-
no Concionatorem, & ipsum Alemannum Neapoli
acciuir. Dei beneficio factum est, vt octo Hæretici
conuersi hæresim abiurarint. Item Pœnitentiariæ mu-
nus in Cathedrali iampridem institutum, sed nescio
quo casu deperditum, noua institutione restituit.
Seminarium quoque Clericorum ad pristinam, & à
Tridentini cupitam disciplinam reuocare statet. Quia
misericors erga pauperes, & mundus à munerum sor-
de, munera non pauca, non parua, quæ Capuani tam
Cle-

Clerici, quàm laici gratulantes felicem aduentum ob-
rulerant, vno die pijs locis distribuit omnia, nec cessat
in dies elargiri, quod potest. Quia ecclesiasticæ disci-
plinæ acerrimus cultor visitationi Ecclesiarum tanta
incumbit cura, vt omnia, minima licet, per seipsum au-
diat, cognoscat, & proprijs oculis intueatur: Clericos
insolentes, absque personarum exceptione, compescit:
violatores Ecclesiarum, etsi militum Duces, anathe-
matis mucrone percellit: Gabellarum exactores à
Clericorum iniuria sola anathematis comminatione
deterruit. Omnem ecclesiasticam immunitatem intre-
pidus defendit. Quia bonorum Christi conseruator,
atrium Templi, & palatium refarciuit. Iurium mensæ
conscriptiones authenticas innouari curat. Archivum
pro mensa vnum, pro Tribunali alterum constituit.
Quia verè pius, quæ Iesu Christi sunt habens in ocu-
lis, in Concionatoribus mittendis, in Confessarijs ap-
probandis, in beneficijs cōferendis nullo humano mo-
uetur affectu. Quia prudens, grauioribus in negotijs
viros, qui rerum, de quibus agitur, periti existimantur,
libenter conuocat, rogat, audit, & semper ad id, quod
melius est, intendit animum. Quid plura? Virum, præ-
ter eminentem Iuris vtriusque prudentiam, & variam
literaturam, mira à Deo & oris affabilitate, & mentis
claritate, & voluntatis probitate, & memoriæ tenacita-
te, & cordis stabilitate donatum, quotidie magis, ma-
gisque cognoscimus, & admiramur.

Fol. 311.

65 *Lin. 13. verbo IAM. IA. Muliebre nomen, nec
insolitum: habetur in Martyrol. Rom. 4. Aug. videtur
nomen gracum, quod latinè vox, & clamor.*

Fol. 330.

66 *In fine. De Specioso Monacho Romano ex.*

H

Dia-

Dialog. 5. Greg. l. 4. cap. 8. Eisdem quoque discipulis illius narrantibus didici, quia duo nobiles viri, atque exterioribus studiis eruditi germani fratres, quorum vnus Speciosus, alter Gregorius dicebatur: eius se regulæ in sancta conuersatione tradiderunt, quos idem Pater venerabilis in Monasterio, quod iuxta Terracinensem urbem construxerat, fecit habitare, qui multas quidem pecunias in hoc mundo possederant; sed cuncta pauperibus pro animarum suarum redemptione largiti sunt, & in eodem Monasterio permanserunt. Quorum vnus .s. Speciosus, dum pro utilitate Monasterij, iuxta Capuanam urbem missus fuisset, die quadam frater eius Gregorius cum Fratribus ad mensam sedens, atque conuescens, per spiritum subleuatus asperxit, & vidit Speciosi germani sui animam tam longe à se positi, de corpore exire, quod mox Fratribus indicauit, & cucurrit, ibique eundem fratrem suum sepulchrum reperit, quem tamen hora ea, qua viderat exisse de corpore, inuenit.

NOTATIO.

Habemus supra fol. 142. *Quartum Presbyterum Capuanum, agri apud Terracinam positi possessorem. hic misit Monachum Terracinensem apud Capuam Monasterij sui procurantem utilitates: Quare inter Capuanos, & Terracinenses fuisse commercium eo tempore, videtur nobis.*

Fol. 332.

67 *Lin. 24. verbo Numerauerint. Hic Festus cum esset Romana Ecclesia Subdiaconus à S. Gregorio Papa consecratus est Episcopus Capua. In vita S. Gregorij n. 7. apud Sur. 12. Martij.*

Fol.

Fol. 338.

68 Lin. 8. verbo Colitur. *Annuo festo colitur Carolus Magnus etiam in Ecclesia Gerundensi, ut testatur Fr. Antonius Vincentius Ord. Prædicatorum in historia SS. Catalonia.*

Fol. 339.

69 Post lin. 8. *In volumine Epistolarum, quas diuersi Pontifices ad Reges Francorum miserunt; in lucem edito à Iacobo Gretsero Societatis Iesu Theologo, est epistola 88. Adriani Primi inter cetera habens hæc verba. Nempe quidem meminisse credimus, qualiter vobis per anteriores nostras apostolicas emisimus syllabas de Capuanis, qui ad nos venerunt per vestrum Regale adminiculum, quatenus dum ipsas nostras vobis emissemus syllabas post aliquantos dies præfatos Capuanos in confessione Protectoris vestri B. Petri Apostolorum Principis iurare fecimus in fide eiusdem Dei Apostoli, & nostra, atque vestræ Regalis potentiae. Et post actum sacramentum, vnus ex ipsis Capuanis Gregorius Presbyter nobis petijt secreta loqui, asserens, quia nullo modo, iam quippiã celare possum, tale vobis præbens sacramentũ, & dum à nobis enucleatius sciscitatus fuisset, retulit nobis, dicēs, quia cum Dominus Carolus Magnus Rex, præterito anno à Capuana vrbe reuersus fuisset, Arichis Dux suus ad Imperatorem, Deo sibi contrario, emisit Missos petens auxilium, & honorem Patriciatus, vnà cum Ducatu Neapolitano sub integritate, simul, & suum cognatum Athalghisum cum manu valida in adiutorium sibi dirigi, promittens ei tam in tonsura, quàm in vestibus vsu Græcorum perfrui, sub eiusdem Imperatoris ditione.*
In epistola 92. sunt nomina Capuanorum. habet illa.

Venientes quippe ad nos de Capua, quam B. Petro

H

2

Apo;

Apostolorū Principi pro mercede animę vestre, atque sempiterna memoria cū ceteris ciuitatibus obtulistis, videlicet, Gregorius Presbyter, Saducius, Pergulfus, Audemundus, Haimo, Landemarus, Vvarnefridus, Sigulfus, Audualdus, & Corbulus intimauerūt nobis, &c.

Fol. 347.

70 Lin. 3. verbo Tempore. Erat annus 1049. vt patet ex capitulis antecedentibus, & ex Chronici nota marginali.

Fol. 350.

71 l. A. In exitu anni 1631. nocte, quę in diem 16. Decembris luceſcebat, mons Vesuuius concuti cepit, & mox dehiscens globos flammarum, & fumi; lapides magni ponderis, & lapillos; arenam, & cinerem; nec non aquę commixtos ardenti sulphure torrentes euomit. Vicini campi, populique deleti, vastati, consumpti: imò & longè positi, asportatis à vento cineribus, non paruo affecti sunt damno, vt & longissimè positi non paruo timore. Horrifici terræmotus, quibus concussa, & perterrita Neapolis præsentis ruina periculum, penitentia clamoribus, & S. Ianuarij intercessione deprecata, incolūmitatem exorauit. Campi nostri Capuani leui tantum sparsi cinere, ab omni damno fuerunt immunes: hoc tantum incommodi, quod anno 1632. currente, & iam plañe labente continuo fumante Vesuuiio, passim etiam sereno celo tetrum quendam, & grauem sensimus odorem, quem inde efflari credidimus. Primorum dierum incendium ita magnum, vt vix credi possit fuisse tantum, imperante Tito. Hoc fuit in causa, vt multi docti, & eruditi viri de eo scribere sint aggressi, qui inter cetera quoties ille mons conflagrarit, enumerare student: multis incendijs adnumerant illud, quod Petrus Damiani, imperante Othone I. contigiſſe scribit, quando etiam Pandulfum

sum Capuanum Principem decessisse narrat. De illo incendio memini ego in notatione; sed an verè tunc acciderit, non disputavi, neque dispuo: affirmavi solum, & nunc quoque confirmo, Solitarij visionem, & Pandulfi Principis obitum ad illa tempora minimè referri posse; quas attingi rationes, fusus explico.

Dixi, Baronium correxisse manifestum errorem: addo nunc eos, qui Baronij scripta in compendium redigerunt, in hac permanere sententia; Abbatem quoque Braccinum in secunda sua de Vesuvio relatione. At inquires, Petro Damiani potius inhaerendum, quàm Leoni Ostiensi: Baronium, quæ scripserat decimo Tomo, non benè correxisse sequenti: cum .n. certò constet Oëtonis II. Imp. & Pandulfi Capoferrei, & Ioannis Neapolitani convenire tempora, necesse nō est ad alterum Pandulfum confugere, nec alterum Ioannem fingere: Idque tanto magis, quia Petrus Damiani testatur, rem sibi narratā à Desiderio Abbate Cassinensi: Leo verò nullum citat suæ narrationis auctorem. Nos contra negamus, constare Ioannem illum Neapolitanum ad exitum usque vixisse Oëtoni Imperatori, & Pandulfo Capuano coævum; nam, etsi quibusdam Auctioribus constat Ioannem vixisse anno 944. vel 946. nulla tamen autoritas habet, illum vixisse ad annum usque 980. seu 983. Ideò non certò, sed ex coniectura tantum affirmare licet, Ioannem scriptum anno 944. esse illum à Petro Damiani memoratum. Huic verò coniecturæ potiora obijciuntur argumenta, &

Primum. Pandulfus, & Ioannes à Petro Damiani scribuntur obijisse, quando Oëto II. in Calabriam contra Saracenos venit, sed Oëto venit anno 983. Pandulfus obijt anno 981. ergo nutat Petri narratio. Singula nunc explicemus. In Petri narratione sunt illa verba,

Per

Per idem tempus Octo Imperator Secundus aduersus Saracenos præliaturus in Calabriam festinabat. & illa, Ioannes ait, Modò necesse est nos Imperatori occurrere: hæc verba iuxta sensum obuium, & non extortum, significant, Octonem eo tempore, quo Pandulfus, et Ioannes obierunt, in via fuisse, ac in itinere cum exercitu; id enim per se significat dictio festinabat, & illa præsentis temporis, Modò necesse est: præterea sunt illa verba, Ipse quoq; Magister militum Ioannes, antequam istas partes Imperator attingeret, vix quindecim diebus superuixit, verbum superuixit, per se significat, Ioannem post obitum Pandulfi, sed antequam Imperator Terram Laboris ingrederetur, quindecim dies non completos in hac vita mansisse: nam verbum superuixit, propriè significat terminum, ex quo quis superstes existit. ergo Ioannes super .i. post obitum Pandulfi, & post acceptum de obitu nuncium per quindecim dies vixit, interim Imperatore finibus Terra Laboris appropinquante. Igitur ex sententia Petri Damiani, mortui sunt Pandulfus, & Ioannes, quando Octo Secundus contra Saracenos veniens, nostris finibus appropinquabat: nec eius verba in alium sensum, absque vi, detorqueri possunt. Quod verò pertinet ad annum, quo Octo Imperator hic aduenit: Leo Ostiensis in Chron. l. 2. cap. 9. duplicem Octonis II. in Campaniam, atque Calabriam ponit aduentum, alterum pacificum, aliterum cum exercitu contra Græcos, & Saracenos, primum consignat anno, quo mortuus est pater eius Octo Magnus s. anno 973. secundum expressè consignat anno 983. quo etiam anno consignat Auctor, qui tum vivebat in Germania; Scriptor vite S. Vdalrici Episcopi Augustani apud Surium die 4. Iulij, relatus à Baronio nu. 11. præcitati anni, loquitur ille de Henrico Episcopo successore S. Vdalrici, & ait, Anno itaque In-

Incarnationis Domini nostri Iesu Christi 983. Imperator cum exercitu Calabriam prouinciam adiit illuc etiam cum eo Episcopus Henricus peruenit. *Auctori scribenti res sua atatis, magis credendum, quam cuius alteri. Hanc Chronologiam sequutus est, qui res Calabriae scripsit, F. Hieronymus Marafiotus; non ergo credendum Lupo Protospata, qui rem consignat anno 980. At Lupus solet Epocham Domini biennio citius figere, quo seruatō calculo nostrae chronologiae non contradicit. Igitur ex sententia Petri Dam. mortui sunt anno 983. vel ex Gordoni calculo anno 982. cui adstipulatur incertus Auctor in vita S. Meinuerci Episcopi, apud Surium die 5. Iunij. At hoc esse falsum, constat ex vita S. Nili, & ex instrumento, quod asseruatum in Auerfano Monasterio S. Laurentij ego legi, quodque refertur à Capacio. Acta de S. Nilo consistente Capuae sic habent, Adeo ut decreuerint ipsum sibi Episcopum instituere, & res iā sequuta fuisset, nisi mors Principē occupasset. Si Princeps, & nobiles Capuani volebant instituere sibi Nilum Episcopum, oportet Ecclesiam Capuanam fuisse tunc Pastore viduatam suo: si mors Principem praecipuauit, ergo vacante Ecclesia Capuana, mortuus est ille Princeps: vacabat autem Ecclesia anno 980. vel exeunte, ut colligitur ex modo citato instrumento, in quo notatur annus Domini 986. cum Indic. 14. & mense Aprili, atque annus Adenulfi Archiepiscopi ab eius cōsecratione sextus: ergo annus primus Adenulfi consecrati erat 981. mense Aprili: esto, illo ipso mense, & non ante consecratum fuisse Adenulfum; quia tamen consecrationem antecessit Apostolica confirmatio, confirmationem electio, electionem luctus, in morte Principis, quibus omnibus vix tres menses ante Aprilem sufficere potuerunt: consequens est saltem anno 980. exeunte, uel 981. saltem ingredien-*

te,

et Ecclesiam vacasse, & Pandulfi, & Ioannis mortem, saltem anno integro, & aliquot mensibus Oëlonis II. aduentum antecessisse.

Secundum argumentum. Aetate Petri Damiani erat opinio, à monte Vesuuiò ignem erupisse, quando-
cunque diues aliquis reprobis moreretur. Cum Petrus hanc referat, neque refellat opinionem, tacite saltem confietur Pandulfum, de quo scribit fuisse communiter existimatum hominem reprobum, & ipso tempore mortis impenitentem. At hæc de Pandulfo Capoferreo cogitare nefas est; fuit enim de Ecclesijs, & famulis Dei benemeritus Princeps. Tempus, quo cum Pandulfo patre Principatum tenuit, tempus acceptabile dicitur in Chron. Cass. l. 2. cap. 2. Quando Pandulfo patri superstes dominabatur, à paterno, suoq; more non recessit, Aligernum Abbatem plurimi fecit, Cassinensi Cenobio bona defendit, imò & attribuit. Ioannem XIII. Papam Roma pulsum, excepit, Sedique Romana restituendum curauit: Monasterium puellarum S. Ioannis ab Aligerno Abbate fundatū, auctoritate sua firmavit: S. Nilum Abbatem, qui à Calabria Capuam venerat, honoribus est prosequutus, & Capuæ Archiepiscopum institui curabat, & obtinisset, nisi mors consilia præoccupasset. Age nunc Princeps erga Ecclesiam pius, & instante morte cum famulo Dei Nilo tam reuerenter agens, & de instituendo Archiepiscopo tam sancto cogitans: hic ne Princeps cogitabitur ex hac vita decessisse impenitens, ac ab uniuersa ciuitate male audiens? ego adduci non possum ut ita cogitem: imò cogitans de S. Nili ingenio, qui Eupraxium in Calabria, Præfectum superbum, et audacem virū adire contempsit, quiq; à Mansonis Abbatis irreligiosè viuentis, congressu abhorruit: & cogitans simul ipsum, adijisse Pandulfum Principem non suū, & ab eius congressu non abhorruisse:
firmi-

firmiter credo, Pandulfum nō habitum esse Tyrannum, non publicum peccatorem, non impenitentem: qua de re opinio illa de monte Vesuio huic Pandulfo aptari non potest.

Tertium argumentum est, à comparatione Petri Damiani, & Leonis Osbiensis. Ambo sunt enim statu Monachi, dignitate Cardinales, integritate spectabiles, & veracitatis studio commendati; sed Leo in re nostra duobus est potior, alterum quod Leo in Chronico ex instituto se historicum præbet, Petrus verò scriptorem pium; ideoq; Leo diligentiori calculo quaque proprijs locis assignat; Petrus verò in ijs tantum studiosus, quæ Fidelibus ad pietatem exemplo esse posse credidit. Alterum, quod Leo sub Desiderio Abbate Monachus fuit, eidemq; Desiderio charus, & ferè continuò lateri eius adiunctus; ideoque ex ore Desiderij, non semel, & in transitu, ut Petrus, sed bis, & sæpius accepisse, ac retinuisse tenacius, credendus est. Ex his affirmo, vel Petro scribenti ex obliuione, vel alteri exscribenti ex incuria pro Herrico, seu Corrado, Orlonem Secundum irrepisse. Quod si tantum virum, quantus est Petrus Damiani, ex obliuione lapsum dico, eius planè dignitatem non offendo; cum ipse de seipso ita loquatur epist. 10. Quamquam, & hæc eadem gesta, quæ scribimus, quia in transitu audire nos contigit, vtrum inoffensam fidei lineam teneant, certum per omnia non habemus. & epist. 35. Quocirca quod fratris mei Damiani tunc Archipresbyteri, deinde Monachi relatione didici, nisi me fallat obliuiosa memoria, fideliter narro. & epist. 36. ad Desiderium. Hæc ego venerabilis pater, & alia quamplurima non sine magno formidinis angore conscribo, ne videlicet, vel relatores mei meæ veritatis semitam non tenuerint, vel ipse quoq; relationum in quolibet immemor obliuio-

ne deliquerim veritatem; teste conscientia non hæc mentiendi voto, sed ædificationis affectu prout melius possum narrata recolere satago, & schedulis annotare. *epist.* 35. citata, & si præ obliuione verba non teneo, saltem in quantum mihi possibile est à relatis quadam similitudine non recedo; confessionis igitur iste versiculus ad relata, vel ad referenda mihi cuncta proficiat. Hæc omnia venerabilis pater non sine magno timore describimus, ne vel per obliuionem propriam, vel per infidæ narrationis audaciam, à veritatis linea quantumlibet declinemus. *Cognoscimus Petrum memoria lapsum in vita S. Romoaldi: Scribit, Sanctum illum vixisse annos centum viginti, atque eorum, viginti in saculo, tres in Monasterio, reliquos in eremo trāsegisse: scribit etiam in Monasterium à Monachis receptum fauente Honesto Archiepiscopo Rauennate; At in his manifestus est memoria lapsus: Sanctus enim obiit anno millesimo vigesimo septimo, ut constans habet assertio, quàm sequuti sunt Romani Breuiarij Recognitores tempore Papæ Clementis Octauī, & nuper PP. Urbani, item Octauī: Qui vixit annos 120. & obiit anno 1027. certè natus est anno 907. huic adde viginti, quos vixit in saculo, & erunt anni Christi Domini 927. At hoc anno 927. seu sequenti 928. quando relicto saculo, monasticū induit habitum, Archiepiscopatum Rauennatem non tenebat Honestus, sed Petrus, qui Honestum proximè antecessit: Ex tabulis enim Rauennatis Ecclesia, teste Rubeo, Petrus inijt Archiepiscopatum anno 923. viuensque dimisit anno 971. quem accepit Honestus. Igitur Petrus memoria lapsus est, vel in scribendo pro Petro, Honestū, vel in assignando viginti tantum annos Romoaldo in saculo, cum assignandi fuissent multo plures: nempe quos sunt à 907. ad 971. mihi verisimilius est, lapsum in*
Archi-

Archiepiscopi nomine. Itaque in re nostra possumus credere, Petrum (ipsomet non reclamante) ex obliuione, rem aliter scripsisse, quàm acceperat. firmo tamen remanente ipso terroris exemplo, ad suadendum, ut sibi mali Principes attendant, & caueant.

Fol. 368. replicato.

72 Lin. 26. verbo Reperitur. His hic adnotatis adnumerandus est Pandulfus Comes Theani, qui aliquando Principatus est Capuæ: fuit enim Pandulfi Capoferrei consanguineus: adnumerandus est etiam Landenolfus Comes Ifernensis cum suo filio Landulfo, is enim reperitur Thius, idest, patruus eiusdem Capoferrei.

Fol. 369.

73 Lin. 28. Hæc Gubitosæ filia Thomæ, & soror Adenulfi Comitum Acerrarum, nominatur in quodam instrumento, anno 1280.

Fol. 372.

74 Lin. 16. verbo Genuit. (Notatio) Asseueranter dicimus, nobilissimam de Aquino familiam ortâ Capuæ: hoc exprimit verbum genuit: eo enim verbo solenne Poetis est, & locum natiuitatis, & genus exprimere. Satis esset vulgatum illud Virgiliani tumuli.

Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc

Partenope, cecini pascua, rura, viros.

Afferam tamen exempla inferiorum temporum. In epitaphio Laidradi Episcopi Ludgunensis, apud Baronium ann. 811.

Noricus hunc genuit, hunc tu Lugdune futurum

Pontificem speras, religionis ope.

In epitaphio Ioannis Carauagialis apud Ciacconum.

Hunc genuit Bethis, rapuit Roma, tenetque,

Corpora velat humus, spiritus astra colit.

In his, uerbum genuit, significat fuisse non solum ortu, sed

I 2 genere

genere Virgilium, Mantuanum; Laidradum, Noricum Ioannem, Bethicum. Hoc idem Poeta faciunt similibus verbis; v.g. in epitaphio Eugenij Papæ IV.*

Vrbs Venetū dedit ortū: quid Roma? Urbis, & orbis Ius dedit: optatum cœlica regna Deus.

Et in epitaphio Lucij Papæ III.

Luca dedit lucem, tibi Luci Pontificatum

Ostia, Papatum Roma, Verona mori.

Significatur planè fuisse & ortu, & genere Eugenium Venetum, & Lucium Lucensem; ita ergo absque ullo dubio epitaphium Athenolphi significat illum & ortu, & genere Capuanum.

Fol.eodem.

75 Lin. 19. verbo Vrnā. (Notatio) Vrnā mediam, intelligo decimumquintū gradum Aquarij. Quotus ergo dies ante Kalendarij reformationem Sol ingrediebatur Aquarium decimo, vel undecimo Ianuarij, de decimo asserit Maurolicus in computo: de undecimo videntur asserere, qui nunc diem assignant vigesimum primum: nam qui nunc est vigesimus primus, ante reformationem erat undecimus; igitur die 24. vel 25. Ianuarij contigit obitus Atenulphi. At insurgit scrupulus, quia secundum Ecclesiā, ut docet Rationale diu. Offic. l. 8. c. 3. Sol quolibet mense intrat in signum xv. Kal. qui dies Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Augusto, Octobri, Decembri, est decimus octauus: Aprili, Iunio, Septembri, Nouembri decimus septimus: vni Februario, decimus quintus: proinde asserendum est, Atenulphum obiisse Kalend. Februarij. Vram viam epitaphij Scriptor Alphanus tenuerit, quis certo indice demonstrabit? An astronomica, quia vir doctus? an ecclesiastica, quia Archiepiscopus Salernitanus? ego ecclesiasticam coniecto, ex eo quod illa cuilibet legenti epitaphium notior.

Fol.

Fol. 373.

76 *Lin. 4. verb. Adinolphus. Die 9. Octobris 1633. legi instrumentum mihi oblatū à Monialibus S. Mariae; in eo habetur Adenulphum Comitem Acerrarum, & filium Thomasi Acerrarum Comititis, donasse Monasterio quasdam terras in territorio Capuano, pro anima sua, & Thomasi genitoris sui. In eodem est mentio Gubitosæ Monialis S. Mariae, & dicitur soror Adenulphi, & filia Thomasi Comitum Acerrarum. Instrumentum verò scriptum est anno 1280.*

Fol. 374.

77 *Verbo Abbatisa. Die 17. Decembris 1633. legi aliud instrumentum, mihi oblatum ab eisdem Monialibus S. Mariae scriptum anno 1255. in eo memoratur Marotta de Aquino Abbatisa Monasterij S. Mariae facere cōtractū uenditionis cū Perceptore S. Ioannis Ierosolimitani: an illa fuerit soror S. Thomae cōueniunt tēpora.*

Fol. 380.

78 *In fine. De Beato Iacobo Alemanno Dominicano ex nouo Surio in Octobr. l. Venit igitur Neapolim: Tunc fortè Rex Alphonsus bellum gerebat, sub quo militare decreuit: Ad eam igitur militiam admissus, merere cepit, nihil de sanctis moribus, aut pristina consuetudine sua remittens. Multa ibi videbat, quibus valdè offendebatur. Quare occasionem demum inde abeundi, ex re leui, & penè ridicula inuenit. Quare compositis rebus suis, & impetrata abeundi facultate Capuam venit. Ibi nactus est Campanum ciuem, præclarum virum, Iurisconsultum, & Equitem. Qui ubi iuuenem conspexit forma præstanti, atq; vt ex clara indole, & lineamentis oris colligebat, probum miro illius desiderio tactus, & apud se retinere maximè cupiens, percontatus est num in suo yellet conturber-*
nio

nio residere. Annuit ille, & apud eum moratus est quinquennium, tanta fide, ac morum integritate ut eum patronus æquè, ac filium diligeret, atq; tractaret. Verum exacto iam quinquennio, immisit illi Deus ingens desiderium in patriam redeundi, & genitoris senioris memoria multo vehementius quam antea, illum stimulare cepit ad reditum: sciebat enim patrem iam esse admodum senem, putabatq; ingenti videndi filij desiderio teneri, cuius discessum ægerrimè tulisset, seq; iam tot annos procul à patria tanto terrarum spatio diuisum abfuisse; rationem sibi patriæ pietatis habendam. Cum igitur abire decreuisset, consilium patrono aperuit, ille autem, qui eum cum amaret ut filium, & cuius diu fidem eximiam expertus esset, ac integritatem; non dici posset quantum ea re turbatus fuerit: nec ullo pacto volens eum dimittere, ea cepit omnia dicere, ac polliceri, quæ possint, abire volentem retinere, nisi certa illi fuisset abeundi sententia. Iuuenis autem contra orare, obtestarique, ut sibi iustissimis de causis, quas afferebat, abire salua eius gratia liceret: sed nihil proficiebat, ille enim pertinaciter in proposito præstabat, & rogabat ne se desereret. Fluctuabat animus iuuenis, & præter modum angebatur, quod intelligebat oportere se tandem clam discedere, neque enim impetrare poterat, ut liberè discederet. Cum igitur hoc sæpius, sed nequidquam tentasset, demum, vel inuito patrono se furtim abire decreuit. obseruauit igitur opportunum ad id tempus, & relictis melioribus indumentis, quæ à patrono acceperat cum pecunijs, quas idem illi persoluerat, resumptis vestibus, atq; pecunijs, quas secum ipse attulerat, habita prius ante Christi effigiem, quam in cubiculo habebat diligenti oratione, ut propitio numine discederet, abiit.

Fol.

Fol. cccxxxix.

79 Lin. 9. Ignoratum mihi Principis nomen, tandem cognitum: D. Camillus Tutinus Neapolitanus antiquitatum indagator adseruat Chronicum m. f. in quo legitur Landonem Theani Comitem, ex genere Principum Longobardorum, electum fuisse à Capuanis in Principem, electo Richardi filio.

Fol. 382.

80 Lin. 13. post verbum Restitutam, adde ampliatam.

Fol. 383.

81 Lin. 30. verbo Petronacem. Ad hac lege supra fol. 221. epistolam Io. Papæ Oſtaui, & inuenies Episcopum Capuæ electum, & nō consecratum, disceptasse cum vicinis Episcopis, ut diuisos adunaret; ideoque laudatum à Papa: colligitur inde Capuanum Episcopum in vicinos Episcopos aliquo iure positum. Nec obijciatur ex Heremperto, Landulphum Episcopum nouæ Capuæ de erigenda Metropolitana Ecclesia cogitasse, & ab Imperatore petiſſe: respondemus enim à Landulpho petitam sui Archiepiscopatus ampliationem, quoniam petijt ius Metropoliticum super omnes Ecclesias, quæ intra fines Beneuentani Principatus exiſtebant. Cupiebat ergo Landulphus ut Ecclesia Capuana, quæ erat ab antiquo Metropolis in Campania, longe extrà Campaniam iurisdictionis sue fines extenderet. Quod ille ab Imperatore non benè petiſſe obtinere non valuit; obtinuit à Ioanne Papa XIII. Princeps Capuæ de Romana Ecclesia benemeritus. Quare in huius folij poſtrema linea post verbum Amiserat, adde, vel imminutum habebat.

Fol. 388.

82 Innocentius PP. III. anno 1137. Capuam venit, & Ciuitatem cum Principatu reſtituit Roberto Principi,

cipi, quem Rogerius Rex expulerat, Falco Beneu. fol. 300.

Anacletus Antipapa contra Innoc. III. ipse etiam per multos dies anno 1130. et 1131. Capua mansit, nam Prælati nostrates ob Rogerij potentiam illi adhaeserant.

Alexander Papa IV. anno 1254. Ecclesiam Capuanam consecrauit, patet ex diplomate Indulgentiarum, dato Anagnia mense Septembri. hoc diploma nuper inuentum, tradidit mihi D. Alexander Isa Primicerius. ità se habet.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei .
Dilectis filiis Marino, Electo, & Capitulo Capuano salutē, & Apostolicā benedic. Consecrationes Altarium, in quibus Christus immortaliter viuens ad nostrorum abolēdam criminum corruptelam in ministerio immolatur Altaris; Christianus populus cū puritate animi venerari tenetur dedicando membra sua domino seruitura iustitiæ in sanctificatione, quæ prius iniquitati, & immunditiæ seruiebant, vt sic, quæ per Christi ministros in Ecclesijs visibiliter exhibentur, mysticè in templo Fideles animæ diuinitus peragant . Cupientes itaque quod Ecclesia vestra, quæ per nos ad honorem Dei, & Beati Stephani Prothomartyris extitit dedicata; festiuitatum diebus à Christifidelibus frequentetur, & frequentantes pro tali sollemnitate, quam peragunt spirituali munere gratulentur de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus verè poenitentibus, & confessis, qui ad Ecclesiam vestram in duabus festiuitatibus Prothomartyris memorati Sancti in reuelationis, & Natalis eiusdem, ac in die anniuersario dedicationis ipsius Ecclesię, & vsque ad octauum diem earundē festiuitatum, & dedicationis,

nis, causa deuotionis accesserint annuatim vnum annum, & duas quadragenas de iniuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus. Datum Anagninæ id. Septemb. Pontific. nostri anno primo.

Fuit annus Domini 1355.

Bulla plumbea.

Celestinus Papa V. Capua est hospitatus, et Capua dedit Indulgentiarum diploma, quod ita se habet.

Celestinus Episcopus seruus seruorum Dei. Vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem, & optatam benedictionem. Splendor paternæ gloriæ, quæ sua mundum illuminat ineffabili claritate pia vota Fidelium de clementissima ipsius Maiestate sperantibus, tunc præcipuè benigno fauore prosequitur cum deuota ipsorum humilitas Sanctorum precibus, & meritis adiuuatur. Rogamus itaque vniuersitatem vestram, & hortamur in Domino, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus ad Ecclesiam S. Stephani Capuani petitori à Domino veniam delictorum, in humilitate spiritus accedatis. Nos autem vt Christifideles sint ad merita promptiores, sicut fiduciam habentes consequendi munera gratiosa, omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam in festiuitatibus eiusdem Martyris, & in anniuersario die Dedicationis, eiusdem Ecclesiæ venerabiliter visitauerint, vnum annum, & quadraginta

K

draginta

draginta dies, illis verò qui in festo omnium Sancto-
rum deuotè illuc accesserit, annuatim tres annos, &
tres quadragenas de iniunctis sibi pœnitentijs miseri-
corditer relaxamus. Datum Capuæ iij. Non. Nouem-
bris, Pontificatus nostri anno primo.

Fuit annus Do-
mini 1294.

Bulla plum-
bea.

Hic S. Petrus Celestinus, qui renunciavit Papatui, quique Papatu deposito, cum ad Bonifacium Octauum adduceretur, Capua transiens, virtutes hic operatus est. Apud Capuam, septemnis puer à natiuitate mutus, solo B. Petris tactu soluto lingua vinculo, statim & deinceps loquutus est, Faber in vita S. Petri Celestini, cap. 37. Similiter Capuana Turris Castellanus, qui iam pridem vnius oculi visu caruerat, salutaris Patris tactu, sospitati redditus est. Idem cap. eodem.

Hoc tamen silentio præterire nolo, quod spiritualem etiam morbum curare per famulum suum voluit. In præfata enim vrbe Capuana mulier quædã peccatrix publica, cum cæteris occurrerat, irridendi studio potius, quàm Patris sancti honorandi: verùm audita eius voce, veluti sagitta, intus adeò vulnerata est, vt protinus de compuncti cordis ulcere, peccati sanies foras eruperit, & ab illa hora delicias contemnere cepit, penitentiã agens austerrimam, nam ab humanis aspectibus, quos pulchritudine vana, in sui concupiscentiam illexerat, secessit in solitudinis angustiam, ibique reliquum ætatis suæ, Dei seruitio mancipauit, Idem vt superius.

In eadem vrbe puerum Ceruinaria, spatia annorum octo,

octo, pedum languore laboranti, & ideo pedum incessu priuatum, crucis signo sanauit.

Fol. 416.

83 Lin. 11. verbo Ferrandus. i. Ferdinandus, vulgò Ferrante. Episcopus Calatinus, vir natione Hispanus, Aragoniensis, apud Albinianum, suæ Diœcesis oppidum obdormiuit.

Fol. 445.

84 Lin. 13. Ad notationem C, Cum clericis suis. adde in fine n. 11. Pater Nicolaus Antonius Bellarbone Tranensis, & Patrum Oratorijs in vrbe Neapoli olim Prapostitus, pro sua humanitate misit ad me S. Leucij vitam exscriptam è codice m. s. qui in Ecclesia Beneuentana, vel potius Tranensi, dicitur adseruari. Auctor non est primus vitæ scriptor, sed vitæ iam pridem scriptæ concinnator. Incipit prologus, Sicut enim varijs assueti delicijs, &c. Incipit narratio. Regnante Venerabili, & Magnifico Theodosio Imperatore, Dei cultore, &c.

In ea nec de Heleno Episcopo, nec de Virginis Eugenia conuersione verbum vllum; sed habetur S. Leucium ordinatum Archipresbyterum Alexandriae ab Archiepiscopo Alexandrino: hoc mihi non probatur, quia Monasterium, in quo S. Leucius cum S. Eugenia versabatur, Episcopo Eliopolitano subditum erat, ut apparet in actis S. Eugeniae apud Surium die 25. Decembris. (Ita censeo, non contentiosus, qui noui rerum antiquarum elucidationes passim obuolui difficultatibus, quæ suspensum Lectoris animum reddunt.) Habetur etiam S. Leucium ordinatum Presbyterum liberaſſe quendam Aethiopem Paganum obsessum à damone: et demonem illum expulsum, serpentis magni sub forma in quadam Aegypti ciuitate necasse multos, quos S. Leucius cum eam in ciuitatem aduenisset, excitauit à mortuis. Additur S. Leucio,

K 2 tunc

tunc absente, sex quosdam iniquos Alexandria conspisse in Christianos, mouisseque persecutionem. Habetur insuper S. Leucium ab Aegypto reuersum cognouisse S. Marci corpus, à quibusdam Venetis ex parte sublatum: hoc probare non potest, qui legit acta translationis S. Marci apud Surium die 31. Ianuarij, vel sub eodem die Baronij notationem ad Martyrologium. Præterea habetur S. Leucium post Antistitis Alexandrini mortem, ad Sedem illam assumptum, & deinde à quodam Præside Saturnino, Christianorum inimico, quæsitum ad necem, sed defensum à Christianis. Hoc non placet Ferrario de Sanctis Italia, cum Leucij nomen in catalogo Patriarcharum Alexandria non habeatur. Quod si dicas, ideo omissum nomen, quia Leucius factus Patriarcha, breui tempore ibi mansit: repugno, quia Achilles Martyris Petri successor, annum in Patriarchatu non exegit, imò tres tantum menses illi ab Epiphanio tribuuntur, referente Baron. ad annum & tamen Achille non pratermissum nomen. Tandem habetur S. Leucium venisse Brundisium, non aliqua vi tyrannica persecutionis expulsum à Sede, sed Dei monitu per visionem accepto, & deinde voce, astantibus multis, è cælo lapsa, confirmato.

Eidem vitæ addita est Translationis historia. Narratur, destructo Brundisio, & in oppidum redacto, Tranenses clam inde S. Leucij corpus abstulisse, & Tranium asportasse. Deinde Tranio à Saracenis occupato, quosdam Illustres Beneuentanos fratres, quorum alter Comes erat, oblato Saracenis pretio, sanctum corpus obtinuisse, & equaliter illud inter se Beneuenti diuississe. At postmodum reddita pace, nempe Saracenis expulsis, Tranenses ab altero fratrum, partem corporis pecunia redemisse. Et tandem Orietanę Sedis Antistitem Theodosium

doſtum à Beneuentano Principe aliquid ex altera parte Reliquiarum impetraſſe, & Brundusiſina Eccleſiæ reſtituiſſe. Ex quo factum eſt, ut corpus S. Leucij diuiſum, partim à Tranenſibus, partim à Beneuentanis, et partim à Brundusiſinis habeatur. Ex his conijcere poſſumus, S. Leucij deuotionem ad nos propagatam à tempore, quo ſanctum corpus Beneuentani poſſederant, quod accidiſſe puto poſt annum 843. quando, teſte Baronio, Saraceni Barim occuparunt, & ante 868. quando Saraceni inde expulſi fuerunt, teſte Lupo Protoſpata.

Fol. 453.

85 Lin. 10. verbo Zetis. Hic obiter innui, Zetam eſſe ligneum cubiculum; volui dicere, portatile: ita Baron. anno 286. & nota marginalis ad Surium in S. Sebaſtiano. Quia verò quod portatile aſſeritur cubiculum, non niſi ligneum eſſe mente conceperam, ideo in ſcribendo faciliſter lapſus: Nunc lapſu cognito, quod obiter innui, diligentius noto: Zeta videtur mihi, quod dieta, & Zetarius, qui dieta purganda, ſeu paranda curam habebat. In Surio Acta S. Sebaſtiani duplicia ſunt, & Caſtolus, qui in vniſis dicitur Zetarius Palatij; in alteris dicitur Dietarius: ratio illa eſt, quia ſyllaba D, in capite dictionis, imò & ſimplex D, in dictione media ſolet fieri Z, et Medentius, ſit Mezentius; Diacones, Zacones, Diarrythum, Zarrythum; Dianium, Zanium; Diabolus, Zabulus; & ita quoque Dieta, ſit Zeta; ita Cataneus in epiſt. Plinij, l. 2. ep. 5. & Notator ad. epiſtolam S. Paulini 6. & Langillottus de non vulg. litteratura, l. 1. 'Zeta ergo eſt ipſa dieta, manſio. ſ. in ædibus ad vnius uſum, inquit Pangirolus in Theſauro l. 1. cap. 56. nec eſt ligneæ, ſeu portatilis. ſed firmi ædiſcij, ad hybernum frigus præcipue propulſandum, inquit Alexander Genial. l. 5. c. 5. utpotè. quod & Solem proſpectabat, ac helyocamini va-
pora.

porarium adiunctum habebat: potuisse Zetas, & calidas, & frigidas effici aqua vel feruenti, vel frigida per parietes deducta, scribunt aliqui, ut refert Cataneus modò citatus. Nec est cur epistola Plinij cogat nos asserere fuisse Zetam, unius lecti capacem, cum sellis duabus mansionem, quæ velis obductis, vel reductis modò adijcebatur cubiculo, modò auferebatur. Non est, inquã, cur cogat; quia Plinius non Zeta, cuiuscunque formam (quorsum enim hoc?) sed eius, quam ipse sibi posuerat Zetam, quãq; suos amores appellat, illa in epistola describit: talẽ quippe sibi posuisse videtur, ut paries inter zetam, & cubiculum medius non esset continuus, sed apertus cum velis appensis, quæ si reduccebantur, Zeta à cubiculo non distinguebatur; si obducebatur Zeta extra cubiculum remanebat. Cernimus hodie in cubiculis recessum lecto destinatum, antequam si Aethiopia, vel serica pendent ornamenta, cubiculum nihilominus integrum apparet. Eiusmodi recessus vulgò dicitur Arcoua, fortasse, quod arcuatum est opus. similis formæ fuisse Plinij zetam coniecto.

Fol. 454.

86 Lin. 22. verbo Vincentij. Reliquias S. Vincentij Martyris ab Hispania per duos Monachos adductas Capuam, refert Baron. anno 969.

Fol. 469.

87 Lin. 33. verbo Iesu. Imò ex duobus instrumentis S. Angeli ad formam, scriptis circa annum 938. sub Landulfo, et Atenufo Principibus liquidò constat in loco, nunc dicto Forum vetus, cum illa Ecclesia, nunc dicta S. Benedicti piccoli, fuisse Monasterium; in illis enim instrumentis nominatur Monasterium sub vocabulo S. Benedicti, propinquum sacro Episcopo; cuius Abbas venerabilis erat Adelchisi: ergo Ecclesiola, primo illo saculo noua Capuæ, erat apta Monasterio: non tamen credas

credas multos ibi fuisse Monachos, quia Monasterium etiam unius Monachi est, sed Cenobium plurimorum.

Fol. 474.

88 Lin. . *Catalogo Abbatissarum Sanctæ Mariæ, addenda sunt nomina.*

1215 Matthia.

1255 Marotta de Aquino.

1257) Matthia.

1258)

1293 Ioanna de Franco. in Catal. deest annus.

1305 Rigale Pandone. in Catal. deest annus.

1326 Finicia. in Catal. deest annus.

1468 Catarina Sirfale.

1499 Catarina de Mazano Aragonia.

1516 Antonetta de Benuolo. deerat annus.

1541 Raymundina Barone.

Fol. 499.

89 Lin. 2. verbo Præpositus, anno 1065. Richardus Princeps construxit Monasterium S. Angeli ad formam, cui datus est Abbas nomine Capuanus: deinde idem Princeps Monasterium donauit, et subdidit Monasterio Cassinensi in manu Desiderij Abbatis; ideoque factum est, ut Monasterio S. Angeli, deinde non Abbates, sed Præpositi à Cassinensi Abbate præficerentur.

Fol. 501.

90 Lin. 32. verbo Fragoni. Qui in nostro Codice dicitur Frago, à Petro Natali lib. 4. cap. 144. & ab Anonymo apud P. D. Antonium Caracciolum fol. 107. dicitur Drogo.

Fol. 510.

91 Lin. 29. verbo Tandem. In obseruatione ad fol. 469. diximus in instrumento S. Angeli ad Formam, scripto circa annum 938. Episcopium appellari Sacrum: quod

quod uerbum mihi innuit, Episcopium fuisse ab antiquissimo tempore consecratum. Verum ut ipsum Episcopium iterum, & iterum auctum, nouam habuit formam, ita & iteratam consecrationem: ultima autem Consecratio, quam inuenimus, facta est ab Alex. Papa IV. qui deinde Indulgentiarum diploma dedit Anagninae mense Septembri, ut diximus in obseruatione ad fol. 388.

Fol. 515.

92 Lin. 17. verb. Tum quia. Consideratio est Card. Baron. in re simili ann. 58. n. 53. ceterum lectio quinta Breuiarij Capuani indicat illos, qui loquebantur cum S. Paulo, fuisse Iudeos conuersos: quod si erant illi Iudaei non conuersi, lectiones Breuiarij manifeste repugnant Actuum Apostolorum ultimo, & eo magis apparent apocrypha: illa autem uerba, ET NOS VIDEAMVS, etsi possunt uideri dicta à S. Paulo cum aliqua simulatione, ne statim in ipso principio exasperaret animos Iudeorum, sed suauiter ad Petri communionem adduceret, quando cognitam postea Petri doctrinam approbasset: huic tamen considerationi praecedentia non consentiunt; & quod in lectione tertia S. Paulus inquit, Iudeos uere potuisse aduertere ab ipso predicari circumcisionem, manifeste repugnat ante actis ab ipso: antea namque ad Romanos .i. ad Iudeos, & Gentiles conuersos, Roma degentes Epistolam scripserat, qua circumcisionem euacuatam ostenderat.

Fol. 523.

93 Lin. 20. verbo Ecclesiam. Addo quartam imaginem Sanctae Venerae in Casapullo, scilicet in illius pagi frequentiori platea, & quintam in eiusdem loci Ecclesia, nempe in veteri muro à Septentrione. Sanctae Venerae colitur Aletij die Iulij 26. quo etiam die à Breuiario nostro commemoratur, & Menologio graeco sub nomine Parasceues:

ſceues : colitur Hieracij die 28. ut Chronic. Calabria à F. Hieronymo Marafoto italicè ſcriptū habet, l. 2. c. 12. In Gallia die 14. Octobris colitur Virgo Martyr, quæ à Martyrol. Romano dicitur Veneranda, & à Maurolyco Venus : Hæ diuerſæ ne ſint, an una tantum meritò dubitatur, ſi diuerſæ conſentur, abſque dubio earum acta conſuſa ſunt: qualibet enim in proprijs actis aſſeritur Virgo, & Martyr, filia Agathonis, & Polite, paſſa ſub Antonino, & Aſclopio Præſide, atque eodem genere tormentorum afflicta : ſi una tantum diuerſo die, diuerſo ſub nomine, à diuerſis culta ; certè in eius patria deſignanda variant acta. Græca aſſerunt natam in Pago apud Romam veterem : Breuiarium Gallicanum citatum à Marafoto, habet natam Locris. i. Hieracij. Petrus Natalis narrat parentes eius fuiſſe ex partibus Galliarum. In tanta obſcuritate quid conſendum? Ego ſine contentione, & ſine præiudicio eorum, qui Sanctam ciuem eſſe ſuam affirmant, credo fuiſſe unam dictam Paraſceuem, Venerem, & Venerandam, natam in pago Romana Prouinciæ, à parentibus, qui eò ex partibus Galliarum aduenerant, quæ quia (ut habent græca) multos Græcorum ad agnitionem veri Dei adduxit, credi poteſt ab Vrbe Romana, in magnam Gratiâ conſeſſiſſe, degiſſeque Locris, ibiq; Euangelium prædiçaſſe, fuiſſe Locrenſibus chara, & habita, quaſi ciuis : Locris tandem proſecta, & per varias prouincias Euangelio prædicato, in Gallia conſumaſſe martyrium. Ceterum nolo prætermittere ex nouo Catalogo Ferrarij S. Venerami colī in Caſtro Regali Siciliæ die 26. Iunij, & Aſculi in Piceno die 14. Octobris.

Fol. eodem.

94 Lin. 31. verbo Introductum eſſe. In Eccleſia S. Maria ad Foſſam ſunt Imagines SS. Sammi in habitu militari, & Mandati Episcopī : Sammum ignoro, Man-

L

datum

datum, credo Manatum, Episcopum Viennensem: ita à Gallis suorum Sanctorum cultus introducebatur.

Fol. 526.

95 *Lin. 23. verbo Seù Quæstor. At erant, qui dicebantur Imperatores Prouinciarum: Petronius Arbitr. Interim Imperator Prouincia iussit latrones adfigi crucibus. Meminit etiam Tullius in Pisonem: Verum ex Tullio intelligimus, Imperatorem Prouincia dictum, qui in Prouincia exercitum habebat, gerebatq; cum finitimis bellum: Præsides autem Prouinciarum gessisse bella, notat etiam Baronius in Apparatu n. 87.*

Fol. 532.

96 *Lin. 25. verbo in pago. Ex Archiuo Regio habetur Hospitale S. Laurentij prope turrin S. Erasmi, esse Regium. In eo Regem Robertum creasse Cappellanum, ac Rectorem: & Reginam Ioannam Primam pro victu, & sustentatione pauperum donasse annuas uncias viginti quinque.*

Fol. 538.

97 *Lin. 19. post verb. Capuam. Qui Capuæ colitur Rufus, colitur etiã in vallo Dianæ, Digcestis Caputaquensis; est ibi sub inuocatione S. Rufi Terra, & in ipsa quoque sub titulo S. Rufi, Archipresbyteralis Ecclesia, & hoc ipso die ibi agitur festum S. Rufi, ut ab Archipresbytero Paulo Terno, hac transeunte, non semel accepi.*

Fol. 539.

98 *Lin. 22. verbo Remanerent. In Missa præfationibus antiquis per anni circulum est præfatio in natali S. Prisci; verba sunt, Aeternæ Deus, qui sic tribuis Ecclesiam tuam Sanctorum commemoratione proficere, ut eã semper illorum & festiuitate latifies, & exemplo piæ cõuersationis exerceas, gratq; tibi supplicatione tuearis. Per Christum, &c. Hanc præfationem Pamelius credit*

editam

editam à Sancto Gregorio, vide in tom. 2. Liturgicon.
fol. 539.

Fol. 540.

99 Lin. 10. verbo Sancto. Erat Domus Religiosorum militum, in qua anno 1283. erat Præceptor F. Mathæus de Ifernina. Ex titulo Præceptoris, videtur domus fuisse militum Templariorum: nam Templarij post Magistrum Ordinis habebant Præceptores, ut Hospitalenses habent Priores: patet ex litteris Clementis Papæ V. apud Bzouium anno 1308. Bartholomæus de Rigio Capuanus factus est miles Templarius anno 1293.

Fol. 542.

100 Lin. 27. Quid Sanctus Ianuarius, viuens in celis, egerit cum Principe Capuano viuente in terris, scribit Chron. Cosl. 3. cap. 44. verba sunt,

Talia Papæ Gregorij dum peruenissent ad aures, Ducem, & Principem à liminibus Ecclesiæ separauit, collectoque exercitu super eos ire disponit. Quod ubi Duci nunciatum est, concitè vnà cum Principe Capuam remeans Dux supra Beneuētum, Princeps verò supra Neapolim obsidionem firmavit. Neapolitani verò, Principis terrore percussi, omnipotentem Deum rogabant attentius, quatenus de supradicti Principis potestate, miseratione sua clementissima, eos eripere dignaretur. Cumq; eadem ciuitas acerrimè expugnaretur, Sanctus Christi Martyr Ianuarius, cum alijs dealbatis sæpius videbantur à Principe, & eius exercitu per castra armati discurrere: Qui æstimans eum esse Archiepiscopum, mandauit, cur contra ordinem suum cum lancea scutatus ad pugnam procederet. Cui respondens Archiepiscopus: Ego, vt tu, vir Illustrissime perspicis, in lectulo iaceo: ille armatus quis sit, ipse videas: nam pro certo scias, quia S. Ianuarius protegit,

L 2 ac

ac defendit hanc ciuitatem. Princeps verò eius dictis derogans fidem, ciuitatem oppugnare non desinebat, in qua obsidione, excommunicatione solutus, defunctus est, cui successit Iordanus filius eius.

NOTATIONES.

Giulio **D**Vcem, & Principem. Dux, Robertus, Guiscardus: Princeps Richardus ex Comite Auerfano, primus è genere Normanno, Capuanorum Princeps: hi Campaniam Romæ ad expugnandam erant ingressi. In Chron. antiqua editionis dicitur, Princeps fuisse ~~Guiscardus~~ Princeps Salernitanus: At ille idem textus indicat, fuisse Principem Capuanum, habet enim remeasse Capuam, eique, mortuo, successisse Iordanum filium. Anonymus quoque Cassinensis Richardum Capuanum nominat, & Neapolis obsidionem assignat anno 1076.

Qui æstimans, &c. Ergo Archiepiscopus erat in castris, & in castris Richardi, ergo erat Archiepiscopus Capuæ; ergo Herueus, qui anno 1076. tenebat Archiepiscopatum: Archiepiscopus autem, qui in Chron. l. 3. cap. 16. dicitur missus ad Imperatorem pro implorando auxilio cōtra Richardum inuāsorem Principatus: videtur fuisse Hildebrādus Heruei decessor, uel alter Hildebrādo prior.

Fol. 566.

Greg. H 101 Lin. 17. verbo Raymo. Fundauit etiam Lazarus Raymo, ut refertur ab instrumento scripto post fundationem. s. anno 1228. sed tandem Magistratum S. Lazari ~~Pianu~~ uniuit cum Magistratu S. Mauritiij, et Ducatus Sabaudie annexuit. Patet ex Bullario.

Fol. 578.

102 l. H. verb. Cardinales. In quodam instrumento permutationis Ecclesie S. Angeli cum Ecclesia S. Ioannis Nobilium, seu Arepaldi, factæ ab Archiepiscopo Hildebrando 1065. est mentio Marj Presbyteri Cardinalis.

Fol.

Fol. 580.

103 Lin. 1. verbo Calatina. Anno 1635. Caserta inuentum est priuilegium Roberti Principis Capuani, per quod Episcopo Casertano conceduntur, & confirmantur terræ Ecclesiæ Calatina in Matalone. Igitur omninò dicendum, Episcopum Calatinum fuisse Episcopum loci circa Matalonem, qui dicebatur Calactia, seu Calatia; cuiusque mentio est in Bulla Episcopi Casertani infra fol. 588. & supra fol. 126. dicendum quoque inde translatum Episcopium, & dictum esse Casertanum. Priuilegium Roberti scriptum anno 1119. mense Octobri, Ind. 13.

Fol. cccclxxij.

104 Lin. 2. verbo Pandolfi. Ex principio huius Bullæ videbatur posse colligi nomen Pandolfi, non fuisse idem, quod Paldolfi, sed quia cōtrarium censi fol. 619. propterea curauit, ut auctograsum seruatum Isernijs, diligentissime legeretur: compertum est tam patri, quàm filio idem esse, scriptum Pandolphi nomen, omninò ut est in Bulla Sueffani: quare exscriptoris erratū corrigatur.

Fol. cccclxxv.

105 Lin. 26. verbo Anno. Venefrani, & Iserniensis Episcopatum unio fuisse etiam anno 1060. legitur in Chron. Cassin. l. 3. cap. 15.

Fol. cccclxxvi.

106 Lin. 23. Nomen Archisubdiaconi, alibinon lectum, & prorsus inauditum assero: sed de Ecclesia nostra Capuana loquor. Ceterum fuisse olim in Ecclesijs Archisubdiaconos patet ex c. 6. Concilij Antiochenensis in summa Conciliorum, folio mihi 163. ita se habet, *Vt à media Quadragesima Presbyteri chrisma petāt, & si quis infirmitate detētus, venire non potuerit ad Archidiaconum suum, vel Archisubdiaconum, transmittat, etc;*

Fol.

Fol. eodem.

107 Lin. 24. Tandem inueni nomen Archipresbyteri vñstatum in nostra Ecclesia. Inueni in formula iuramenti, quod pro securitate Monasterij Monialium S. Mariae praestitit Princeps Capuanus anno 1107. mense Iulio, die 30. qui fuit feria 3. Ind. 15. illud enim scribitur actum in praesentia Clericorum, & laicorum; & primum nomen est Domini Lamberti Leuita, & Archipresbyteri Basilicae S. Stephani.

Fol. 585.

108 Lin. 24. verbo Bulla Episcopi Casertani. Illustr. D. Frater Ioseph de la Cornea, Episcopus Casertanus, anno 1635. inuenit autographum Bullae. Illud ergo exhibitum mihi per D. Thomam Ceci Clericum Regularem Theologum, & euangelicum Concionatorem, legi, ex quo multa verba emendanda forent; ideo iterum exhibeo, cum notationibus emendatis.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi Dei eterni: Sennes seruus Iesu Christi, eius sola misericordia Capuanus Archiepiscopus, Legatus Apostolicae Sedis, ac in Principatu Capuano Domini nostri Papae Vicarius, Clero, & Populo Casertano, dilectis in Christo filijs salutem, & benedictionem in Christo. Condecet omnes in Ecclesiastico regimine positos, ac in dominici gregis specula constitutos, de iustitiae obseruantia esse sollicitos, & singulis sua iura integerrime conseruare, quatenus commissae nobis Ecclesiae, conseruante Domino, nullis in aliquo diminuantur temporibus, nullis confusionibus inuoluantur. Nos itaque, qui, licet indigni, sola Dei misericordia, huius Capuani Archiepiscopatus regimen obtinemus, necessarium duximus Ecclesiarum nostrarum vtilitatibus,

in

in quantum, Deo adiuuante, possumus, prouidere. Notum sit igitur tam præsentibus, quàm posteris Ecclesiæ Dei fidelibus, quoniam poscentibus Ecclesiæ nostræ Canonicis, concedimus, & confirmamus tibi Venerabili Cōfratri nostro Rannulfo Casertano Episcopo, tuisq; successoribus in perpetuum, totam, & integrā Diocesim Casertani Episcopatus, illis finibus, quibus nostri Antecessores, tuis concessere, & confirmare prædecessoribus. In primis scilicet à Ponte rupto incipiendo, qui est in laneo, & qualiter protenditur per viam, quā itur iuxta casam (B) auream: & si- B cut directè pergitur per Tooianum, & exitur ad Ecclesiam S. Marci, fundatam à filiis Paldi, & Adenulfi Comitum: & inde itur in (C) Sexanta, & exitur in stradam C Beneuentanam, & qualiter directè pergitur sub Monte cupo, & per Saxera, & exitur in flumini Vulturum, & in Biferclam, quæ decurrit, & coniungitur cum riuo Vallecari, & sicut itur per ipsa Tora Sancti Vincentij, & exitur ad caput montis Longani: & quomodo reuoluitur per eundem montem, & exitur vsque ad finitas ipsas Plancellas propè Sueffulam: cum omnibus subscriptis Ecclesijs tuo Episcopatu pertinentibus, sitis hos intra fines, nominatim superius declaratos. Concedimus itaque tibi, tuisq; successoribus Ecclesiā Sancti Michaelis Archangeli, quæ est Sedes tua Episcopalis; Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quæ est Cappella; & Ecclesiam Sanctæ Fidis, & Ecclesiam Sancti Petri, Ecclesiam Sancti Valentini, & Ecclesiā Sanctæ Mariæ ad Buccamuzzi, & Ecclesiam Sancti Blasij, Ecclesiam Sancti Andreæ, Ecclesiam Sanctæ Susannæ, & Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Summana, Ecclesiā Sancti Ioannis de Puteo veteri, Ecclesiam Sancti Nicolai, Ecclesiam Sancti Vitaliani de Atellano, & Ecclesiam Sancti

Sancti Angeli de monte, Ecclesiam Sancti Eustasij,
 Ecclesiam sancti Stephani de Iuniano, Ecclesiam San-
 cti Marci de Casola, Ecclesiam Sancti Petri, Ecclesiam
 Sancti Erasmi, Ecclesiam Sancti Marci de Monticello,
 Ecclesiam Sancti Stephani, & Ecclesiā Sancti Nicolai
 ad Torum, Ecclesiam Sanctæ Barbaræ ad Montem,
 Ecclesiam Sancti Saluatoris de Staturano, Ecclesiam
 Sancti Laurentij, Ecclesiā Sancti Rufi de Pedemontis,
 Ecclesiam Sancti Vitaliani de Carzano, Ecclesiam
 Sancti Angeli ad Pinos, Ecclesiam Sanctæ Mariæ de
 Mezzano, Ecclesiam Sancti Siluestri, Ecclesiam Sancti
D Andreæ de Puczanello, Ecclesiā Sancti Vincentij (**D**)
 de Sala, Ecclesiam Sancti Simeonis de Ciuecora,
 Ecclesiam Sancti Angeli de Monte cupo, Ecclesiam
E Sanctæ Iulianes (**E**) de Manicosis, Ecclesiam Sanctæ
 Crucis de Casa noua, Ecclesiam Sancti Petri alla
F Lefrede (**F**) Ecclesiam Sancti Leuci de Monte, Eccle-
 siam Sancti Eleuterij, & Ecclesiam Sancti Ioannis, &
 Ecclesiam Sancti Clementis, Ecclesiā Sanctæ Mariæ,
 Ecclesiam Sancti Stephani, quæ est in loco Macerata,
 Ecclesiam Sancti Nazarij, Ecclesiam Sancti Petri, Ec-
 clesiam Sanctæ Mariæ de Fauzano, Ecclesiam Sancti
 Benedicti, Ecclesiam Sancti Cosmæ de Strada, Eccle-
 siam Sancti Sebastiani de Turre, Ecclesiā Sancti Mar-
 tini, Ecclesiam Sanctę Anastasiæ, sitam propè stradam,
 Ecclesiam Sancti Nicandri. In Castro Limatulæ, &
 territorio eius, Ecclesiam Sancti Nicolai, quæ est infra
 Castellum, Ecclesiam Sancti Blasij, Ecclesiam Sancti
 Petri, Ecclesiam Sancti Ioannis, quæ est propè portam,
 Ecclesiam Sancti Erasmi, Ecclesiam Sancti Archangeli
 ad Pirum, Ecclesiam Sancti Iacobi à Puzzanisij, Eccle-
 siam Sanctæ Mariæ ad Cirinianum, Ecclesiā omnium
 Sanctorum de Turone, Ecclesiā Sancti Thomæ, Eccle-
 siam

fiam Sancti Adiutorij, Ecclesiam Sancti Eustasij, Ecclesiam Sanctæ Mariæ ad Gruttulas, Ecclesiam Sanctorum Cosmæ, & Damiani, Sancti Pancratij, Ecclesiâ Sancti Angeli in Plancano. In Castro Murrone, & territorio eiusdē Ecclesiam Sancti Saluatoris, Ecclesiam Sanctæ Mariæ, Ecclesiam Sancti Nicolai, Sancti Cæsarij, Sancti Mauri, Sancti Blasij ad Gradillum, Ecclesiâ Sancti Michaelis, Sancti Stephani, Sancti Nazarij, Sancti Andree, Sancti Ioannis de Furesta. In Terra Sarzani Ecclesiam Sancti Erasmi, Ecclesiam Sancti Angeli de Cupa. In Castro Matalone, & territorio eiusdem Ecclesiam Sancti Ioannis infra Castellum: Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quæ est Cappella, Ecclesiam Sancti Angeli de Monte, Ecclesiam Sancti Ioannis Maglanelli, Ecclesiam Sancti Nicolai, Ecclesiam Sanctæ Mariæ, Ecclesiam Sancti Agnelli, Ecclesiam Sancti Leucij, & Sancti Ioannis, Sancti Petri, Sancti Martini, Sancti Laurentij, Sancti Blasij, Sancti Saluatoris, Sancti Pauli ad Gensoli, Ecclesiam Sanctæ Mariæ Marciani, Sancti Eusebij, Sancti Pauli, Sancti Nazarij, Sanctæ Mariæ ad Guadam, Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Calatia, Ecclesiam Sancti Cæsarij, Ecclesiam Sâcti Terentiani, Sâctæ Mariæ ad Iunianum. In Terra Lanei Ecclesiam Sanctæ Fidis, Ecclesiam sanctæ Crucis. In loco Gruttulæ Ecclesiam Sanctæ Mariæ, & Sancti Castrensis. In loco Trentulæ Ecclesiam Sanctæ Mariæ, & Sancti Nicolai, & Sancti Viti. In loco Grummo Ecclesiam Sancti Maximi. In loco Luriano Sancti Marcelli. Ad Ferrarios Ecclesiam Sanctæ Marinæ. In loco Predolæ Ecclesiam Sancti Laurentij. In loco Airolæ Ecclesiam Sanctæ Mariæ, & Sancti Ioannis. In loco Sale Ecclesiam Sancti Laurentij. In Tauciano Ecclesiam Sancti Angeli. In loco Mancusi Ecclesiam Sancti

M Viti.

Viti. In Puczanello Ecclesiam Sancti Iuliani. In loco Triuio Ecclesiam Sancti Simeonis. In loco Ducenta Ecclesiam Sancti Siluestri, Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quæ dicitur ad Paganos. In loco Capitrifi Ecclesiam Sancti Andreæ, & Sancti Donati. In loco Casole Ecclesiam Sancti Rufini. In loco ad Illicem Ecclesiam Sancti Petri. *Hic integra linea legi nequit.* Sancti Viti, Ecclesiam Sancti Petri à Pelluni, & Ecclesiam Sancti Marcellini ad Taucianum, cum Terris, quas modò habent, & beneficijs, quæ Canonici ibi per nos in eis possident, ita vt in vita sua quierè habeant, & fruantur; post debitum verò carnis solutum, in tuam, tuorumque successorum deueniant potestatem. Has itaque prædictas Ecclesias tibi, tuisque successoribus concedimus, cum prædijs, & decimis, cunctisque suis pertinentijs, cum omnibus, quæ modò habent, & quæ ex hinc pro parte earum iustè acquirere poteritis. Porro Terras Ecclesiarum prædictarum .s. Sancti Petri à Pelluni, & Sancti Marcellini ad Taucianum, quæ nostro Archiepiscopatu pertinerere videntur, tibi, aut tuis successoribus nō concedimus, sed illas tantum, quas modò habent, vnà cum beneficijs Canoniorum nostrorum, vt in superioribus habetur: sed si infra iam subscriptos fines vestri Episcopatus, noster Archiepiscopatus, seu nostra Abbatia, quādocunque seruis nostri Archiepiscopatus suas hæreditates, aut possessiones habent, aut amodo parare, seu acquirere iustè potuerint, in nostra, nostrorumque successorum sint potestate. Sed neque damus, aut cōcedimus tibi, tuisque successoribus Ecclesiam Sancti Casarij, & Ecclesiam Sanctæ Iulianæ, Ecclesiam Sancti Martini, Ecclesiam (G) Sancti Angeli, Ecclesiam Sancti Viti in loco Hercule, & Ecclesiam Sanctæ Mariæ, & Ecclesiam Sancti Ioannis, Sancti Pe-
tri,

tri, & Sancti Felicis, & Ecclesiam Sancti Stephani, quas habemus infra montem, neque Ecclesiam Sancti Leon-
tij in partibus Matalonis. Hanc ergo concessionem, tam tibi, quam tuis successoribus, ut prædictum est, facimus. Tu autem, tuique successores, quoties vocati fueritis, nisi canonicam prætedatis excusationem, ad nos, & ad nostros successores venire debebitis. Post discesum verò tuum, successores tui, qui nostro, nostrorumque successorum Casertanæ Ecclesiæ sunt eligendi consilio, à nobis, seu à nostris successoribus Episcopatus consecrationem suscipiant, sicut in privilegijs à sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontificibus, Ecclesiæ nostræ concessis, continetur. Quisquis igitur mortalium cuiuscunque conditionis, huius nostræ auctoritatis concessionem, violare præsumperit, nisi canonicè commonitus, resipuerit, à liminibus sanctæ Matris Ecclesiæ usque ad condigni satisfactionem tempore sequestretur. Piè verò custodientes, atque fideliter observantes, omnipotentis Dei benedictione, & gratia repleantur.

**Ego Sennes Dei gratia Capuanus Archiepiscopus,
& Domini Papæ Vicarius.**

Ego Ioannes Snessanus Episc.

Ego Pannulfus Theanen. Episc.

legi, subscripsi.

Ego Maurus Iserniensis Episc.

subscripsi.

Ego Girolodus Episc. Calinensis

subscripsi.

Ego Lando Presbyter, & Pri-

micerius.

Ego Adenulphus Sacerdos, Pri-

micerius, & Abbas.

Ego Alferius Abbas, & Archid.

Ego Otto Decanus.

Ego Ioannes Sacerdos, & Abbas.

Ego Bonus Sacerdos.

Ego Ioannes Sacerdos.

Ego Andoald⁹ Sacerd. & Abbas.

Ego Pandulphus Sacerdos.

Ego Auioaldus Diaconus.

Ego Petrus Diaconus.

Ego Kilus Abbas.

I

**Ex iussione Domini Petri Diaconi, & Cancellarij
scripsi Ego Prudentius Subdiaconus, anno Dominicæ**

M

2

In,

K Incarnationis millesimo, & centesimo, atque tertio decimo, Indictione (K) septima; Pontificatus verò prefati Domini Sennes Archiepiscopi anno 17. actum Capuæ, in sacrosancta Aula Archiepiscopij.

A In nomine, &c. *Auctographum inuentum est anno 1635. & in plicaturis cernitur lesum. Bullæ instituto nostro utilissima est, cum ex hac appareant nomina Sanctorum, qui in illa parte Capuanæ Diœcesis attributa Casertano Episcopo, colebantur.*

B Casam auream. Casertani contendentes de finibus Diœcesis, dicunt Casam auream esse locum, qui dicitur Casalba: & non aduertunt hunc locum à Ponterupto, qui est in Laneo, multum distare, nec ullam esse proportionem in finibus: igitur Casa aurea, est locus vulgò dictus Casoria, non Casoria circa Neapolim, sed in finibus Lanæi.

C Sexanta. Casertani dicunt Sexanta, idest Quaranta, locus hodie notus. Quis non miretur Sexaginta, dici quadraginta? profectò est hodie locus propè Caturanum, qui dicitur ad Quaranta; & erat alter locus, qui dicebatur ad Quaranta vecchia: sed neuter est locus hic designatus in Sexanta, nam Sexanta, ut patet ex quodam antiqua quinternione nostri Capituli, erat locus inter Caturanum, & Rigale, qui dicebatur ad Sexanta, seu ad Sanctum Stephanum, & in Tassa decimarum notatur Ecclesia Sancti Stephani in Sexanta inter Ecclesias Capuanæ Diœcesis. Qui ergo locus propè Rigale, dicitur ad Sanctum Stephanum, ille est, qui dicebatur ad Sexanta.

D S. Vincentij de Sala. Videtur hic inesse mendum; nulla enim fit mentio de villa Breiani, in qua est Parochialis, sub titulo Sancti Vincentij. In villa Salæ, quæ est propè Breianum, Ecclesiæ Parochialis est sub titulo Sancti Simeonis. Videtur ergo legendum Sancti Simeonis de Sala, Sancti Vincentij de Breiano. Aliqui Casertani dicunt,

cunt, Breianum non esse multo antiquum, & olim totum illum campū dictum SALA. deinde immutata nomina.

S. Iulianæ de . . . De Manicesi habet quodam E exemplum: profectò hodie 22. Aprilis 1626. legi in instrumento Thesauri Ecclesiam Sanctæ Iulianæ circa montem Cupum.

Lefrede. Nomen pagi: vera nuncupatio Aldifreda, F quod est mulieris nomen Longobardum.

Ecclesiam Sancti Martini, Ecclesiam Sãcti Angeli. G Hic videtur aliquid deesse: & meo iudicio, deesse Sancti Angeli de Marcianiso: nam istę quatuor Ecclesie, scilicet Sancti Casarij, Sanctæ Iulianæ, Sancti Martini, Sancti Angeli, omnes sunt in finibus Marcianisi; imo, ut apparet ex antiqua Tassa decimarum Capuana Ciuitatis, & Diçessis anni 1375. Ecclesia Sancti Martini iam facta ruralis, annexa fuit Ecclesie Sãcti Angeli: notatur enim in illa, Rectoria Ecclesiarum Sanctorum Angeli, & Martini de villa Marcianisi in tarenis quatuor. Et in Priuilegio Papæ Alexandri III. quod concessit Alphano anno 1173. quodque à Ioanne XXII. petente Philippo Archiepiscopo, confirmatum fuit anno 1412. Legitur, In loco Marcianesi Ecclesiam Sancti Angeli, & Sancti Martini (scilicet confirmamus) Propterea ergo, quando supra in hac Bulla dicitur, Ecclesiam Sancti Angeli in loco Maneusi, non bene aliqua exempla habent in loco Martanisij: imò tanto minùs bene habent, cum nomen Martanisij sit recentissimè introductum, & in antiquis non nisi Marcianisi, vel Marcianesi legatur.

Otto Decanus. Nota antiquum morem subscriben- I di, obseruatum à Decano: nam Dominus Archiepiscopus subscribebat à parte dextera folij, & erat subscriptio eius caractere rubro notata: Decanus subscribebat à parte sinistra eiusdem folij, sed caractere nigro. Habemas in scrip-

scripturis Monialium Sancti Ioannis diploma Archiepiscopi Sennetis, cum subscriptione eiusdem, & Ottonis Decani, et aliquot Canonorum, in quo hic mos observatur: idem etiam observatur in multis instrumentis Thesauri: ego vix in uno, aut altero instrumento ex recentioribus animaduerti subscriptionem Decani in eadem columna post subscriptionem Archiepiscopi. Hic verò mos observatus non fuit in hac Bulla; nam subscriptio Sennetis Archiepiscopi est caractere nigro, non rubro: & Archidiaconus subscripsit ante Decanum. An illo tempore inter Decanum, & Archidiaconum in subscribendo certus, & cōstans non erat ordo. Nolo praterire, in diplomate Sennetis apud Monasterium Sancti Ioannis, subscriptiones Sennetis, Alferi, Ottonis, Adenulfi, Audoaldi, & Ioannis, esse eiusdem prorsus formæ, & caracteris, ut in hoc diplomate Casertano; rubro tantum excepto colore, qui in Archiepiscopi subscriptione deest hic, non ibi.

K *Indictione septima. Et hoc quoque mirum est, cur prater solitum morem non sit annotatus mensis: tamen cum indictio incipiat à mense Septembri, oportet, non ante hunc mensem scriptā esse Bullam; nam anno 1113. est indictio sexta usque ad Septembrem, & à Septembri incipit septima, & hæc computatio valet, si accipimus nomen Incarnationis, ut confunditur cum nomine Natiuitatis, quod passim observare licet; alioquin infinita corruerent diplomata.*

Fol. 599.

109 *Lin. 18. verbo Vsurpavit. Abbatiam Cassinensem cum sua Diocesi fuisse Capuano Archiepiscopo subditam, sed privilegio Papæ Alex. II. exemptam patet ex Chron. l. 3. cap. 26.*

Fol. 618.

110 *Lin. 18. verbo Reliquerunt. Petrus Damiani episc.*

epist. 10. l. 8. de hoc occiso Principe ita scribit, Huius tempore .i. Hugonis Marchionis, Capuanus Princeps, si ritè rem teneo, dum manibus chirothecas vellet adducere, hi qui aduersus eum conspirauerant, ei protinus, quasi subseruientes occurrunt, manus eius vtrasque complodunt, & mox euaginati gladijs, eum cõfodientes interimunt.

Fol. 619.

III Lin. 26. *In Ecclesia S. Benedicti est insigne epitaphium Landolfi Principis in pauimento stratum: dubitatur cuiusnam Landolfi sit: quia in quodam instrumento Cassinensi legitur, Landulfus Princeps tempore Ioannis Abbatis; ideo puto Landulfum fuisse patrem Pandolfi de S. Agatha, & sumpsisse Principatum anno millesimo ~~centesimo~~ primo, & cum eo eodem anno Pandolphum filium, expulso Aldemario Balforni; ac proinde dico, in Chron. Cass. l. 2. cap. 15. non esse corrigendum Landolfi nomen, & eiusdem Chron. cap. 31. optimè consentire, quando habet Pandulfum Capuanum Principem fratrem Atenulfi Abbatis, pridem post patris mortem confirmasse Monasterio, &c. nam Chron. loquitur anno 1014. quo dominabatur Paldolfus, mortuo iam patre ab anno 1008. octo enim annos in Principatu vixit Landolfus, ut legitur in epitaphio, corrigendus autem videtur textus, vel cap. 29. & legendum, Mandauerunt Landolfo Principi Bencuentano, vel cap. 15. & legendum, filius Pandolfi Beneuentani.*

Fol. 620.

III Num. 1022. 1030. 1031. *Hic recedo ab Anonymo Cassinensi, qui reditum Pandulphi adscribit anno 1025. & Neapolis occupationem anno 1027. recedo propter instrumentum, quod infra citatur fol. 641. sub nu. 1030. at non recedo à Chron. Cassin. quia Chronicum*
l. 2.

l. 2. cap. 57. & 64. nihil habet nostræ supputationi contrarium, sed ut solet, absque distinctione in uno contextu plura unit tempora. Si Conrado in Regē leuato, precatu Guaimarij tandem solutus est Princeps: certè illa dictio tandem, ut longum tempus post Pandulphi vincula, ita et post Conradi eleuationem significare potest: preces quoque Guaimarij longè melius intelliguntur oblata verbis Imperatori præsentī, quam absenti per litteras: præsentī, scilicet, quando ad Conradi coronationem anno 1027. magnatibus, qui à monte Gargano erant usque ad Anglicum mare, conuenientibus Romam, ipsum quoque Guaimarium eò conuenisse potest existimari. Monachi verò, qui mala à Pandulphi reuersione per duodecim circiter annos accepta, narrant Imperatori; profectò de inchoatis loquuti, possunt intelligi: atque ita ab anno 1027. ad annum 1038. erant circiter duodecim, quia duodecimus appropinquauerat. Cum igitur Chron. supputationi nostræ nihil obstat, ab Anonymo ea facilitate recessimus, qua ille recedit à Chron. habet ille Pandulfum obsedisse Capuam anno uno, et obtinuisse Neapolim anno uno, & obtinuisse Neapolim anno uno, & mensibus quinque. Conradum huc aduenisse anno 1038. si quis autem instrumenti fidem Anonymo minus fecerit, vel instrumentum in aliud tempus reijciendum putauerit, hunc animi nostri sensum boni consulat. Caterum, quod hic, & infra fol. 642. dicimus de morte Pandulphi, antequam nepos eius ex filio in Principem assumeretur; corrigendum demonstrant Bulla Iserniensis, & Sueffani.

Fol. 623.

113 Post lin. ultimam. Marius de Vipera Archid. Beneuentanus in Chronol. Episc. & Archiepisc. Beneuenti, nuper edita, refert Bullam Ioannis Papæ XIII. in qua sunt hæc verba, Interueniētibus Pandulfo Beneuentan. & Ca-

& Capuan. Urbium Principe, seu Spoletium, & Camerini Ducatus Marchione, & Duce, simulque & Landulfo Excellentissimo Principe filio eius. Hinc satis aperte cognoscitur, unum, eundemque Principem, duarum Urbium Principem extitisse. At ex altera parte, quæ à nobis citata sunt auctoritates, videntur etiã satis clara, difficilis nodus. An Beneuenti, & Capua unus erat Principatus, qui dicebatur Principatus gentis Langobardorũ, sed inter duos Principes ad regendum diuisus? non improbabilis coniectura, quando venit in mentem, unum Romanũ Imperium inter duos Augustos quoad regimen tantum aliquando diuisum habuisse unum in Oriente, et in Occidente alterum Imperatorem. Itaque in citatis Auctoribus duos agnoscimus Principes, quia Beneuentum, & Capuam distinctas Vrbes, due distincta persona gubernabant; in Balla verò Papa Ioannis XIII. duarum Urbium eundem Principem, quia Principatus ipse Langobardorum quoad ius, unus erat. Et Pandulfus, qui Capua præerat, sicut in publicis diplomatis appellabatur Princeps gentis Langobardorum, ita à Papa Ioanne Beneuenti, & Capua Princeps appellari potuit.

Fol. 624.

114 Arbor Longobardorum Comitum nostra, Pandoni quatuor filios attribuit; & Pandolfum à Pandenolfo distinguit. Ego in Herempeeto fol. 49. putavi nomina retinenda uti iacent, quia cum textus sit manifeste mutilus ibi, qui nolens acquiescere, egressi tres, &c. inter verbum acquiescere, et verbum egressi oportet fuisse scriptum aliquid factum à Pandenolfo, acquiescere nolente: cui scripta rei, eodem modo subnecti potuit, & egressi tres germani, præterea nostra arbor habet Landolfum Episcopum in schismate fuisse filium Landonis secundi Comitis in Capua nona, & nepotem Landonis

N

nis

nis Comitum primi. Ratio: In catalogo Comitum dicitur. Landolfus filius Landonis factus est Episcopus, ac cuiusnam Landonis censendus est filius, nisi Landonis ab eodem Audore prememorati. Filius ergo Landonis secundus Comitum, qui in catalogo memoratur. Preterea Hercompertus fol. 57. in postrema linea, et fol. 58. memorat duas Landones, de primorati, Lando Beneatis, et Sueffam, de secundo, alter Lando Calenum, & Caiatiam, primum nominat simpliciter Landonem. Secundum vocat alterum Landonem: quando ergo subdit, Landolfum Landonis filium, intellexit Landonem secundum Comitum, qui ab ipso simpliciter dictus est Lando: si enim de Landone filio Landolfi intellexisset, atque dixisset alterius Landonis filium.

Quod autem Landolfus Episcopus dicitur filius Landonis, qui segnitie notatur ab Hercomperto, nihil contra nos probat: ille enim Lando segnis, non est Landolfi nepos, vel filius. Notum quoque fol. 58. quia Lando segnitie torpebat naturaliter, propterea Landolfus filius eius non est consecratus Episcopus. Hic Lando segnis, et pater Episcopi, ut patet ex sequenti, fuit Landolfi Episcopi, & Comitum mortui nepos ex fratre, proinde censendus filius, vel Landolfi, vel Landonif, et ex alterutro filio, nepos primi Landolfi. Idem insuper fol. 66. Lando segnitie torpebat naturaliter, & propterea non consentit Athanasio male suadenti. Hic Lando non idem, ac dictus fol. 58. quia ille fuit filius, vel Landonif, vel Landolfif, nampe mortui Landolfi Episcopi nepos ex fratre, et primi Landolfi nepos ex filio, atque his liquidum dicitur filius Landonis prestantissimi viri, Lando autem prestantissimus vir, vel est secundus Lando filius primi Landonis: vel Landolfi filius Landolfi, et propterea Lando hic segnitie torpente memoratus, fol. 66. est Landolfi primi propterea non aut

tam nepos, ut memoratus f. 58. Duo igitur apud Herempertum sunt Landonēs segnis et torpentes. Adde nūc Lando segnis, memoratus fol. 66. est idē qui memoratur f. 71. nempe, qui erat Castaldus, seu Comes Capua, quando Adenulfus vii. Capuam singulariter obtinuit. Ergo non est putandus Lando segnis filius Landonis, et ex hoc patre nepos Landarolfi: quando enim Adenulfus Capuam occupauit, ut patet ex fol. 72. vivebat Lando Adenulfi frater. Pater autem Landonis, segnis dicti, iam pramortuus, ab Heremperto memoratur fol. 68.

Itaque ratio nostra arboris constat, ut primus Lando segnis fuit pater Episcopi, alter Lando segnis fuit eiusdē Episcopi frater, et cum Episcopo nepos Landonis Paradisi, et pronepos Landolfi. Fateor tamen Auctorem Catalogi Anonymum ab Heremperto differre: qui enim in *Catalogo* dicitur Landarolfus frater Landonis, iuxta Herempertum est Lando secundus Landonis, secundi in Capua noua Comitit, et in Comitatu quem amiserat sexto loco restituti filius.

Fol. 626.

115 Verbo Richardus. In duobus praeceptis datis à Richardo Monasterio Sancti Angeli ad Formam, nominatur Rainulfus magnae recordationis Consul, & Dux auunculus Richardi.

Lin. 5. Amalphitana, corrige Melphitana.

Fol. 631.

116 Lin. 6. ubi est 1314. corrige 1414.

Fol. 632.

117 Hæc linea ex Chron. Cassinense, l. 4. cap. 65. ex Falcone Beneuentano, ita corrigi debet, ut septem numerentur Principes; scilicet primo loco Richardus; secundo Iordanus, Richardi filius; tertio Richardus, alter Iordani filius; quarto Robertus, filius quoque Iordani; quinto

N

2

Ri-

Richardus, Roberti filius: sexto Iordanus, primi Iordani filius, et Roberti frater: septimo Robertus, filius Iordani, modo dicti, planè Chron. nominat Richardum Roberti filium, sed de secundo Iordano nihil: nos vero, quia anno 1120. quo Robertus obiit, inuenimus Iordanum in Principatu, ideò putauimus in Chron. pro Iordano scriptum esse Richardum. At nunc ex Falcone comperimus, Richardum Roberti filium consecratum fuisse Principem anno 1120. mense Maio, in festo quidem Ascensionis: illum tamen cum infirmo patre, dies tantum octo, & à patris obitu, dies tantum duos aduixisse: eoque defuncto Iordanum patruum eius, Roberti nempe fratrem Principem constitutum à Capuanis. quare fol. 628. inter Robertum, & Iordanum anno 1120. adnumeretur Richardus Roberti filius, & Iordanus secundus, qui dicitur filius Roberti, dicatur Roberti frater. Quod autem Falco dicit Richardum consecratum Principem anno 1120. die Ascensionis Domini, quinto die ipsius Maij stante, hoc verbum stante, intelligendum est, ut ad similitudinem Kalendarum, significet diem distātem à principio successuri mensis: quomodo dies 27. Maij, erat quinta dies ante Iuniū, in quem diem 27. Maij illo anno incidit Ascensio Domini, verbum stante, ita interpretatur Baron. anno 1177. mihi fol. 454.

Fol. 641.

118 Lin. 2. Hic deest una integra linea; legendum est ita: (Dicendum est hoc instrumentum pertinere ad Paldolfum de Theano, & esse anni, &c.

Fol. 641.

119 Lin. 14. post verb. Ioannem. Horum Principum Paldolfi, et Ioannis filij extitis in Thesauro Capuano diploma, cuius initium: In nomine Domini Saluatoris nostri Iesu Christi Dei æterni. Paldolfus, & Ioannes

nes filius eiusdem Principis, diuina ordinante prouidentia, Langobardorum gentis Principes. Cum principalis excellentia petitione dilecti sui petentis, fauet. Quapropter nouerit omnium fidelium nostrorum, presentium scilicet, & futurorum sagacitas, quia Pandolfus dilectus noster, & filius quondam Gualani, nostras exorauit Excellentias, quatenus per nostras præceptales paginas cõcedi uideremus Petro dilecto nostro, parenti, & filio quondam Petri, hoc est territorijs, quibus sunt, Liburiæ loco pendice, quæ fuerunt pertinentes quondam Landoni, qui fuit Cast. & reliquis alijs territorijs, quibus sunt eadem Liburiæ per singulis locis, quæ hic subter notescimus. V. integrum campum in Isele, quæ dicitur Siluola, & vna alia terra, quæ est clausura, quæ dicitur de decima; & alia clausura, ibiq; propinqua, quæ dicitur Luporillo, & in alia Terra, quæ dicitur Campu de Mauru, qui est propinquo vicu, qui dicitur Casa pesinna, & alium integrum campum, qui est prope Ecclesiam Sancti Solsij, & vna integra Ecclesiæ clausura, in loco Bulgiano, quæ dicitur de Amalfitani; &c. *In fine diplomatis est subscriptio Paldolfi, more solita Principum. & subter legitur, Petrus Cleri, & Scriba ex iussione prædictæ Serenissimæ Potestatis scripsi. Datũ iij. Nonas Octobris anno primo Principis Domini Paldolfi, quam & primo anno Principis Domini Ioannis eius filij, gloriosissimis Principibus. Indiēt. sexta, actum in cibirate Capuana.*

Fol. 642.

120 *Lin. 15. Hic ubi legitur quinta Ind. lege quarta Ind.*

Fol. 649.

121 *Lin. 26. De usu rubri characteris apud Imperatores Græcos, vide Baron Tom. 10. anno 869 nu. 63. & Tom. 9. anno 726. in epistola Gregorij Dialogi D.*

CHRO.

CHRONOLOGIA, SEV CATALOGVS Episcoporum, & Archiepiscoporum Capuæ veteris, & nouę, desumpta ex 3. par. San- ctuarij, & in compendium redacta.

Episcopi in Capua veteri.

*Anno
Christi.*

- 44 S. Priscus Martyr. In via
 Aquaria.
- 00 S. Sinotus Mart.
- 60 S. Rufus Mart.
- 00 S. Augustinus Mart.
- 00 S. Arsenius Mart.
- 00 S. Quartus Mart.
- 00 S. Quintus Mart.
- 513 Proterius.
- 514 Protus.
- 346 Vincentius.
- 400 Memorius.
- 418 Iulianus.
- 000 S. Pamphilus.
- 000 S. Rufus.
- 443 S. Priscus.
- 481 Tiburtius.
- 499 Constantinus.
- 500 Alexander.
- 519 S. Germanus.
- 514 S. Victor.
- 572 Probinus.
- 590 Fostus.
- 600 Basilus.
- 664 Gaudiosus.
- 680 S. Decorosus.
- 700 S. Vitalianus.
- 740 N. Hospea S. Vilibaldi.

- 743 Theodorus.
- 000 Amandus.
- 830 Radalperus.
- 843 S. Paulius.

Episcopi in Capua noua.

- 856 Landulphus Comes.
- 878 Landulphus.
- 879 Landenulphus.
- 891 Landenulphus.
- 000 Otto.
- 000 Vgo.
- 928 Petrus.
- 943 Sicho.
- 946 Aldebertus.

Archiepiscopi.

- 966 Ioannes.
- 974 Leo Mon.
- 978 Gerbertus.
- 987 Adenulphus.
- 990 Aio.
- 1007 Paldulphus.
- 1008 Adenulphus.
- 000 Niciphorus.
- 1065 Hidelbrandus.
- 1076 Herueus.
- 1088 Robertus.
- 1098 Senneca.

1120	Otho.	1382	Athanasius Vindacius.
1129	Philippus.	1408	Philippus Barilis.
1130	Vgo.	1439	Nicolaus de Acciapacio.
1136	Gulielmus.	1447	Iordanus Gaytanus.
1143	Gaufredus Rufus.	1496	Ioannes Borgia Card.
1163	Alphanus.	1500	Ioannes Lopes Card.
1183	Matthæus.	1501	Ioan. Baptista Ferrarius
Cardinalis.
1204	Rainaldus.	1502	Hippolytus Estensis Car.
1220	Rainaldus secundus.	1520	F. Nicolaus Asconbergh.
1228	Iacobus.	1535	Thomas Caracciolus.
1244	Marinus.	1546	Nicolaus Caetanus Car.
1286	Cynthius.	1549	Fabius Arcella.
1291	Salimbenus.	1560	Nicolaus Caetanus. Re-
greditur.
1297	Petrus Gerra.	1573	Cæsar Costa.
1299	L.	1602	Robertus Bellarminus
Cardinalis.
0000	Doriccominus.	1605	Antonius Caetanus Car.
1304	Ioannes Capuanus.	1624	Aloysius Caetanus Card.
1305	Andreas Pannonus.	1627	Hieronymus Constâtius.
1311	Ingerannus Stella.	1635	Hieronymus de Frâchis,
qui Capuam non in-
gressus, Ecclesiam te-
nuit à die vj. vsque ad
xxx. Ianuarij.
1334	Richardus.	1636	Camillus Meltrius.
1348	N.		
1350	F. Vesianus.		
1354	F. Ioannes.		
1357	A. Albertinus.		
1360	Reginaldus.		
1366	Stephanus de Sanitate.		
1381	Loysius de la Rath.		

F I N I S.

Imprimatur.

Felix Tamburellus Vic. Gen.

Felix de Ianuario S. T. D. Dep.

[The page contains faint, illegible markings.]

SECRET

SECRET

*In fine Recognitionis I I I. post verbum Beneuentanti,
adde, Epitaphium est incisum caractere
Longobardo, & est hoc,*

- 1 Siste gradus Itor paucis te fabor, abito:
Et retine mente, qui iacet hoc lapide:
Post orans, eius dic, dic: Deus esto misertus:
4 Hic decus Aufoniæ, Urbis & hic regimen.
5 Landulfus Princeps magno de stemmate fulgens,
Pulchrior in populo non fuit alter eo.
7 Consilio Græcos, & Gallos ense præiuit,
8 Tutamen multis Italicis viguit.
Cæsar ad exilium dudum cum mitteret illos
Solutus pro multis offuit ipse cui.
11 Nam Capuam ingrediens Ottonia cuspide pellēs
Agmina, confugium fecit eam latio.
13 Crimina post vicit Benedicti veste beati,
Quam sacris lacrymis induit atque pijs.
Vnde quadraginta felices vidit aristas,
16 E quibus & Princeps octo fuit Capuæ.
17 Tuncque nono patitur Ligurcos scire Klendas
Augusti mensis, dans animam superis.

NOTATIO.

Ad primum versum.

Itor, idest, viator.

Ad 4.

*Aufoniæ Urbis. Hæc duo verba Aufoniæ, & urbis
possunt construi coniunctim, ut adiectiuum cum sub-
stantiuo, & diuisim, ut duo substantiua: sed quoquo mo-
do construantur Aufoniam, intelligo iuxta primam eius*

b

signi-

significationem: olim Ausonia (ut habet Festus) dicebatur illa pars Italiae, in qua sunt Beneventum, & Cales, cuius regionis incolae propriè Ausones dicebantur, & Ausonij. Quare dicere, Landolfum fuisse decus Ausoniae, & regimen urbis: seu (& fortasse melius) dicere, illum fuisse decus, & regimen urbis Ausoniae, est dicere, fuisse Beneventanae urbis, & Principatus splendorem, & Principem.

Ad 5.

Magno de stemmate. Recta linea stemmatis ita se habet. A Landulfo ultimo Comite Capuae veteris nascitur Landenulfus: à Landenulfo Atenulfus è Comite primus Capuae Princeps, & Beneventi simul: ab Atenulfo, item Atenulfus, qui cum fratre Landulfo Capuae, & Beneventi Princeps fuit: ab Atenulfo Landulfus Beneventi Princeps; à Landulfo, Landulfus hic cognomento de Sancta Agatha, ab hoc Landulfo Paldulfus.

Ad 7.

Consilio Græcos. Hic agnosco tantum laudari Principem à prudentia, & à bellica fortitudine, quarum altera Græcis, & altera Gallis maior asseritur.

Ad 8.

Tutamen multis. Hic tangitur, quod Romæ actum est ab Ottone Tertio. ille namq; excitato per Crescentium Tyrannum schismate contra Gregorium Quintum, Antipapam Ioannem, & Tyrannum extinxit, & fautores, præsertim Tyburtes compressit. tunc ergo multi Capuam ad Landulfum novum Principem, Ottonis inimicum confugerunt.

Ad 11.

Nam Capuam ingrediens. Ingredi in aliquam civitatem, ut ante nos observavit P. D. Antonius Caraciolus in Nomenclatore, quatuor Chronologorum, illo
saeculo

faculo significabat expugnare, comprehendere, occupare, & possessionem inire. Hic ergo tangitur historia, quæ in Chron. Cassi. l. 2. cap. 15. habetur his verbis, Supradictus itaque Imperator Otto, deposito Laidulfo, quem supra diximus, & ultra montes exiliato, eo quod in nece fratris sui consensisse videbatur, Ademario cuidam Capuano filio Balsami Clerici, quem secum à puero educatum vnicè diligebat, quemque ante paululum Marchionem fecerat, Capuanum tradidit Principatū. Non multo post idem Ademarius à Capuanis Principatu depellitur, & Landulfus de S. Agatha filius Landulfi Beneuētani Principis in Principem subrogatur. Igitur Landulfus cuspide .i. proprijs armis, ab urbe Capua expulit agmina Ottoniana, copias nempe ab Ottone relictas pro Ademarij defensione. Tunc nostra Capua facta est confugium multis, qui Romæ, & in Romana, ditione ab Imperatore comprimebantur. Insuper arbitramur (& melius) Capuam factam confugium multis, quando anno primo supra millesimum rebellante quodam Gregorio Maximate Romano, Imperator Otto rebellantes ubicunque vel in ipsis, vel in rebus suis ledere potuit, verbis eorum mendacibus diffidens, nocere non tardauit. Baron. anno 1001. n. 16.

Ad 13.

Benedicti veste. In libro emortuali Monialium, tam S. Ioannis, quàm S. Mariæ de Capua non semel occurrunt notati Principes Monachi, tam viri, quàm femina. puto vel sanos Principatu deposito Religionem ingressos, vel infirmos, professos Religionem, retenturi, si conualuissent. Landulfus octauo anno Capuani Principatus, factus est Monachus, & obiit, anno autem Domini post millesimum septimo, ut notat Anonymus Cassinensis, vel octauo, ut nos caputauimus, die 24. Iulij.

b

2

Ad

Ad 16.

E quibus Princeps. Ergo series Principum Capuæ ita disponenda est: Atenulfus primus Princeps Capuæ, & Beneuenti simul. II. Atenulfus Atenulfi Primi filius unà cum fratre Landulfo. III. Landulfus filius modò dicti Landulfi. IV. Paldulfus Capoferreus Landulfi filius. V. Landulfus Capoferrei filius. VI. Landenulfus, & ipse Capoferrei filius. VII. Laidulfus frater. VIII. Aldemarius Balsami. IX. Landulfus de Sancta Agatha, Landulfi Principis Beneuentani filius. X. Paldulfus Landulfi filius. XI. Paldulfus Tbeani Comes. XII. XIII. & ceteri, ut sequuntur folio 620. in Sanctuario.

Ad 17.

Nono Klendas. Nono Kl. Augusti, die .s. vigesimo quarto Iulij. Consonat liber emortualis Monialium, Sancta Maria, in quo viij. Kl. Aug. Landulphus Princeps, & Monachus.

Ad 17.

Ligurcos. Quid sit Landulfum sciuisse Ligurcos, non bene capio: si tamen opinari licet, opinabor, ea ætate à Longobardis pronunciatum Ligurcos, pro Lycurgos. Lycurgos uerò interpretabor viros seueros, quales sunt Monachi Magistri Nouitiorum monastica disciplina seueri custodes. Tunc sensus erit, Landulfum tempore suæ mortis factum Monachum, expertum seuera monita Monachorum pro agenda cum lacrymis penitentia: Fortasse aliter interpretari possumus, ut auctor Prithipij voluerit laudare Landulfum ab humilitate; quia qui Princeps erat, & Lycurgus Capuæ .i. qui dabat leges Capuanis, voluit se submittere, & in Religione ab alijs regi. Passus est igitur scire Lycurgos, quia aliorum præceptis obedire non renuit.

In fine recognitionis 84. pag. 77. post verb. teste Lupo Protospota, adde,

Nuper ad me Bartholomaeus Chioccarellus Neapolitanus Iureconsultus, vir multa lectionis, & veterum, nostri praesertim Regni monumentorum diligentissimas perquisitor, & conservator, misit ex Paulo Diacono verba, quae pro S. Leucij recognitione considerarem. Paulus Diaconus in Chron. de Episcopis Aletensibus sic ait pag. 1. Igitur cum Petrus Romam pertuisset illic, qui summas quasq. vrbes in Occiduo positas Christo Domino per verbum fidei subiugaret, optimos, eruditosq. viros ex suo consortio direxit. Tunc deniq. Apollinarem Rauennam, Leucium, Brundisium, Anatolium, Mediolanum misit, &c.

Hac autoritate probatur S. Leucium à S. Petro missum Roma Brundisium. At Brundisina Ecclesia monumenta habent, S. Leucium ab Alexandria finibus naui vectum, Brundisium appulisse. Quid censendum? An duo Leucij Brundisinae ciuitatis Episcopi, unus Petri discipulus, & fortasse Martyr ille, de quo S. Gregorius l. 9. epist. 72. Alter Episcopus, & Confessor, de quo tabula Brundisina. Ego puto Brundisinae traditionem, & tabulas, quae Leucium unū agnoscunt, auctori illius Chron. praeponendas: ille enim auctor in Sancto Anathaleone quoque, quem Anatolium vocat, videtur deceptus: Anathaleo namque S. Barnabae Apostoli discipulus, ab eodem Apostolo Brixienfis Ecclesiae praefectus fuit, & deinde Barnabae mortuo in Episcopatu Mediolanensi successit. Hac Philippus Ferrarius de SS. Italiae ex Mediolanensis, & Brixienfis Ecclesiae monumentis. Quare auctorem in S. Anathaleone deceptum, in S. Leucio quoque nostro deceptum, non temere arbitramur. Neque urgent S. Gregorij verba, nam illa non habent Leucium, sed

Leontium : Leontius autem, & Leucius, ut ex Romano Martyrol. colligi potest, duo sunt propria inter se distincta nomina : Est tamen apud S. Gregorium Leontium esse, qui communiter Leucius appellatur : quid inde ? cum certò constet Martyris nomine à Patribus appellatum, qui de Christiana Fide interpellatus, in Fidei confessione constans, pro Fide aliquid mali pertulerit, et se non mortem. Ita Pamelius ad Cyprianum epistola 9. Et ipse iam pridem in Sanctuario fol. 446. ita S. Gregorij de S. Leucio verbum exposui.

IN-

INDEX RERVM

notabilium.

A

A Bbatissa S. Mariae,
recogn. 88. pag. 79

Abbatia Cassinensis olim
suffraganea, r. 109. 94

Adinulfus Comes Acerra-
rum, r. 78. 68

Adriani Papæ verba, r. 69.

59

Alexander IV. r. 82. 72

Alexander de Sicilia Epi-
scopus, r. 39. 33

Alfonsus de Azzia, r. 41.

34

Alfanus Archiepiscopus,
r. 52. 40

Amandus Episcopus, r. 42.

34

Anacletus Antipapa, r. 49.

40. & 72

Andreas Pandonus, r. 57.

41

Antonius de Gallo Episco-
pus, rec. 38. 33

Apulia Regnum, rec. 8. 8

Aristodemus, nomen da-
monis, rec. 1. 4

Argumenti negativi quan-
ta vis, rec. 29. 2

Archisubdiaconus, r. 106. 85

Ausonia, quæ pars Italiae
dicebatur, rec. 111. vide
in adden.

B

B Pro V, rec. 20. 14

Bella, nomen mulie-
ris, rec. 22. 15

Benedicendi ritus potestas,
rec. 23. 17

Boues facti immobiles,
rec. 10. 9

Brundusina Ecclesia, r. 84.

Bulla Episcopi Casertani
emendata, rec. 108. 86

C

C Alatia circa Mata-
lanem, rec. 103. 85

Camillus Meltius Archi-
episcopus, rec. 64. 47.

& 57.

Capitolium quid, rec. 6. 6

Capuam ingredi quid, r. 111
in adden.

Capua confugium multis,
rec. 111. in adden.

Capuanus Abbas S. Angeli,
rec. 89. 79

Ca-

Capuani missi ad Adrianū
Papam, rec. 69. 60

Cardinalis titulus, r. 102.

84

Carolus Magnus, r. 68. 59

Carosus nomen, & cognomen, rec. 35. 32

Castrensis, rec. 3. 4

Casalia Camera Archiep.
rec. 61. 42

Castellanus Turrium,
rec. 82. 74

Cauenses Monachi, r. 3. 4

Celestinus V. rec. 82. 73

Columba circa Crucem,
rec. 17. 13

Colossus Capua, rec. 16. 12

Constantiniana quæ, r. 5. 6

Consecratio Ecclesiæ Ca-
puana, rec. 91. 80

Corpus quid, rec. 4. 5

Custos Ecclesiæ, r. 26. 17

Curia quid, rec. 7. 7

E

Ecclesiæ consecratio mi-
raculosa, rec. 32. 31

Ecclesiæ S. Mariae Maio-
ris, rec. 28. 18. & infra.

Epitaphium Fr. Carosij,
rec. 35. 31

Epitaph. Amandi, r. 42. 34

Epitaph. Iordani Archiep.
rec. 63. 44

Episcopi suffraganei, rec.
52. 40

Episcopi Anonimi. 33

Error in historia miscella-
nea, rec. 12. 11

S. Erasmus casale S. rec.
31. 30

F

Fellus Episcopus, rec.
67. 58

S. Ferradus Episcopus, r. 83. 75

Forum quid, rec. 9. 8

Franciscus Carosius qui,
rec. 45. 31

G

Alazzà locus, recog.
15. 12

Genuit, verbum, quid in
epitaphijs, rec. 74. 67

S. Germani littera nulla
ad S. Remigium, r. 14. 12

Gulielm^{us} Bonus Rex, r. 3. 4

Gulielmus Rauennas Ar-
chiepiscopus, rec. 50. 40

H

Erueus Archiepisco-
pus, rec. 48. 40

Hieronymus de Franchis
Archiepiscopus, rec. 64. 47

Hybalaldus Archiepiscopus, rec.
46. 39

Hymni de S. Francisco,
rec. 34. 31

IA

I

I A, nomen mulieris, rec.
65. 57

B. Iacobus Alemannus,
rec. 78. 69

S. Ianuarius, rec. 100. 83
Imperatoris nomen quid,
rec. 95. 82

Imperatores orientales, &
eorum filij, rec. 29. 22

Innocentius Papa, r. 82. 71

Indulgentia Ecclesie Ca-
puana, rec. 82. 72. 73

SS. Ioannes, & Paulus,
rec. 27. 18

S. Ioannes Euangelista
consecrat Ecclesiam,
rec. 32. 31

Iordanus Caietanus cur
dictus de Aragonia,
rec. 63. 44

Ioseph de la Cornea Episc.
Casertanus, r. 108. 44

Ifernienfis Eccl. r. 48. 40

Iudai conuersi loquuntur
cum S. Paulo, r. 92. 80

L

L Aneum flumen, rec.
25. 17

Lādo Comes, Theani Prin-
ceps, rec. 79. 71

Lādo segnīs, vnus, & al-
ter, rec. 114. 98

Lādulfus Princeps fit Mo-
nachus, rec. 111. in add.

S. Laurentij Hospitale,
rec. 95. 82

S. Lazarus Eccl. r. 101. 84

Leo Imperator, & Lea ne-
pos, rec. 29. 24

S. Leucij vita, & deuotio,
& alia, rec. 84. pag. 75.
& in adden.

Ligurci, seu Lycurgi, &
quid fit scire Ligurcos,
rec. 111. in adden.

Linea recta Principum,
rec. 111. in adden.

Longobardorum linea be-
ne posita, rec. 114. 97

Ludouicus Turres Cardi-
nalis, rec. 3. 5

M

M Agnus Morula, &
Marinus, r. 37. 32

S. Mandatus, rec. 94. 81

Maranum casale Neapol.
rec. 3. 5

Marotta de Aquino Ab-
batissa, rec. 77. 69

S. Maria de Capua, r. 28.
p. 19. & infra.

Melphitana Synodus, rec.
115. 99

Mercatum .i. nundina in
S. Maria, rec. 31. 39

Me-

Metropolis Capuana, rec.

81. 71

Miracula Caelestini Papæ,
rec. 82. 74

Missi è longinquo ad sepul-
chra SS. rec. 18. 13

Monasterium S. Benedi-
cti, rec. 87. 78

Monasterium S. Heleni,
rec. 84. 75

Mos in epitaphio commen-
dandi sepultum Sancto

Titulari, r. 42. 36. 37

Mutius de Azzia, recogn.

41. 34

N

N*icolaus Acciapacius*
Archiep. r. 58. 42

Nicolaus Antonius Belar-
bore, r. 35. 84. p. 32. 75

S. Nilus, rec. 71. 64

Nomina Sanctorum cor-
rupta, rec. 30. 30

Normānorum Principum
series, rec. 114. 99

Nundina in S. Maria,
rec. 31. 30

O

O*ffa Abbatissa, rec.*
22. 15

Otto Imperator quādo ve-
nit Capuam. 43

P

P*aldulfus Capoferreus*
bonus Princeps, rec.

31. 64

Paldulfus malus, qui, rec.
71. p. 61. de eo, r. 111. 95

Pandulfus Theani Comes,
Princeps, r. 72. 100. 67

Pandolfus, idem quod Pal-
dolfus, rec. 104. 85

Paulus Terni, rec. 97. 82

S. Petrus casale, rec. 4. 5

Petrus de Vineia iunior,
rec. 53. 41

Petrus de Capua, r. 33. 31

Petrus electus, r. 44. 39

Petrus Damiani qualis in
scribendo res gestas, rec.

75. 65

Pictura in tota Ecclesia,
rec. 43. 39

Præceptores militum, rec.
99. 83

Præpositus qui, r. 27. 18

Præpositi S. Angeli ad For-
nam, rec. 89. 79

Præfatio de Sancto Prisco,
rec. 98. 82

Primicerius qui, r. 27. 18

Princeps Beneventi quomo-
do idem cum Capuano,

rec. 113. 97

Ray-

R

R *Aymus Sancti Laza-*
ri, rec. 101. 84
Raynaldus Episc. Aquini
suffraganeus, r. 52. 40
Raynaldus Archiepiscopus,
rec. 53. 41
Recta linea Principum,
rec. 111. in add.
Reliquia Sancti Vincentij,
rec. 86. 78
Richardus Princeps, recog.
100. 84
Roberti Regis Baptismus,
rec. 31. 30
Rocca Ecclesie Capuana,
rec. 21. 14
S. Romoaldi Abbatis anni,
rec. 71. 66
S. Rufus, rec. 97. 82

S

S *Acer, idest, Episcopus,*
rec. 42. 38
S. Sammus, rec. 94. 81
Sarmata, nomen viri, rec.
20. 14
Series Principum Capue,
rec. 111. in adden.

S. Simmacus Episcopus,
rec. 29. 30. 19. 30
Sol quoto die ingreditur Si-
gnum, rec. 75. 68
Speciosus Monachus. 57
Stante die quid, rec. 117.
100.

Stephanus de Rao Canoni-
cus, rec. 40. 33
Statunculum quid, r. 6. 7
Subdiaconus custos Eccle-
sie, rec. 26. 19

T

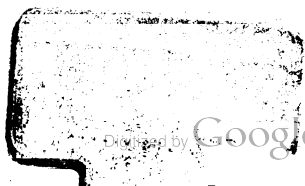
T *Empla in foro, r. 9.* 9
Thomas Ceci Theol.
Cler. Regul. r. 108. 86
Terracinenses cum Capua-
nis, rec. 66. 58
Translatio Sancti Leucij,
rec. 84. 76

V

S. V *Enera, r. 93.* 80
Vesuuij incendiū,
rec. 71. 60
Vsque dictio quid, rec. 13.
pag. 11. & in adden.

Z

Zeta quid, rec. 85. 77

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA